

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

POSTAVA JOSEFA DUBSKÉHO V KONTEXTU ČESKÉ A ZAHRANIČNÍ
HISPANISTIKY

Vedoucí práce: Jana Pešková, PhDr. Ph.D.

Autor práce: Bc. Monika Mlejnková

Studijní obor: SJn

Ročník: 2.

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátu.

V Českých Budějovicích, 30. dubna 2017

.....
Bc. Monika Mlejnková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PhDr. Janě Peškové, Phd. za vedení diplomové práce a cenné rady a připomínky. Dále děkuji skvělé kamarádce Lydii Rueda za zkontrolování španělského resumé a rodičům za podporu během studií na Jihočeské univerzitě.

Anotace

Předložená diplomová práce se zabývá osobností a jazykovědnou prací významného českého hispanisty Josefa Dubského. Skládá se z pěti kapitol. První kapitola nastiňuje tradici studia španělského jazyka na našem území. Druhá kapitola se věnuje životu Josefa Dubského. Další kapitoly představují Dubského práci na poli gramatiky, lexikologie a sémantiky a stylistiky. Budou představeny Dubského studie a články, učebnice a skripta španělského jazyka a španělsko-české a česko-španělské slovníky. Příloha obsahuje přehled Dubského publikací včetně titulních stran použitých učebnic a slovníků.

Annotation

This thesis is focused on the Czech prestigious hispanist Josef Dubský and his linguistic labour. It is divided into five chapters. The first chapter outlines the history of Spanish studies in the Czech Republic. The second chapter speaks about life of Josef Dubský. Next three chapters are dedicated to Dubský's labour in the field of grammar, lexicology and semantics and stylistics. There are presented studies and articles published by Dubský in different Czech and international periodicals and also his Spanish textbooks and Czech-Spanish (Spanish-Czech) dictionaries. In the annex there is enclosed the summary of Dubský's publications including the front pages of the textbooks and dictionaries we used in this work.

OBSAH

Úvod	8
1. Tradice studia španělského jazyka na našem území	13
1.1 Romanistika, hispanistika a iberoamerikanistika	13
1.2 Kontakt českých zemí s Pyrenejským poloostrovem a Latinskou Amerikou	14
1.2.1 Kontakt s Pyrenejským poloostrovem	14
1.2.2 Kontakt s Latinskou Amerikou	16
1.3 Hispanistika na českých vysokých školách	17
2. Josef Dubský	21
3. Josef Dubský a gramatika	24
3.1 Slovosled	24
3.1.1 Inverze ve španělštině	26
3.1.2 Kontextualizační funkce slovosledu	30
3.2 Vyjádření aspektu ve španělštině	34
3.3 Nejednotnost terminologie slovesných časů	36
3.4 Učebnice a skripta	37
3.4.1 Praktický jazyk	39
3.4.2 Odborný jazyk	45
4. Josef Dubský a lexikologie a sémantika	50
4.1 Lexikálně-gramatické prostředky	50
4.2 Sdělná hodnota španělského slovesa.	54
4.2.1 Formas descompuestas	55
4.2.2 Verbos introductores	60
4.2.3 Verbos de apoyo, verbos de relación	61
4.3 Explicitnost španělského jazyka	63
4.4 Lexikologické výzkumy na Kubě	69
4.5 Skripta: Základy španělské lexikologie	72
4.6 Lexikografická práce Josefa Dubského	72
4.6.1 Česko-španělské slovníky	74
4.6.2 Španělsko-české slovníky	78
5. Josef Dubský a stylistika	82
5.1 Konstantní a potenciální složka jazyka	83
5.2 Rysy stylu publicistického a stylu obchodních dopisů	85

5.2.1	Publicistický styl	86
5.2.2	Styl obchodních dopisů	88
5.3	Skripta: Capítulos de estilística funcional comparada: Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky	89
	Závěr	91
	Resumen	95
	Příloha č. 1: Přehled článků sepsaných Josefem Dubským	99
	Příloha č. 2: Přehled monografií a učebnic zaměřených na španělský jazyk	104
	Příloha č. 3: Přehled slovníků	108
	Seznam použité literatury a zdrojů	113

Úvod

Tato diplomová práce, která je rozčleněna do pěti kapitol, si klade za cíl představit osobnost českého romanisty profesora PhDr. Josefa Dubského DrSc. v kontextu tuzemské a zahraniční lingvistiky. Jedná se o práci kompilační, ve které bude naší snahou shrnout Dubského publikační činnost. Zároveň zmíníme autory a publikace, na které Josef Dubský navázal, popř. další lingvisty, kteří naopak navázali na jeho studie.

Dubský je považován za nejvýznamnějšího českého filologa v oboru španělský jazyk. Než se ale seznámíme s jeho životem a prací, je třeba se seznámit i s pojmy romanistika, hispanistika a iberoamerikanistika, a následně osobnost Josefa Dubského zařadit do kontextu české hispanistiky (iberoamerikanistiky).

V první kapitole se tedy okrajově podíváme i na počátky a vývoj těchto oborů na našem území. Za vznikem těchto oborů stojí dlouhodobý kontakt českých zemí se Španělskem (a posléze Španělskem kolonizovanou Latinskou Amerikou), který můžeme datovat již od 10. století. Stručně se seznámíme s vývojem česko-španělských vztahů v průběhu minulých století. Budeme vycházet z pramenů jako je kniha „*Dějiny Španělska*“¹, diplomová práce URO Kamily Procháskové² a dalších. Zmíníme osobnost Ibrahima ibn Jakuba, nejstarší tkaninu v českých sbírkách pocházející z Pyrenejského poloostrova – tzv. Svatováclavské mešní rouno, univerzitu v Salamance jako cíl studentů z našich zemí, popř. období vlády Habsburků, kdy se Praha stala centrem římsko-německé říše a španělština hlavním jazykem královského dvora; dále Pražské Jezulátko, či první překlad ze španělštiny do češtiny. Z hlediska kontaktu s Latinskou Amerikou zmíníme spisy, které vyšly na našem území po objevení Nového světa, jezuitské misie nebo přírodovědecký výzkum Tadeáše Haenkeho v bolivijské Cochabambě. Po nastínění historických souvislostí přejdeme ke vzniku hispanistiky na českých vysokých školách a seznámíme se s osobnostmi, které u vzniku stáli. Opřeme se o články Zdeňka Hampejse, Estely del Rocío, popř. samotného Josefa Dubského.

Druhá kapitola bude zaměřena na život Josefa Dubského. Čerpat informace zde budeme z článků, které vyšly u příležitosti výročí jeho sedmdesátých narozenin nebo In

¹ ARTERA, Antonio Ubieto. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4

² PROCHÁSKOVÁ, Kamila: *Hispanická bádání v Čechách i na Moravě*, České Budějovice 2009 (Diplomová práce URO FF JU)

Memoriam po jeho smrti a knih jako „*Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*“³ nebo „*Kdo byl kdo: čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*“.⁴

Následující kapitoly se budou zabývat studii a prací Josefa Dubského. Josef Dubský publikoval na 80 článků a studií v jazykovědných časopisech a antologiích, je autorem 10 slovníků a 9 monografií. Přehled jeho práce bude přiložen na úplný závěr práce v příloze. Pro naši potřebu rozdělíme jeho práci podle lingvistického zaměření – třetí kapitola bude věnována práci na poli gramatiky, čtvrtá práci zaměřené na lexikologii a sémantiku a pátá práci zaměřené na stylistiku. Musíme však zdůraznit, že na jednotlivá témata, kterými se Dubský zabýval, Dubský nahlížel komplexně, a tak se často budeme pohybovat na pomezí jednotlivých lingvistických oborů. (Například budeme-li se bavit o inverzi, budeme na ni nahlížet jako na typ slovosledu, a zařadíme ji proto pod první kapitolu věnovanou gramatice. Nicméně uvidíme, že k inverzi podle Dubského dochází z gramatických, stylistických, sémantických a rytmických důvodů.) Pro každou kapitolu budeme volit témata, která byla Dubského hlavním zájmem, a která rozvádí ve více člancích. V třetí kapitole věnované gramatice se proto budeme zabývat slovosledem (v rámci kterého se podíváme na inverzi a kontextualizační funkci slovosledu), aspektem a dále problematikou nejednotné terminologie španělských slovesných časů. Právě problematika nejednotné terminologie stojí za zmínku, bavíme-li se o Josefu Dubském jako o pedagogovi a tvůrci učebnic. Jako učitel vnímal potřeby svých studentů a všiml si, jaké problémy jim nejednotné pojmenování španělských časů způsobuje. Na podkapitolu o španělské slovesné terminologii navážeme stručným přehledem učebnic (a skript), na kterých Dubský pracoval. Zvolíme zástupce učebnic praktické, obchodní, ale i odborné španělštiny.

Ve čtvrté kapitole zaměřené na lexikologii a sémantiku bude stěžejním tématem sdělná hodnota španělského slovesa. Podíváme se na tři typy sloves, které Dubský označuje „*formas descompuestas*“, „*verbos introductores*“ a „*verbos de apoyos*“. Nejvíce pozornosti Dubský věnuje právě „*formas descompuestas*“. V jednotlivých člancích se zaměřuje na sdělnou hodnotu slovesné a nominální složky uvnitř těchto vazeb a na to, jaká slovesa a podstatná jména se v těchto vazbách nejčastěji vyskytují. Srovnává vazby na Pyrenejském poloostrově a zvláště v jihoamerické španělštině. Zároveň se o tyto vazby zajímá i z hlediska diachronního vývoje a na základě analýzy

³ ČERNÝ, Jiří a Jan HOLEŠ. *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-369-5.

⁴ KRUPA, Viktor; OPATRŇ, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999

starších textů se přesvědčuje, že i ve středověkých textech byly „*formas descompuestas*“ frekventovaným prvkem. Veškeré jeho poznatky týkající se „*formas descompuestas*“ si shrneme v podkapitole 4.2.1. Kromě sdělné hodnoty sloves se ve čtvrté kapitole podíváme na článek, ve kterém se Dubský zabýval lexikálně-gramatickými prostředky, a ve kterém Dubský srovnává češtinu se španělštinou ve způsobech vyjádření adverbia a některých sloves. (V češtině máme slovesa, u kterých změníme-li předponu, která je nositelem sémantického významu, změní se význam celého slovesa. Španělština pro tato slovesa má vlastní ekvivalenty, gramatikalizované konstrukce a u některých sloves ekvivalenty ani neexistují – viz. česká slovesa projít, obejít, přijít, naříkat, nanaříkat se apod.). Dále do čtvrté kapitoly zařadíme téma explicitnosti španělského jazyka. O explicitnosti bychom se mohli bavit ale i v rámci stylistiky jako o základním rysu publicistického, vědecko-technického a obchodního jazyka. Posledním tématem čtvrté kapitoly budou Dubského lexikologické výzkumy na Kubě. Dubský působil na Universidad de Oriente v Santiagu de Cuba a zde během svého pobytu prováděl výzkum zaměřený na rysy tamní španělštiny. Tento výzkum se stal tématem jeho habilitační práce „*Observaciones sobre el léxico santiaguero*.“⁵ Na úplný závěr kapitoly představíme skripta „*Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*“⁶ a Dubského lexikografickou práci.

V páté kapitole zaměřené na stylistiku si vysvětlíme pojmy konstantní a potenciální složka jazyka a následně se podrobněji podíváme na rysy pracovního funkčního stylu, konkrétně na rysy publicistických textů a textů obchodní komunikace. Zvolíme tyto dva styly, neboť právě na ně Dubský směřuje svoji pozornost ve svých pracích a studiích nejčastěji. Nejvýznamnějšími prameny pro tuto část budou dvojce Dubského skripta – „*Základy lexikologie pro překladatele a tlumočníky*“ a „*Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*“⁷ a studie, na které pracoval společně s José Polem „*Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*“⁸.

Vzhledem k velkému množství studií, článků a učebnic, které Dubský publikoval, je nereálné popsat veškerou jeho činnost v rozsahu jedné diplomové práce. Pozornost by si zajisté zasloužila i učebnice češtiny pro cizince, na které spolupracoval

⁵ DUBSKÝ, Josef. *Observaciones sobre el léxico santiaguero*. Praha: Univerzita Karlova, 1977. Acta Universitatis Carolinae.

⁶ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 188s.

⁷ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988

⁸ DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio 1984

s Josefem Mildem – „*El Checo sin aprender: Guía práctico del idioma checo y de la República Checoslovaca*“⁹ z roku 1948, první skripta na našem území zaměřená na historii a vývoj španělského jazyka – „*Úvod do dějin španělského jazyka*“¹⁰ nebo další témata spjatá s Latinskou Amerikou, např. Dubského publikace „*Školství v Latinské Americe*“¹¹, která vyšla v roce 1974, a ve které nalezneme mimo jiné přehledné tabulky s počty učitelů, zapsaných žáků...(Například na straně 53 se dozvíme, že v roce 1970 studovalo podle oficiálních údajů na vysokých školách v Latinské Americe 1,25 milionu studentů, což představovalo pouze 0,5% celkové populace.) Zajisté by bylo zajímavé srovnat tato čísla s dnešní dobou.

Jelikož naše práce má představit Josefa Dubského jako hispanistu, nebudeme se věnovat ani jeho práci na poli francouzského jazyka. Zmiňme alespoň to, že je i významným autorem či spoluautorem učebnic a skript francouzštiny (např. „*Francouzština pro zahraniční obchod*“¹², „*Učebnice moderní francouzštiny*“¹³, „*Z funkčního vývoje francouzského jazyka hospodářského*“¹⁴ aj.), slovníků („*Francouzsko-český a česko-francouzský obchodní slovník*“¹⁵) a z francouzštiny také přeložil společně s Josefem Čermákem a Julií Štěpánkovou *Kritiku a pravdu*¹⁶ od Rollanda Barchese. Ve francouzštině často publikoval i články týkající se jazyka španělského nebo tyto dva jazyky srovnával (např. „*L'aspect du verbe et l'action en français et en espagnol*“¹⁷).

Své články publikoval v zahraničních i českých časopisech. Ze zahraničních můžeme zmínit např. *Español Actual*, *Revista de la Universidad de la Habana*, *Bulletin Hispanique* a z českých *Ibero-america Pragensia*, *Philológica Pragensia* nebo *Cizí jazyky ve škole*.

⁹ DUBSKÝ, Josef. MILDE, Josef. *El Checo sin aprender: guía práctica del idioma checo y de la República Checoslovaca*. Edición I. Praha: Polyglotta 1948

¹⁰ DUBSKÝ, Josef. *Úvod do dějin španělského jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. Učební texty vysokých škol.

¹¹ DUBSKÝ, Josef. *Školství v Latinské Americe*. Praha: Ústav školských informací při ministerstvu školství ČSR, 1974. Školství v zahraničí.

¹² DUBSKÝ, Josef. VLASÁK, Václav. *Francouzština pro zahraniční obchod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

¹³ DUBSKÝ, Josef. MÁJOVSKÁ, Marie. *Moderní učebnice francouzštiny*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1996

¹⁴ DUBSKÝ, Josef. *Z funkčního vývoje francouzského jazyka hospodářského*. Praha: Filosofická fakulta University Karlovy 1946.

¹⁵ DUBSKÝ, Josef. DUBSKÝ, Ota. VLASÁK, Václav. *Francouzsko-český a česko-francouzský obchodní slovník*. Praha: SPN, 1998

¹⁶ BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Přeložil Julie ŠTĚPÁNKOVÁ, přeložil Josef ČERMÁK, přeložil Josef DUBSKÝ. Liberec: Dauphin, 1997. Studie (Dauphin)

¹⁷ DUBSKÝ, Josef. *L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*. In Sborník Prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, 1961

Josef Dubský je autorem dosud největšího španělsko-českého slovníku, je autorem učebnic a skript, které se dodnes používají a o jeho významnosti svědčí i četnost nejen českých ale i zahraničních prací a studií, které z jeho díla vycházejí. Jedná se většinou o práce zaměřené na stylistiku (např. Luis Pérez González v práci „*Una mirada pluridimensional al proceso de comunicación*“¹⁸ vychází z „*Introducción a la estilística de la lengua*“¹⁹, stejně tak Maylen Paz Treto v diplomové práci „*Estilo: Concepción y praxis en la obra Teoría Literaria de Manuel Gayol Fernández*“²⁰ aj.) nebo pořádek slov ve větě (např. Bruce Stiehm v práci „*Spanish word order in non-sentence construction*“²¹ a Xosé Padilla García v disertační práci „*El orden de palabras en español coloquial*“²² vycházejí ze studie „*L'inversion en espagnol*“²³). Florencio del Barrio de la Rosa ve své disertační práci²⁴ se věnuje slovesům ve středověké španělštině a vychází i z článku Josefa Dubského „*Formas descompuestas en el español antiguo*“²⁵

Pro Josého Pola, který s Dubským spolupracoval např. na „*Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*“²⁶, byl Dubský „*un estudioso (fundamentalmente, hispanista) muy apreciado por mí humana y científicamente*“²⁷

¹⁸ PÉREZ GONZÁLEZ, Luis. *Una Mirada pluridimensional al proceso de comunicación*. Dostupné online <http://biblioteca.utec.edu/siab/virtual/elibros_internet/55793.pdf> [cit. 2017-04-25]

¹⁹ DUBSKÝ, Josef. *Introducción a la estilística de la lengua*. Santiago de Cuba: Universidad de Oriente. 1970

²⁰ PAZ TRETO, Maylen. *Estilo: Concepción y praxis en la obra Teoría Literaria de Manuel Gayol Fernández*. Santa Clara: UCVL 2014-2015. Diplomová práce. Vedoucí práce Dra. Mercedes Garcés Pérez. Dostupné online <<http://dspace.uclv.edu/cu/handle/123456789/2804>> [cit. 2017-04-25]

²¹ STIEHM, G. Bruce. *Spanish word order in non-sentence construction*. s.49 Dostupné online na <<https://www.jstor.org/stable/pdf/413150.pdf>>

²² PADILLA GARCÍA, Xosé. *El orden de palabras en español coloquial*. Valencia: Universitat de València. Facultad de Filología, 2001. Disertační práce. Vedoucí práce Dr. Antonio Briz Gómez. Dostupné online <<http://www.biblioteca.org.ar/libros/133254.pdf>> [cit. 2017-04-25]

²³ DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960, s. 111-122

²⁴ DEL BARRIO de la ROSA, Florencio. *El régimen de los verbos en español medieval*. Valladolid: Universidad de Valladolid. Facultad de filosofía y letras, 2014. Disertační práce. Vedoucí práce Dr. D. César Hernández Alonso. Dostupné online <<http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-regimen-de-los-verbos-en-espanol-medieval--0/>> [cit. 2017-04-25]

²⁵ DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. Revista de filología española. Roč. 46, č. 1/2, 1963

²⁶ DUBSKÝ, Josef. POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid 1984

²⁷ POLO, José. *Una obra clásica de Emilio Lorenzo: Marco histórico, contenidos, metodología*. Dostupné online <<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/58915.pdf>> [cit. 2017-04-25]

1. Tradice studia španělského jazyka na našem území

Josef Dubský byl významným českým romanistou žijícím v letech 1917-1996. Než se budeme zabývat jeho osobností a prací, je na místě přiblížit obor jeho činnosti a tradici tohoto oboru na našem území. V první kapitole se proto podíváme na pojmy romanistika, hispanistika a iberoamerikanistika, a následně nahlédneme do historie, abychom zjistili, odkud u nás pramení zájem o španělský jazyk. Na závěr první kapitoly se budeme zabývat vznikem hispanistiky, potažmo iberoamerikanistiky, jako oborů studia na českých vysokých školách.

1.1 Romanistika, hispanistika a iberoamerikanistika

Dle *Slovníku cizích slov pro nové století*²⁸ je romanistika oborem, který se zabývá jazykem, historií a kulturou románských národů. Sám Dubský se zabýval dvěma románskými jazyky – jazykem francouzským, ke kterému měl zajisté blízko díky svému otci Otovi Dubskému²⁹ (též významnému českému lingvistovi) a jazykem španělským, který bude pro tuto práci stěžejní.

Španělským jazykem, dějinami a reáliemi španělského národa a španělsky mluvícího obyvatelstva v jiných zemích se zabývá hispanistika (též uváděná jako španělská filologie), která v širším smyslu zahrnuje i jazyk portugalský.³⁰ Hispanisté jako odborníci na španělský jazyk se orientují ve španělsky psané literatuře a v kulturně-historickém vývoji Španělska a Latinské Ameriky.³¹ Hispanistika, vzhledem k historickým souvislostem, úzce souvisí s dalším oborem interdisciplinárních (areálových) studií, jímž je iberoamerikanistika. Ta zkoumá především procesy formování ibero-americké společnosti, a zabývá se tak například střetem kultury iberské a kultur předkolumbovských, popř. kultur spojených s vlivem migrace (např. migrace

²⁸ LINHART, Jiří a kol. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003. 416s. ISBN 80-85843-61-7

²⁹ Ota Dubský: *1886 Hrejkovice, okres Písek – 1956 Praha, působil jako lektor francouzštiny na Vysoké škole obchodní, poté na katedře jazyků na Vysoké škole technické, byl autorem učebnic (především obchodní korespondence ve francouzštině, gramatiky), jeho stěžejním dílem je Česko-francouzský hospodářský slovník z r. 1955. Zabýval se též rytířskou poezií v románských literaturách a přeložil do češtiny starofrancouzské frašky, ale i díla Moliérova, Dumase, Balzaca a dalších. (L.W. *Za PhDr. Otou Dubským*. In *Cizí jazyky ve škole*, 1957, s. 44)

³⁰ *Všeobecná encyklopedie v 8 svazcích*. Praha: Diderot, 1999.

³¹ <<http://urs.ff.cuni.cz/ustavkatedra/obory/spanelstina/bc-studium/>> online [cit. 2016-11-30]

černošských otroků z Afriky), na ibero-americkém území.³² Josef Dubský podpořil v roce 1967 vznik Střediska iberoamerických studií (SIAS) na FF UK v Praze.

1.2 Kontakt českých zemí s Pyrenejským poloostrovem a Latinskou Amerikou

1.2.1 Kontakt s Pyrenejským poloostrovem

O tradici hispanistiky na území Čech a Moravy se zajímala již studentka Jihočeské univerzity Kamila Prochásková. Ve své diplomové práci *Hispánská bádání v Čechách i na Moravě*³³ z roku 2009 nastiňuje vývoj kontaktu českých zemí se Španělskem. Vychází částečně z publikace *Kdo byl kdo - čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* a jedné z jejích úvodních částí, napsané Josefem Opatrným, *Tradice české iberoamerikanistiky*.³⁴ Dějiny česko-španělských vztahů popisuje také poslední kapitola knihy *Dějiny Španělska*³⁵ od Antonia Artera a kol.

V Procháskové diplomové práci se dočteme, že první kontakt s Pyrenejským poloostrovem můžeme datovat do 10. století. V té době navštívil Prahu Ibrahím ibn Jakub, židovský cestovatel, obchodník a diplomat pocházející ze Španělska, který svoji návštěvu zmiňuje ve své *Knize cest a zemí*³⁶. Z této doby se nám také zachovala nejstarší tkanina v českých sbírkách tzv. Svatováclavské mešní rouno, které bylo vyrobeno na Pyrenejském poloostrově. První čeští poutníci se zároveň vydávali na svatojakubskou cestu a po roce 1240, první čeští studenti nastoupili na univerzitu v Salamance. Ta byla cílem mnohých českých studentů až do roku 1348, kdy byla založena Karlova Univerzita v Praze.³⁷

Český královský dvůr také udržoval kontakt se španělským dvorem. Je známo, že Přemysl Otakar II. (vládnoucí v letech 1253–78) podporoval krále Alfonse X., nebo

³² <<http://sias.ff.cuni.cz/SIAS-21.html>> online [cit. 2016-11-30]

³³ PROCHÁSKOVÁ, Kamila: *Hispánská bádání v Čechách i na Moravě*, České Budějovice, 2009 (Diplomová práce URO FF JU)

³⁴ KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s. Dostupné online <<http://www.libri.cz/databaze/orient/contents.php>> [cit. 2016-11-30]

³⁵ ARTERA, Antonio Ubieto. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4.

³⁶ ARTERA, Antonio Ubieto. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4. s.783

³⁷ ARTERA, Antonio Ubieto. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4. s.784

že Václav II. (vládnoucí v letech 1278/83–1305) povolal do Čech španělské astrology z Toleda, kteří dokonce podle *Zbraslavské kroniky*, předpověděli velké zemětřesení, které Čechy roku 1329 skutečně zasáhlo. Karel IV. (český král 1346-1378) při založení univerzity v Praze se řídil i regulemi univerzity v Salamance. Jiří z Poděbrad (1458–1471) dal za vznik prvnímu cestopisu o Španělsku na našem území. Je to dílo Václava Šaška z Biříkova, který se účastnil politicko-propagační cesty Evropou.³⁸ V roce 1458 vyšla latinsky psaná *Kronika česká*, jejíž rukopis byl věnován aragonskému králi Alfonsovi a v roce 1509 se dočkal i překladu do španělštiny³⁹. O tuto kroniku se později (1545) opřel humanista Pedro Mejía v díle *Historia Imperial y Cesarea*.

Stěžejní kontakt s Pyrenejským poloostrovem ovšem nastal za vlády Habsburků. Praha se stala centrem římsko-německé říše a španělština hlavním jazykem královského dvora. Dokonce některé šlechtické rody, jako byli Pernštejnové, používaly ke komunikaci mezi svými členy španělský jazyk. V tomto období se náš jazyk obohatil i o několik španělských výrazů, které užíváme dodnes. Jsou to například *almara*, *panděro*, *burnus*, nebo *merenda*⁴⁰. Španělský jazyk se šířil také přes španělské velvyslance a jezuitský řád. Tento řeholní řád římskokatolické církve, který byl založen Ignácem z Loyoly v roce 1534, byl hlavním šířitelem rekatolizace a vzdělání. Do Čech přišel na pozvání Ferdinanda I. V polovině 17. století se dokonce jezuitští misionáři z Čech vypravovali do Latinské Ameriky nejen šířit víru, ale také jako stavitelé, lékaři a lékárníci⁴¹. Na počátku 17. století se do Čech dostala vosková soška původem ze Španělska, jejíž kult je v oblibě obzvláště mezi španělsky-mluvicí komunitou dodnes. Pražské Jezulátko má údajně konat zázraky. Dalším důkazem kontaktu českých zemí s Pyrenejským poloostrovem mají být díla španělských autorů postavená na české historii. Jsou to tři hry Lopeho Vegy (*Bohemia Convertida*, *El hijo piadoso*, *Historia del Principe Udalrico de Bohemia*), dílo Baltasara de Graciana *Kritikon* nebo hra *Venceslav* od Franciska de Rojas.⁴² Na konci 17. století hrabě Harrach, působící v Madridu jako císařský velvyslanec, přivezl do Čech několik španělských obrazů. O století později se kníže Lobkovic, též velvyslanec v Madridu, snažil propagovat české sklo na

³⁸ Tamtéž, str. 786

³⁹ Tamtéž, str. 787

⁴⁰ ARTERA, Antonio Ubieta. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4. s.788

⁴¹ KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s. Dostupné online <<http://www.libri.cz/databaze/orient/contents.php>> [cit. 2016-11-30]

⁴² ARTERA, Antonio Ubieta. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4. s.792

Pyrenejském poloostrově. Obecně ale 18. století znamenalo úpadek španělského vlivu na našem území. Obrat nastal za Národního obrození, kdy se mimo jiné probudil zájem o poznávání cizích kultur. V časopisech jako *Květy české* začaly vycházet studie a překlady španělské literatury. Ve španělské literatuře hledali inspiraci například Julius Zeyer nebo Svatopluk Čech, který za svou práci získal zlatou medaili od Španělské královské akademie.⁴³

V roce 1838 vyšel první překlad Cervantesových *Novelas ejemplares* do češtiny a roku 1864 se dočkal svého překladu i Don Quijote.

1.2.2 Kontakt s Latinskou Amerikou

Zájem o Ameriku se v českých zemích objevil téměř okamžitě po jejím objevení. Již v roce 1506 u nás vyšel *Spis o nových zemích a o novém světě, o němžto jsme prve žádné známosti neměli, ani kdy co slychali* od Mikuláše Bakaláře. Tento spis je považován za první psanou informaci o americkém kontinentu a vychází z Vespucciho *Mundus Novus*⁴⁴. Následně ve 20. letech 16. století přicházeli do Venezuely horníci, je možné že i s české strany, Krušných hor.⁴⁵ V polovině 16. století nás podrobněji informuje o Novém světě Zikmund z Púchova ve své *Kosmografii*. Mezi lety 1678-1760 do Latinské Ameriky přišlo na 160 jezuitských misionářů. Pozůstatky jejich činnosti nalezneme i ve fondech řady latinskoamerických zemí. Důležitou osobností působící v Latinské Americe, konkrétně v bolivijské Cochabambě, byl Tadeáš Haenke. Haenke se věnoval přírodovědeckému výzkumu. Několik předmětů z jeho sbírek je k vidění v Náprstkově muzeu v Praze, naopak písemnosti v archivu madridské Královské botanické zahrady.⁴⁶ V 19. století mířili za oceán odborníci pracující v cukrovarech, strojírenských podnicích a pivovarech.⁴⁷

⁴³ Tamtéž, s. 794

⁴⁴ Tamtéž s. 788

⁴⁵ KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s. Dostupné online <<http://www.libri.cz/databaze/orient/contents.php>> [cit. 2016-11-30]

⁴⁶ ARTERA, Antonio Ubieta. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4. s.793

⁴⁷ KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s. Dostupné online <<http://www.libri.cz/databaze/orient/contents.php>> [cit. 2016-11-30]

1.3 Hispanistika na českých vysokých školách

Zdeněk Hampejs v příspěvku *El hispanismo en Checoslovaquia*⁴⁸ uvádí jako odrazový můstek české hispanistiky již zmíněný překlad Cervantesových *Novelas Ejemplares*. Zmiňuje, že v porovnání s jinými zeměmi u nás došlo ke zpoždění, neboť jakožto součást Rakouska-Uherska jsme se potýkali se ztrátou nezávislosti a neproudila k nám cizí literatura. To se změnilo až za Národního obrození.

Výzkumu přispěl vznik několika institucí – České akademie věd a umění, Královské české společnosti nauk a dalších.

Za průkopníka hispanistiky můžeme považovat turnovského rodáka Maxmiliána Křepinského. Ten působil v první polovině 20. století na Filozofické fakultě Karlovy univerzity a z hlediska španělštiny se zabýval vlivem palatálních hlásek na předcházející samohlásky. Kromě Křepinského můžeme zmínit také Josefa Chlumského, který se zajímal o výslovnost andaluského „s“ nebo Rudolfa Jana Slabého, autora několika slovníků a specialistu na katalánský jazyk.⁴⁹ V této době na Karlově univerzitě ještě obor zaměřený na španělský jazyk neexistoval. Ten vznikl až po druhé světové válce. Do té doby španělština byla součástí románských studií. Jak zmiňuje Josef Dubský v příspěvku do zpravodaje AEPE⁵⁰ *La situación de los estudios del español en la investigación y la enseñanza en Checoslovaquia*⁵¹, tehdy na fakultě nepůsobili vyučující zaměřeni na španělskou filologii, neexistovala disciplína zaměřená na specializovaný španělský jazyk, ale pouze zkouška praktického jazyka na velmi základní úrovni. Neexistovala metodika výuky ani náležitý slovník španělského jazyka.

K rozvoji hispanistiky zajisté přispěla činnost *Španělského kroužku (Círculo Español de Praga)*, díky kterému do Prahy zavítali španělští umělci, literáti, ale i studenti. Zároveň do Španělska mířili české osobnosti hispanistiky i představitelé kulturního života.

⁴⁸ HAMPEJS, Zdeněk. *El hispanismo en Checoslovaquia*. Dostupné online na <http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/18/TH_18_001_194_0.pdf> [cit. 2016-12-03]

⁴⁹ DEL ROCÍO, Estela. *El hispanismo en Checoslovaquia*. Dostupné online na <<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4872609.pdf>> [cit. 2016-12-03]

⁵⁰ Asociación Europea de Profesores de Español (Evropská asociace učitelů španělštiny), založená r. 1967 na Universidad Internacional Menéndez Pelayo de Santander, domovská stránka <<http://www.aepe.eu/>>

⁵¹ DUBSKÝ, Josef: *La situación de los estudios del español en la investigación y la enseñanza en Checoslovaquia*. Dostupné online na <http://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/boletin_15_08_76/boletin_15_08_76_07.pdf> [cit. 2016-12-03]

S druhou světovou válkou byly zavřeny vysoké školy, a tak se ani obor španělského jazyka na akademické půdě nemohl rozvíjet. Radikální změna nastala v roce 1945 po skončení války. K této změně přispěl také nárůst obchodních vztahů se zeměmi Latinské Ameriky. Nutnost komunikace se španělsky mluvícími obchodními partnery vyústila k otevření kurzů španělského jazyka ve firmách, ale také na středních obchodních školách. Vedle překladů španělsky psané literatury se objevily i první výzkumné práce a první jazykové příručky a učebnice. První učebnici schválenou Ministerstvem školství sepsal Josef Dubský v roce 1945. Jak sám píše v práci *La situación de los estudios del español en la investigación en Checoslovaquia*, měla mladá generace lingvistů (hispanistů) po roce 1945 následující povinnosti⁵²:

- a) připravit studijní materiály – učebnice a slovníky pro výuku španělského jazyka
- b) založit knihovny, které by ve svých fondech měly díla španělských a hispanoamerických autorů a také lingvistické práce zaměřené na jazyk a literaturu
- c) informovat veřejnost o španělsky-mluvících zemích a vzbudit zájem veřejnosti o španělský jazyk a španělsky psanou literaturu, poskytnout lidem překlady literárních děl španělsky píšících autorů, organizovat konference o těchto autorech apod.
- d) dát základ vědecké práci, studiu španělského jazyka, povznést rodící se československou hispanistiku na světovou úroveň použitím moderních a progresivních lingvistických metod

S rostoucím zájmem o španělský jazyk bylo potřeba kvalifikovaných učitelů jazyka. Proto bylo nutné reorganizovat vysoké školy a otevřít autonomní obor zaměřený na španělštinu, který by nejen připravoval budoucí učitele, ale také teoretiky znalé oboru. Nový obor měl přinést rozšíření lingvistického výzkumu, přičemž hlavním úkolem mladých hispanistů bylo analyzovat stylistiku, morfosyntax, lexikum a fonetiku soudobého španělského jazyka. Hispanisté vycházeli ze závěrů Pražského lingvistického kroužku a sovětských studií.⁵³

⁵² DUBSKÝ, Josef: *La situación de los estudios del español en la investigación y la enseñanza en Checoslovaquia*. s. 34. Dostupné online na http://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/boletin_15_08_76/boletin_15_08_76_07.pdf [cit. 2016-12-05]

⁵³ Tamtéž

Prvním vysokoškolským centrem výuky španělské filologie se u nás stala Univerzita Palackého v Olomouci, kde byl v roce 1947 založen obor španělské filologie na filozofické fakultě. V té době na fakultě působili hispanisté jako Oldřich Bělič, Oldřich Tichý a Eugen Spálený. V prvních letech bylo do oboru přijímáno mezi čtyřmi a deseti studenty. V roce 1958 se Oldřich Bělič a Oldřich Tichý přesunuli do Prahy a v Olomouci byla španělská filologie načas zavřena. Praha, která do té doby byla zaměřena pouze na jazyk praktický, se stala i hlavním střediskem zájmu teoretického.⁵⁴

Oldřich Bělič se zaměřoval na historii a teorii španělské literatury. Myšlenkově se snažil skloubit marxistický historismus s českým strukturalismem. Oldřich Tichý, orientovaný na Pražský lingvistický kroužek, se věnoval obecné lingvistice. Díky zmíněným dvěma vysokoškolským učitelům, bylo v roce 1963 na Karlově univerzitě otevřeno také doktorské studium. Od roku 1964 se španělština v Praze vyučuje také na Ústavu translologie, na kterém působil až do své smrti profesor Josef Dubský.

Na přelomu 50. a 60. let se zájem o španělský jazyk zvýšil také díky probíhající revoluci na Kubě. Společnost se začala zajímat o latinskoamerickou literaturu a mnoho našich hispanistů vyjelo do Ameriky. Na Kubě nebo v Chile působili v 60. letech již zmínění Oldřich Bělič a Oldřich Tichý, Josef Polišenský, Josef Dubský, Bohumil Zavadil a další. Přístup k místním knihovnám jim otevíral nové možnosti. Latinskoamerická literatura zažila v 60. letech překladatelský boom a s překladatelskou činností byla spjatá i práce na učebnicích a slovnících.⁵⁵

Tato orientace na latinsko-americkou literaturu a realie latinsko-amerických zemí vyústila v otevření *Střediska iberoamerických studií (SIAS)* na Karlově univerzitě. Středisku iberoamerických studií dal za vznik historik Josef Polišenský společně s Oldřichem Bělichem v roce 1967. Mezi jinými podpořili založení i lingvisté jako Josef Dubský nebo Oldřich Tichý. Současně toto středisko začalo publikovat ročenku *Ibero-Americana Pragensia* - první časopiseckou publikaci zaměřenou na hispanistiku ve střední a východní Evropě.⁵⁶

V Olomouci bylo studium španělské filologie obnoveno v roce 1962. Zájem o studium španělštiny byl veliký, nicméně po roce 1968 bylo studium jazyků západního

⁵⁴ Embajada de España en la República Checa: *El hispanismo en las universidades checas*. Dostupné online na: <<http://www.mecd.gob.es/republicacheca/dms/consejerias-exteriores/republica-checa/material-divulgativo/hispanismo.pdf>> [cit. 2016-12-05]

⁵⁵ KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s. Dostupné online <<http://www.libri.cz/databaze/orient/contents.php>> [cit. 2016-12-05]

⁵⁶ Tamtéž

světa potlačeno a španělská filologie téměř zmizela. Během následujících dvaceti let se obor otevřel pouze dvakrát, a to v roce 1981 a 1988, pokaždé pro skupinku šesti studentů.⁵⁷

Kromě Prahy a Olomouce se dnes hispanistika vyučuje v Brně, Českých Budějovicích, Ostravě a Liberci. Počátky brněnské hispanistiky jsou spjaty s 50. léty 20. století a jmény Lubomíra Bartoše, Jaroslava Rosendorfského, Evy Spitzové a Růženy Ostré. V Českých Budějovicích, Ostravě a Liberci je španělská lingvistika otázkou porevoluční.

⁵⁷ Embajada de España en la República Checa: *El hispanismo en las universidades checas*. Dostupné online na: <<http://www.mecd.gob.es/republicacheca/dms/consejerias-exteriores/republica-checa/material-divulgativo/hispanismo.pdf>> [cit. 2016-12-05]

2. Josef Dubský

Profesor PhDr. Josef Dubský DrSc. byl a je nejvýznamnějším a ve světě nejuznávanějším českým filologem v oboru španělského jazyka a hospodářské lingvistiky.⁵⁸ Byl předsedou Asociace učitelů španělského jazyka v České republice, členem AEPE (*Asociación Europea de Profesores de Español*)⁵⁹ a ASELE (*Asociación para la Enseñanza del Español como Lengua Extranjera*)⁶⁰. Předsedal také po dvě období Kruhu moderních filologů a Česko-španělské společnosti. Zabýval se především funkční stylistikou, lexikologií a lexikografií. O jeho významnosti svědčí i fakt, že v roce 1992 ho španělský král Juan Carlos jmenoval Komturem řádu Isabely Katolické.⁶¹

Josef Dubský se narodil 7. února 1917 v Josefově a zemřel ve věku 79let 27. února 1996 v Praze. Po úspěšném složení maturity na chlapeckém gymnáziu v Nice se v roce 1937 zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy obor čeština - francouzština. Nicméně studium z důvodu německé okupace a s ní souvisejícím zavřením vysokých škol musel přerušit. Svou učitelskou dráhu odstartoval již v roce 1939, kdy začal vyučovat na Jazykové škole v Praze a Obchodních akademiích v Praze a v Chrudimi. V roce 1946 obhájil svou disertační práci a obdržel titul PhDr., přičemž již od roku 1945 působil jako vyučující na Vysoké škole ekonomické v Praze. V roce 1964 se stal docentem, a poté co obhájil svoji habilitační práci „*Observaciones sobre el léxico santiaguero*“⁶² byl jmenován doktorem filologických věd.. Kromě Vysoké školy ekonomické působil také na Masarykově univerzitě, a to v letech 1957-1961, v letech 1970-1974 na Univerzitě 17. listopadu v Praze, kde zastával funkci ředitele Institutu tlumočnictví a překladatelství, a poté od roku 1974 působil na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jako emeritní profesor zde vyučoval lexikologii, stylistiku a překlad odborného, právního a ekonomického textu na Katedře překladatelství a

⁵⁸ HLAVIČKOVÁ, Vlasta; VLASÁK, Václav: *In memoriam profesora Josefa Dubského*. In: *Cizí jazyky* 40, 1996-97, č. 1-2, s. 29-30.

⁵⁹ Evropská asociace profesorů španělského jazyka

⁶⁰ Evropská asociace učitelů španělštiny jako cizího jazyka, sídlo v Madridu

⁶¹ SLÁDKOVÁ, Miroslava. *In memoriam Josef Dubský*. In: *Linguistica Pragensia*, ročník XXXIX, č. 1, 1996. s.3-4. Dostupné online na <https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:eff47eb2-4be4-11e1-3085-001143e3f55c&q=linguistica%20pragensia#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:eff47e78-4be4-11e1-3085-001143e3f55c> [cit. 2016-12-11]

⁶² Viz. str. 69 „Lexikologické výzkumy na Kubě“

tlumočnictví⁶³ (dnešní Ústav translologie). Pobýval také často v zahraničí – přednášel na Filozofické fakultě univerzity v Santiago de Cuba nebo na Universidad Autonoma v Madridu. Aktivně se účastnil mezinárodních konferencí zaměřených na překlad a románskou lingvistiku a publikoval ve zpravodaji AEPE.

Josef Dubský publikoval na 80 článků a studií v jazykovědných časopisech a antologiích. Je autorem 10 slovníků, 59 manuálů (učebnic) a 9 monografií.⁶⁴

Jeho stěžejním lexikografickým dílem je *Velký španělsko-český slovník*, který zatím nebyl nikým překonán. Je výjimečný, neboť Dubský se snažil začlenit latinsko-americké výrazy, neologismy a pokrýt veškeré stylové vrstvy jazyka. Zachycuje jak hovorový jazyk, tak jazyk technický a odborný.⁶⁵ Verze česko-španělská vyšla až po jeho smrti. Spolupracoval i na slovnících česko-francouzských. Byl vědeckým redaktorem *Velkého francouzsko-českého slovníku* a pracoval i na našem dosud největším oborovém, *Francouzsko-českém hospodářském slovníku*.

Josef Dubský je považován za jednoho z nejvýznamnějších autorů středoškolských a vysokoškolských učebnic španělského a francouzského jazyka u nás. Jedná se o učebnice jak praktického tak odborného obchodního jazyka. Ve svých manuálech se snažil zprostředkovat hovorový jazyk a dbal na to, aby se student dozvěděl i informace z kulturního, politického a hospodářského života hispanofonního světa. Zpravidla jeho učebnice obsahují svědomitě vybraný text, na který navazuje funkční a srozumitelný mluvnický výklad a cvičení. O úspěchu jeho učebnic svědčí i to, že se dočkaly několika vydání.⁶⁶

Jak již bylo řečeno ve svých odborných studiích se zabýval především lexikologií a funkční stylistikou. Ve stylistických tématech se odrážel od konceptů Pražského lingvistického kroužku, které aplikoval na španělský jazyk.⁶⁷ Soustředil se na stylistické rysy ekonomického jazyka jako nominální sloh a stupně nominalizace, dále

⁶³ Josef Dubský společně s Ivanem Poldaufem a Josefem Václavem Bečkou iniciovali vznik této katedry <<http://utrl.ff.cuni.cz/UTRLFF-161.html>> [cit. 2016-12-11]

⁶⁴ SLÁDKOVÁ, Miroslava. *In memoriam Josef Dubský*. In: *Linguistica Pragensia*, ročník XXXIX, č. 1, 1996. s.3-4. Dostupné online na <https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:eff47eb2-4be4-11e1-3085-001143e3f55c&q=linguistica%20pragensia#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:eff47e78-4be4-11e1-3085-001143e3f55c> [cit. 2016-12-11]

⁶⁵ HLAVIČKOVÁ, Vlasta; VLASÁK, Václav: *In memoriam profesora Josefa Dubského*. In: *Cizí jazyky* 40, 1996-97, č. 1-2, s. 29-30.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ KRÁLOVÁ, Jana. *Prof. Dr. Josef Dubský DrSc. cumple setenta y cinco años*. In: *Linguistica Pragensia*, ročník XXXV, č. 1, 1992. s.36. Dostupné online na <https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:ee4065d3-4be4-11e1-3713-001143e3f55c#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:ee4065f9-4be4-11e1-3713-001143e3f55c> [cit. 2016-12-11]

odbornou terminologii a odborné vyjadřování na rovině gramatické. Srovnával funkční styl odborného jazyka španělského a francouzského. Na jednotlivá témata jeho zájmu se podíváme v hlavní části této práce.

Od šedesátých let byly jeho práce publikovány nejen v zemích Evropy ale i v Latinské Americe. Vychoval svoje následovatele v lexikografii, hospodářské lingvistice a didaktice odborného i praktického jazyka. Na jeho myšlenky navázali lingvisté z Univerzity v Santiagu de Compostela jako M. Ramos Méndez nebo M. Suárez Fernández. Další lingvisté ho dodnes citují.⁶⁸

⁶⁸ KRÁLOVÁ, Jana. *Prof. Dr. Josef Dubský DrSc. cumple setenta y cinco años*. In: *Linguistica Pragensia*, ročník XXXV, č. 1, 1992. s.36. Dostupné online na https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:ee4065d3-4be4-11e1-3713-001143e3f55c#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:ee4065f9-4be4-11e1-3713-001143e3f55c > [cit. 2016-12-11]

3. Josef Dubský a gramatika

V následující kapitole se zaměříme na Dubského práci zabývající se tématy jako je slovosled a aspekt. Dubský na tato témata nahlíží komplexně – z hlediska gramatiky, sémantiky a stylistiky. Nejprve se obecně podíváme na pořádek slov ve větě, princip aktuálního členění větného a posléze přejdeme k tématům jako je inverze ve španělštině, slovosled jako prvek textové soudržnosti a vyjádření aspektu ve španělštině. Těmto tématům věnuje ve svých článcích Dubský často pozornost. My budeme vycházet z článků „*L'inversion en espagnol*“, „*La función contextualizadora del orden de palabras en español*“, „*L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*“ a „*Le periphrase dar plus nom en espagnol*“. Nicméně mohli bychom zmínit i články „*El orden de palabras en español y la cohesión contextual*“, „*Atténuation de la valeur aspectuelle de la périphrase du verbe venir de suivi de l'infinitif*“, „*Los titulares discursivos en la pensa cubana*“ aj.. Jelikož byl Josef Dubský pedagogem a zároveň tvůrcem učebnic, zajímal se i o mluvnickou terminologii. Problém spatřoval v nejednotném pojmenování španělských slovesných časů. Naši pozornost si proto zaslouží i články „*K španělské mluvnické terminologii*“ nebo „*Španělské perfektum*“, které publikoval na přelomu 60. let v časopisu *Cizí jazyky ve škole*, a ve kterých se vyjadřuje právě k této problematice. Na závěr kapitoly se budeme zabývat Dubským jako tvůrcem jazykových manuálů. Podíváme se na učebnice a skripta praktické, odborné i obchodní španělštiny.

3.1 Slovosled

Pořádek slov ve větě je dán typologicky. Může být volný, proměnlivý nebo pevný. Existuje šest základních typů: SVO, SOV, VOS, VSO, OSV, OVS. Pro španělštinu stejně jako češtinu je základním (bezpříznakovým) slovosledem SVO, tedy subjekt, verbum, objekt, ale na základě typu věty nalezneme slovosled i SV (věty inergativní), VS (inakuzativní, neosobní) O(Dat)VS (pseudoneosobní). Španělský slovosled je gramatikalizovaný, ale do značné míry volný. Volný slovosled se vyznačuje tím, že jedna věta může mít více podob. Mluvíme pak o bezpříznakovém

(neutrálním) a příznakovém slovosledu. Jazyky s pevným slovosledem příznakové podoby nemají. Typicky angličtina.⁶⁹

Pro následující téma je třeba nastínit zásadní princip, který udává pořadí větných členů, a který platí nejen v češtině, ale který Josef Dubský v 60. letech 20. století aplikoval i na španělštinu. Potvrdil tak již dřívější Bolingerovy teorie.⁷⁰ Tímto principem je princip formulovaný Vilémem Mathesiem ve 40. letech 20. století – tzv. aktuální členění větné, či funkční větná perspektiva. Aktuální členění větné vychází z myšlenky, že věta je členěna na základě tj. informaci již známou (téma) a ohnisko výpovědi (informace nová, réma). Můžeme tedy říct, že téma je ta část, o které se něco říká a réma je to, co se o této části dozvídáme nového. Zpravidla ta informace, která je pro nás známá, stojí na začátku věty a informace nová stojí na konci. Jednotlivé výrazy se ve větě liší stupněm výpovědní dynamičnosti. Výpovědní dynamičnost zpravidla roste zleva doprava, tj. od známá informace má nejnižší výpovědní dynamičnost, nová informace nejvyšší.⁷¹

Americký lingvista Bruce G. Stiehm ve své práci „*Spanish Word Order in Non-sentence Constructions*“⁷², ve které se zabýval nevětnými konstrukcemi, které mají fixně daný slovosled, kritizuje Dubského a Bolingera za to, že se ve svých studiích nevěnují právě konstrukcím s pevným pořádkem slov:

*„Both Bolinger and Dubský describe the differing information values and communicative force associated with beginning and following elements in Spanish free-order contexts. They attach to beginning elements weaker communicative force coincident with information already known; but neither author describes the patterns of fixed order that occur in Spanish, principally in beginning elements, nor does either relate such patterns to the distinctive quality of beginning elements. I propose that Spanish beginning elements contribute to an expression by carrying meaning within the confines of conventionalized paradigm.“*⁷³

⁶⁹ ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0., s. 181-182

⁷⁰ STIEHM, G. Bruce. *Spanish word order in non-sentence construction*. s.49 Dostupné online na <<https://www.jstor.org/stable/pdf/413150.pdf>> [cit. 2017-01-20]

⁷¹ Encyklopedie lingvistiky. Dostupné online na: <http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_-_prost%C5%99edky_vyj%C3%A1d%C5%99en%C3%AD> [cit. 2017-01-20]

⁷² STIEHM, G. Bruce. *Spanish word order in non-sentence construction*. Dostupné online na <<https://www.jstor.org/stable/pdf/413150.pdf>> [cit. 2017-01-20]

⁷³ „Bolinger i Dubský popisují, jak u volného slovosledu ve španělštině souvisí pozice prvku ve výpovědi s jeho sdělnou hodnotou a výpovědní dynamičnosti. Prvkům, stojícím na začátku výpovědi, připisují nižší

3.1.1 Inverze ve španělštině

Inverze je princip, kdy je sloveso kladeno ve větě před gramatický subjekt. Dubský se tímto jevem zabývá ve svém článku „*L'inversion en espagnol*“, který vyšel ve Sborníku Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity v roce 1960.⁷⁴

Dubský hledá příčinu tohoto jevu, slučuje a dále rozvíjí myšlenky svých předchůdců a současníků jako byli M. D. L. Bolinger, O. Tichý, M. H. Meier a A. G. Hatcherová. Bolingera chválí za myšlenku lineární modifikace věty, kdy Bolinger uvádí, že směrem ke konci věty roste sdělná závažnost, a proto dochází k invertovanému slovosledu. Tichý upozorňuje, že není pravidlem, že k invertovanému slovosledu musí dojít pouze z tohoto důvodu a dodává, že inverze je i stylistickou záležitostí. Meier a Hatcherová si všímali sloves, které k inverzi tíhnou častěji.

Dubský dochází k závěru, že invertovaný pořádek slov ve španělštině ovlivňují tyto čtyři faktory:

- a) faktor sémantický
- b) faktor rytmický
- c) faktor stylistický
- d) faktor gramatický

K inverzi z gramatických důvodů dochází podle Dubského v případě, kdy v čele věty stojí sloveso, které vyžaduje časové, místní, způsobové nebo jiné doplnění příslovečným určením, nicméně věta je konstruována bez něj. Zároveň podmět není nositelem nové informace. Informaci, kterou nám předává, známe na základě jiného kontextu. Jako příklad Dubský uvádí věty ze soudobého tisku, např.:

výpovědní dynamičnost, neboť nesou informaci, která je pro nás již známá. Ani jeden z autorů se však nezabývá konstrukcemi s pevným slovosledem, které se ve španělštině objevují převážně začátku věty, a ani těmto konstrukcím autoři nepřipisují zmíněnou typickou vlastnost počátečních prvků výpovědi. Navrhují, že prvky stojící ve španělštině na začátku výpovědi přispívají výrazu tím, že nesou význam, který nepřesahuje hranice konvenčního paradigmatu.“ (překlad autorky)

STIEHM, G. Bruce. *Spanish word order in non-sentence construction*. s.49 Dostupné online na <https://www.jstor.org/stable/pdf/413150.pdf> [cit. 2017-01-20]

⁷⁴ DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960, s. 111-122

- (1) Sigue la carestía de la leche.
- (2) Marchan los planes para aumentar la leche.
- (3) Habló nuestro compañero de redacción.

Ta samá věta, ale se slovosledem S-V, by vyžadovala nějaké doplnění:

- (4) Nuestro compañero de redacción habló *ayer en la redacción*.

Gramatický princip se také uplatňuje v případech, kdy substantivum v téže větě, popř. v téže souvislosti funguje zároveň jako gramatický subjekt a gramatický objekt.⁷⁵

Stylistické důvody inverze Dubský nachází v případě, kdy invertovaná a neinvertovaná varianta věty nese stejný význam. Dubský uvádí tyto příklady:

- (5) Cuando acude la buena dicha, acude para todo, y lo mismo cuando la desdicha acude. (Juan Valera, Pepita Jiménez)
- (6) Me han circundado doloros de muerte, y torrentes de iniquidad me han conturbado (tamtéž)

Na tomto místě srovnává také španělštinu s francouzštinou. Ve francouzštině podle něj dochází k invertovanému slovosledu ze stylistických důvodů daleko častěji než ve španělštině. Inverze byla častým prostředkem ve staré francouzštině, na rozdíl od španělštiny ve francouzštině zarchaizovala, ale spisovatelé a žurnalisté nadále tíhnou k užívání invertovaných struktur.

Faktorem rytmickým se Dubský zabývá minimálně, neboť souhlasí s tvrzením M. T. Navarro Tomáse, který v „*Manual de entonación española*“⁷⁶ říká, že tento princip velice úzce souvisí s faktorem sémantickým.⁷⁷ Invertovaný slovosled, který je ovlivňován sémantickými faktory, je spojený se zásadami aktuálního členění větného. Pokud je sloveso anteponováno před gramatickým subjektem, je to z toho důvodu, že je

⁷⁵ Tamtéž, s. 121

⁷⁶ T. NAVARRO, Tomás. *Manual de entonación española*. New York, 1948

⁷⁷ „*La forma melódica de la frase y su estructuración sémantica nacen unidas bajo los mismos moldes e inspiradas por los mismos hábitos y modos de expresión.*“ Tamtéž, s. 119

výpovědně nejslabším členem věty. Je oslabena jeho výpovědní dynamičnost a zároveň jeho sémantický význam. Dubský uvádí příklad věty:

(7) Un perro ladró.

(8) Ladró un perro.

V první větě (7) je gramatický podmět základem výpovědi a predikát je jejím jádrem. Predikát je nositelem výpovědní dynamičnosti. Novou informací je pro nás činnost psa, tedy to, že zaštěkal.

Ve větě druhé (8) je naopak základem výpovědi predikát a jádrem gramatický podmět. Predikát má oslabenou sdělnou hodnotu, výpovědní dynamičnost a slouží zde k uvedení nebo oznámení jádra výpovědi. Pokud sloveso má oslabenou výpovědní dynamičnost a sdělnou hodnotu, je z hlediska aktuálního členění obvyklé, že stojí na začátku věty.

Sémantickým pojetím inverze se před Dubským zabývali M. H. Meier a A. G. Hatcherová.⁷⁸ Oba lingvisté vyzorovali, že ve španělštině najdeme skupiny sloves, které k inverzi tíhnou častěji a snadněji než jiná slovesa. Hatcherová označila tyto skupiny sloves: slovesa vyjadřující přítomnost/absenci, slovesa pohybu, slovesa smyslového vnímání, slovesa, která vyjadřují počátek, či trvání děje a slovesa jako „nacer“ a „aparecer“.⁷⁹

Dubský zkoumá charakter sloves, jež bývají anteponovaná a shledává, že ze všech nalezených případů anteponovaných sloves se jedná právě o 38% sloves pohybu, 10% sloves vyjadřujících objevení se/zmizení, 10% vyjadřujících zvuk/hluk, 4% vyjadřujících potvrzení, 18% pomocných či polopomocných sloves a zbytek, tedy 20% sloves, jsou slovesa, která se nedají zařadit ani do jedné ze zmíněných kategorií. Pokud se dle něj zabýváme těmi 80%, které se zařadit dají, zjistíme, že všechna tato

⁷⁸ DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960, s. 114

⁷⁹ Dubský vychází ze studie A. Hatcherové „*Theme and underlying question; two sides of Spanish word order*“, ve které Hatcherová říká: „*With intransitive verbs in general the theme Existence of the Subject is much more frequent than any other single theme; and in the combination of intransitive verb and Thing-Subject it outweighs all the other themes combined; I have found nearly three hundred verbs, which, in their context, tell us only or mainly that the subject exists or is present; is absent, begins, continues, is produced, occurs, appears, arrives.*” Tato slovesa Hatcherová obecně nazývá „*presentational verbs*“. In. Hatcher, Anna Granville. *Theme and underlying question; two studies of Spanish word order*. New York, Linguistic Circle of New York., s. 7

slovesa slouží k uvedení gramatického podmětu⁸⁰, ohniska výpovědi. M. H. Meier pro tento typ vět používá termín *Subjektperspektive*.

Jak dále Dubský uvádí, někdo by mohl tvrdit, že postavení slovesa na první pozici ve větě by mohlo svědčit o dynamické povaze jazyka. To v případě, že se opřeme o myšlenku, že sloveso vyjadřuje akci, a proto musí mít větší výpovědní dynamičnost než podstatné jméno. Nicméně dále na sledovaných slovesech dokazuje, že jejich sdělná hodnota a výpovědní dynamičnost je oslabená. Vede ho k tomu i to, že sloveso může být ve výpovědi elidováno, a text přesto zůstává koherentní. Viz. Dubského následující příklad:

- (9) *Pasaron al principio algunos jinetes, que parecían gigantes en la obscuridad, a todo correr de sus caballos, con la lanza baja. Eran pastores. Luego, Ø un grupo de garrochistas de afición.*

Tento příklad popírá myšlenku, že sloveso jako nositel dějové informace musí nést největší výpovědní dynamičnost a naopak dokazuje, že ji v těchto případech nese podstatné jméno.

K inverzi z důvodů sémantických řadí i případ emotivní inverze, která vyhovuje aktuálnímu členění větnému tím, že je založena na rozlišování základu a jádra výpovědi.

V konstrukcích s anteponovaným slovesem, si Dubský navíc všímá užití členů. Jestliže predikát stojící na začátku věty slouží k uvedení podstatného jména jako ohniska výpovědi, tedy k uvedení informace nové, měl by před podstatným jménem stát neurčitý člen. Nicméně neplatí, že veškerá nová informace je spjatá s členem neurčitým a veškerá známá s členem určitým. V tomto bodě Dubský vychází z myšlenky Amada Alonsa, který říká, že „*en español la significación fundamental del artículo (determinado) no es la determinación.*“⁸¹ U invertovaného slovosledu se s určitým členem setkáme například, pokud hovoříme o historických událostech, či osobnostech, které bychom měli mít v našem povědomí na základě jiného kontextu:

⁸⁰ „Le trait commun que nous avons rencontré dans 80% de cas est que les verbes prédictifs y employés servent a introduire le sujet grammatical, le noyau de la phrase [...]“; (překlad autorky)

DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960, s. 115

⁸¹ Tamtéž, s. 117

- (10) *Vino* la segunda época constitucional y Leguía fue ascendido. (Pío Barroja, El aprendiz de conspirador)
- (11) *Fue agasajado* el Embajador de Columbia. (deník La Nación)

Může se ale také jednat o stylistickou variantu:

- (12) *Penetraba* además por la ventana el lejano y confuso rumor del jaleo de la casa de campo..., el murmullo monótono de una fuente, ..., y el aroma de los jazmines y de las rosas. (J. Valera, Pepita Jiménez).

Na těchto příkladech, které Dubský v článku zmiňuje, se můžeme přesvědčit, že ačkoliv sloveso uvádí novou informaci, této nové informaci (podstatnému jménu) předchází člen určitý.

3.1.2 Kontextualizační funkce slovosledu

S inverzí souvisí i další téma, kterým se Josef Dubský zabýval. V článku „*La función contextualizadora del orden de palabras en español*“⁸² vychází z monografie Františka Daneše „*Věta a text*“, kde se Daneš zabývá tzv. kontextualizátory. Označuje tak konektory, tedy prvky textové soudržnosti, kterými pro něj jsou tón řeči, slovosled, slovní zásoba a gramatika. Díky tomu lze nahlížet na strukturu věty z hlediska kontextu. Důležitý je zde vztah tématu a rématu, tedy aktuální členění větné. O tom, že pořádek slov ve větě je prostředkem kontextualizace, se můžeme přesvědčit na typickém případě:

- (13) „Juan me ha mandado una postal. La postal me encanta.“

V tomto případě dochází k záměně tématu, kdy réma věty první se stává tématem věty druhé. Jedná se o tzv. tematizaci rématu, kdy: T1 -> R1 => T2=R1 -> R2. Transformace R1 v T2 je doprovázena i změnou neurčitého členu „una“ v určitý člen

⁸² DUBSKÝ, Josef. *La función contextualizadora del orden de palabras en español*. In. Iberoamericana Pragensia, ročník XXV, 1991, s. 49-53

„la“. – Ohnisko první výpovědi, tzn. informace nová, se stává základem výpovědi druhé, informací již známou.

Dalším zajímavým příkladem, na kterém je možné dle Dubského demonstrovat kontextualizační funkci slovosledu, je případ anteponovaného slovesného přísudku (AVp-S). Na anteponovaný slovesný přísudek nahlíží z hlediska funkční větné perspektivy. Takový přísudek má oslabenou sdělnou hodnotu a uvádí podmět.

(14) „Escucha, canta Juan.“

(15) „Escucha, Juan canta“

V prvním případě (14) anteponované sloveso „canta“ nás uvádí do děje, seznamuje nás s podmínkem (Juan), kdežto v případě druhém (15) sloveso „canta“ vyjadřuje činnost, kterou se Juan zabývá (cantar). Jeho činnost je pro nás informací novou, proto také v tomto případě sloveso zabírá pozici rématu. Anteponované sloveso je proto pro svoji oslabenou sdělnou hodnotu, sémantický obsah a výpovědní dynamičnost kontextualizátorem, tedy prvkem textové soudržnosti.

K invertovanému slovosledu dochází z rytmických, gramatických, sémantických (a emotivních) a stylistických důvodů⁸³. Zabývá-li se Dubský kontextualizační funkcí slovosledu, zabývá se důvody stylistickými. Tedy těmi, kdy Vp-S = S-Vp.

(16) „Una parte del público increpó a Gallardo (a). *Estaba roto* el encanto que lo había unido al espada, al principio de la fiesta (b). *Reaparecía* la desconfianza; *enseñábase* la adimadversión en el torero (c).“ (V.B. Ibáñez, Sangre y arena)

Podíváme-li se na tyto tři věty, zjistíme, že ve větě (b) antepozice slovesného přísudku není dána jeho oslabenou sdělnou hodnotou ani nízkým stupněm výpovědní dynamičnosti a ani se nejedná o žádné expresivní vyjádření, které by vyžadovalo postavení slovesa na začátek věty, nýbrž zmíněnou antepozici můžeme přisuzovat nahromaděnému množství rozvíjejících větných členů (tzn. gramatický důvod) nebo stylistickému záměru. Nicméně je tu ještě jedna možnost a to ta, že anteponované sloveso zde nese funkci spojky. Pozměňme tuto větu za použití spojky „porque“/“es que“:

⁸³ DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960, s. 111-122

- (17) „Una parte del público increpó a Gallardo, *porque* estaba roto el encanto que lo había unido al espada, al principio de la fiesta.“
- (18) „Una parte del público increpó a Gallardo. *Es que* estaba roto el encanto que lo había unido al espada, al principio de la fiesta.“

Na základě tohoto můžeme hovořit o anteponovaném slovesu jako prostředku koheze. Ve třetí větě (c) lze na anteponované sloveso nahlížet také ze dvou úhlů pohledů. Buď mají slovesa (reaparecía, enseñábase) oproti sustantivům (desconfianza, animadversión) oslabenou sdělnou hodnotu, tj. slouží nám k pochopení situace popsané autorem, nebo věta (c) je důsledkem věty (b), a tím pádem antepozice ve větě (c) má opět charakter kontextualizátoru.

Z té samé knihy používá Dubský i následující úryvek:

- (19) „Poco a poco Gallardo fue adquiriendo cierta serenidad (a). *Hablaban* de toros la dama y el apoderado (b), y esto dio al espada una repentina confianza (c).“

Zde nemůžeme aplikovat jiné vysvětlení anteponovaného slovesa než: Věta (b) vysvětluje větu (a), což je zdůrazněno i větou (c). Sloveso „hablaban“ si zachovává svoji plnou sdělnou a sémantickou hodnotu, podměty „la dama“ a „el apoderado“ jsou jasným tématem výpovědi, o tom svědčí i užití určitého členu. Sdělení nemá nádech expresivity nebo emocionálnosti, i přesto je anteponováno. Příčina je sémantického charakteru, neboť anteponované sloveso vysvětluje celou větnou konstrukci, a tím pádem plní funkci kontextualizátoru. Jako důkaz si do věty můžeme dosadit jiný prostředek, například spojku:

- (20) „Poco a poco Gallardo fue adquiriendo cierta serenidad, *porque* la dama y el apoderado hablaban de toros, y esto dio al espada una repentina confianza.“

To, že se s tímto jevem setkáváme nejen v tomto díle velice často, značí o tom, že tento jev (konektor, kontextualizátor) může nabýt určité stylistické expresivnosti. Setkáme se s ním nejen v beletrii, ale například i v textech publicistických:

- (21) „En este primer párrafo hay una astucia, una astucia que es menos de Cervantes, del individuo Cervantes que del arte general de la novela. *Escribe* Cervantes que...“ (časopis Univerzity v Buenos Aires, 1956)

Za přítomnosti spojky „es que“:

- (22) „En este primer párrafo hay una astucia, una astucia que es menos de Cervantes, del individuo Cervantes que del arte general de la novela. *Es que* Cervantes escribe que...“

V publicistických textech nemusí anteponované sloveso ve funkci kontextualizátoru následovat okamžitě za větou, kterou vysvětluje:

- (23) „El Thesaurus Indicus es, sin duda, verdadero monumento jurídico americanista del siglo XVII (a). Está escrito en un latín elegante, sólo al alcance de los que bien dominan la lengua del Lacio (b). Los dos primeros tomos aparecieron en Amberes en 1668 y el último en 1686 en esta misma ciudad, todavía en vida del autor (c). Ventílanse a lo largo de sus páginas cuantas cuestiones importantes...(d).

Vysvětlení, které nese věta (d) se odkazuje k části „*verdadero monumento jurídico americanista*“ (a). Věty (b) a (c) jsou vsunuty.

Něčeho podobného si lze povšimnout i v další části textu:

- (24) „Se trata concretamente de la obra *De la littérature des nègres, ou recherches sur leurs facultés intellectuelles, leurs qualités morales...suivies de notices sur la vie et ouvrages des nègres dui se sont distingués dans les science, les lettres et les arts, par G. Grégoire. Chéz Marodan Librairie, MDCCCVIII* (a). Dedicada esta obra Grégoire a los hombres más eminentes que en los distintos países se han distinguido por su lucha contra la esclavitud de los negros (b).“

V tomto případě anteponované sloveso vysvětluje to, co bylo zmíněno ve francouzštině ve větě předcházející.

Jak již bylo řečeno jedná se o jev velice častý v různých typech textů a uplatňuje se nejen ve španělském jazyce, ale i v jazyce českém.⁸⁴

3.2 Vyjádření aspektu ve španělštině

V článku „*L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*“⁸⁵ Josef Dubský srovnává aspekt ve španělském a francouzském jazyce. Vychází z práce M. Criada de Val⁸⁶ „*Fisonomía del idioma español, sus características comparadas con las del francés, italiano, portugués, inglés y alemán*“ a vyvrací jeho myšlenku protichůdnosti španělského a francouzského jazyka týkající se vidu. Pro Dubského je zásadní rozlišovat mezi dvěma termíny – termíny „*aspect*“ a „*aktionsart*, neboli videm dějovým a videm slovesným. Termín „*aspect*“ (vlastní slovesný vid) je schopnost jazyků vyjádřit dějový vid prostředky, které poskytuje samotný slovesný systém. V jeho opozici stojí *aktionsart* (dějový vid, *aspect* (*caractère*) de *l'action verbale*), což je schopnost daného jazykového systému vyjádřit průběh a realizaci slovesného děje, a který může být vyjádřen pomocí rozlišných výrazových prostředků prostředků, které má tento systém k dispozici. *Aktionsart* bývá některými autory, podle Dubského však nepřesně, označován „*azione*“ (V. Pisani) nebo „*l'ordre de proces*“ (J. Brunel). Tyto dva termíny M. Criado de Val, stejně jako další lingvisté, často zaměňuje a to ho vede k závěru, že španělský a francouzský slovesný systém stojí v protikladu. Dubský s tímto nesouhlasí a tvrdí, že oba dva jazyky užívají podobné prostředky k vyjádření způsobu průběhu a realizace děje, a proto jsou také stejně citlivé vůči dějovému vidu. Pozastavuje se nad dvěma konkrétními prostředky vyjádření – nejprve nad perfektivními tvary slovesa (tj. složené a jednoduché perfektum – „*he estudiado*“, „*estudié*“) a posléze nad opisnými vazbami. Složené a jednoduché tvary perfekta si zaslouží pozornost, neboť ve francouzštině mají jiné použití než ve španělštině. Zatímco ve francouzštině má složený tvar (*passé composé*) téměř stejný význam jako jednoduchý (*passé simple*) a rozdíly v jejich použití můžeme hledat čistě na stylistické úrovni, ve španělštině někteří autoři mezi oběma tvary perfekta kromě opozice časové

⁸⁴ DUBSKÝ, Josef. *La función contextualizadora del orden de palabras en español*. In. Iberoamericana Pragencia, ročník XXV, 1991, s. 49-53

⁸⁵ DUBSKÝ, Josef. *L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*. In Sborník Prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, 1961

⁸⁶ Manuel Criado de Val (1917-2015, Madrid), hispanista a odborník na středověkou literaturu (http://cultura.elpais.com/cultura/2015/03/05/actualidad/1425594994_694545.html) [cit. 2017-02-18]

vidí i opozici aspektuální. Děj durativní bývá vyjádřen složeným perfektem a jednorázový děj perfektem jednoduchým. Dubský udává následující příklad:

- (25) „He estudiado tres años de Leyes, pero vino la mala, mi padre lo perdió todo....“
(J. Benavente, La comida de las fieras)

Složený tvar perfekta (he estudiado) zde může vyjadřovat děj, který nějakou dobu přetrvával. Oproti tomu jednoduchý tvar (vino, perdió) označuje děj jednorázový.

Nicméně najdou se i případy, kdy složitý tvar naopak označuje děj jednorázový a jednoduchý děj durativní. Viz. následující Dubského příklad z téže knihy:

- (26) „No saben ustedes con cuánto afán deseaba ver a ustedes desde que supe que se hallaban en Madrid. Estuve en el hotel, y siempre me decían que no estaban ustedes, por casualidad he sabido que se hallaban ustedes aquí....“

Je tedy složité stanovit pevnou hranici mezi těmito dvěma perfektivními tvary španělského slovesa, pokud je jejich časový nebo aspektuální význam často zaměňován. Dle některých autorů se jedná o stylistickou variantu.

Druhým prostředkem, kterým se z hlediska vyjádření vidu Dubský zabýval, jsou opisné vazby. Opisné vazby se skládají z pomocného nebo polopomocného slovesa a jmenného tvaru slovesa, popř. abstraktního jména dějového, které nese sémantický význam. Španělština je bohatší na opisné vazby, nicméně nesvědčí to o převaze španělského slovesného systému nad francouzským, nýbrž o oslabení komunikativní hodnoty španělského slovesa. Analytický charakter opisných vazeb sblízuje tyto dva jazyky a naopak je staví do protikladu vůči jiným jazykům jako jsou jazyky slovanské, které vyjadřují vid syntetickými prostředky. Opisným vazbám se Dubský dále věnoval například v článku „*La periphrase dar plus nom en espagnol*“, kde se zabývá spojením slovesa „dar“ s podstatnými jmény, která obvykle vyjadřují pohyb nebo děj, popř. ránu nebo hluk. Jedná se tedy o vazby typu „dar saltos“, „dar gritos“ apod. Pokud podstatné jméno stojí ve vazbě v jednotném čísle, vyjadřuje povahu jednorázového děje. Naopak, pokud stojí v čísle množném, děj je opakovaný. V závěru Dubský říká, že „*obliba*

těchto opisných vazeb je dána expresivní povahou španělštiny a její snahou vyjádřit vidové odstíny jinak než pouhým slovesným tvarem.“⁸⁷

3.3 Nejednotnost terminologie slovesných časů

Dubský upozorňuje na nejednotnou terminologii u slovesných časů a způsobů již v roce 1957 v článku *K španělské mluvnické terminologii*, který vyšel v seriálu *Cizí jazyky ve škole*.⁸⁸ Různorodost terminologie působí problémy žákům i učitelům, a proto se rozhodl porovnat příručky tehdejší doby a posoudit adekvátnost v nich zmíněných termínů. Zmiňuje španělskou Akademii, která užívá následující termíny: *presente* (trabajo), *pretérito imperfecto* (trabajaba), *pretérito indefinido* (trabajé), *pretérito perfecto* (he trabajado), *pretérito pluscuamperfecto* (había trabajado), *pretérito anterior* (hube trabajado), *futuro imperfecto* (trabajaré), *futuro perfecto* (habré trabajado), *potencial simple* o *imperfecto* (trabajaría), *potencial compuesto* o *perfecto* (habría trabajado) a obdobné názvy pro časy subjuntivu. Pro moderní gramatiky jsou tato označení nesprávná. Nejvíce výtek je mířeno proti označení *pretérito indefinido*. Dubský cituje A. Alonsa⁸⁹, podle kterého k tomuto označení došlo mylně během přejímání francouzské terminologie.

Andrés Bello se oproti Španělské královské akademii snažil v termínech vystihnout funkci daného času a způsobu, a proto byl zastáncem těchto pojmů: *presente* (trabajo) *copretérito* (trabajaba), *pretérito* (trabajé), *antepresente* (he trabajado), *antecopretérito* (había trabajado), *antepretérito* (hube trabajado), *futuro* (trabajaré), *antefuturo* (habré trabajado), *pospretérito del modo indicativo* (habría trabajado) a obdobně pro tvary subjuntivu.

Moderní gramatici buď přihlížejí na Bellovu terminologii zohledňující funkci daného času, nebo se drží klasického názvosloví daného RAE, nebo hledají mezi oběma teoriemi syntézu. Dle Dubského nejednotnost terminologie svědčí o tom, že není snadné pomocí určitého termínu vystihnout sémantický obsah a funkci dané formy. Proto se u

⁸⁷ DUBSKÝ, Josef. *La periphrase dar plus nom en espagnol*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1956, roč. 5, č. A4, s. 77-80. Dostupné online na https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/101586/A_Linguistica_04-1956-1_10.pdf?sequence=1 [cit. 2017-04-10]

⁸⁸ DUBSKÝ, Josef. *K španělské mluvnické terminologii*. In *Cizí jazyky ve škole*, 1957. roč. 1, č. 7, s. 322- 325.

⁸⁹ Amado Alfonso (1896-1952) <<http://www.f-amadoalonso.com/biografia/biografia.html>> [cit. 2017-03-06]

tvary *trabajé* a *he trabajado* přiřklání k označování podle jejich formy – *perfecto simple* a *perfecto compuesto*, popř. používá české varianty – *jednoduché* a *složené perfectum*. Španělskému perfektu⁹⁰ se dále věnuje ve stejnojmenném článku publikovaném taktéž v seriálu *Cizí jazyky ve škole*. Zaměřuje se na perfektivní tvary typu *canté* / *he cantado* a srovnává jejich užití s francouzským *passé simple* a *passé composé*. Říká o nich, že tyto tvary někteří gramatikové odlišují podle funkce a významu obou tvarů již terminologicky (Andrés Bello⁹¹) a jiní autoři je staví do protipólu s tvarem imperfekta a zdůrazňují jejich perfektivní charakter. Toto dvojí pojetí má za následek i nejasnosti v definicích užití těchto tvarů.

3.4 Učebnice a skripta

V 50. letech minulého století byla jedinou soustavnou mluvnicí španělského jazyka v češtině kniha Josefa Horáčka *Španělská mluvnice*⁹² z roku 1956. Dubský tuto mluvnici shledává nedostačující a svoji kritiku zveřejňuje v roce 1958 v časopisu *Cizí jazyky ve škole*.⁹³ Horáčková mluvnice vycházela z gramatiky Španělské královské akademie z roku 1931 a již tato gramatika byla nositelem četných kritik, které ale Horáček při tvorbě své učebnice nebral v potaz. Nedostatky Dubský nachází například ve výkladu o použití členů (odkazuje se na Horáčkovu tvrzení, že po různých rčeních, zejména se slovesy „tener“, „hacer“, „mudar“ se vynechává člen), španělských minulých časů (Dubský shledává neúplným například výklad jednoduchého a složeného perfekta⁹⁴) aj. Dále kritizuje i fakt, že Horáček nenahlíží na jazyk z kontrastivního hlediska, jako to později dělal on. Závěrem kritiky konstatuje: „*Horáčkovu mluvnici*

⁹⁰ DUBSKÝ, Josef. *Španělské perfectum*. In *Cizí jazyky ve škole*, 1960/1961, roč. 4, č. 1, s. 12

⁹¹ Andrés Bello (1781-1865) chápe tvar *canté* jako pouhý minulý čas, nazývá tento čas préteritem a u tvaru *he cantado* zdůrazňuje význam dokonavosti, aktuálnosti, či rezultativnosti; označuje tento tvar jako *antepresente*

⁹² HORÁČEK, Josef. *Španělská mluvnice : učební text pro hospodářské školy, jazykové školy a kursy*. Praha: Studijní a informační ústav odborného školství, 1956.

⁹³ DUBSKÝ, Josef. *Josef Horáček, Španělská mluvnice*. In: *Cizí jazyky ve škole*, 1958, . roč. 2, č. 5, s. 216.

⁹⁴ Srovnáme-li výklad minulých časů v Horáčkově mluvnici a v Dubského Mluvnickému minimu, první odlišnost nalezneme v rozdílné terminologii, kdy Horáček upřednostňuje termíny španělské Akademie jako „*préterito indefinido*“ a „*préterito perfecto*“, které Dubský označuje „*perfecto simple*“ (jednoduché perfectum) a „*perfecto compuesto*“ (složené perfectum). Dubský navíc u výkladu složeného perfekta zmiňuje situaci v Latinské Americe (upřednostňování perfekta jednoduchého). Zároveň v Horáčkově mluvnici oproti Mluvnickému minimu chybí příklad užití imperfekta jako vyjádření přání, záměru nebo zdvořilého tvrzení. Ani Horáčkovu tvrzení „*Španělský jazyk nemá slovesný vid a minulý děj trvající vyjadřuje imperfektem*“ není zcela v souladu s Dubského pracemi zmiňující aspekt ve španělském jazyce (viz. např. „*L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*“ nebo „*La périphrase dar + nom en espagnol*“)

bohužel nelze pokládat za definitivní vyřešení otázky španělské mluvnice pro české uživatele na základě vědeckého poznání soustavy španělského jazyka a je třeba ji užívat s velkou opatrností.⁹⁵ Je tedy zřejmé, že do budoucna bylo třeba veškeré nedostatky eliminovat. Inspirací pro česko-slovenskou hispanistiku mohly být i příručky SSSR, ve kterých Dubský sice shledává nedostatky, ale hodnotí je převážně kladně. Mluvnice O. K. Vasil'jevy Švede a G. V. Stěpanova *Gramatika ispanskogo jazyka*, která stejně jako Horáčkova mluvnice vyšla roku 1956, je dle Dubského „svědomitou analysou bohatého jazykového materiálu“ a „mohla by být vzorem a podnětem i naší hispanistice, jež dosud postrádá příručku s rozbohem španělské mluvnické soustavy na vědeckém podkladě.“⁹⁶

Učebnice, na kterých Dubský pracoval se zpravidla⁹⁷ vyznačují pečlivě vybraným výchozím textem, na který navazuje funkční, srozumitelný mluvnický výklad a řada cvičení. Výklad gramatiky má sloužit jako pojítka mezi výchozím textem a cvičeními⁹⁸. Dubský jako tvůrce učebnic a zároveň jako pedagog dále klade důraz na konverzaci v hodině, neboť se domnívá, že pro žáka je nejdůležitější *schopnost rychle reagovat na promluvu v cizím jazyce a vyjadřování v jednoduchých větách o nejrůznějších věcech*.⁹⁹ Tvrdí, že není umění za jednu vyučovací hodinu probrat celou lekci v učebnici nebo znát všechna slovíčka, ale neumět je použít v rozhovoru, nýbrž umět se dohovorit s minimální slovní zásobou.¹⁰⁰ Zdeněk Hampejs oceňuje zvláštní pozornost, kterou Dubský ve svých učebnicích věnuje jevům, ve kterých se studenti dopouštějí nejvíce chyb.¹⁰¹

V následující části se podíváme na několik zástupců učebnic jichž je autorem či spoluautorem:

⁹⁵DUBSKÝ, Josef. *Josef Horáček, Španělská mluvnice*. In: Cizí jazyky ve škole, 1958, . roč. 2, č. 5, s. 216.

⁹⁶DUBSKÝ, Josef. *O. K. Vasil'jeva-Švede – G. V. Stěpanov: Grammatika ispanskogo jazyka*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957. roč. 1, č. 7, s. 319-321

⁹⁷ Výjimkou je Moderní učebnice gramatiky, viz. dále

⁹⁸HLAVIČKOVÁ, Vlasta; VLASÁK, Václav: *In memoriam profesora Josefa Dubského*. In: Cizí jazyky 40, 1996-97, č. 1-2, s. 29-30.

⁹⁹DUBSKÝ, Josef. *Konverzační texty a konverzace*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957, roč. 1. č. 4, s. 174-176

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹HAMPEJS, Zdeněk. *Dr. Josef Dubský. Španělská mluvnická cvičení*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957, roč. 1, č. 7. s. 322

3.4.1 Praktický jazyk

a) Mluvnické minimum ze španělštiny

*Mluvnické minimum ze španělštiny*¹⁰² je manuál, který vydalo Státní nakladatelství Praha v roce 1966. Dle předmluvy je *Mluvnické minimum* určeno především pro posluchače dálkového studia, kteří se připravují ke zkoušce ze španělské mluvnice na Vysoké škole ekonomické a pro posluchače oboru Úsekových ekonomik a Zahraničního obchodu. Manuál seznamuje studenty s těmito gramatickými jevy:

Člen určitý/neurčitý, rod podstatných jmen, vyjadřování pádů ve španělštině (jako např. busco el cuaderno x saludo al señor Gómez x busco un médico), přechylování přídavných jmen (tvoření ženského rodu), zkracování přídavných jmen typu bueno, grande, stupňování přídavných jmen, tvoření a stupňování příslovcí, oznamovací způsob přítomného času slovesa, čas budoucí, podmiňovací způsob, minulé a předminulé časy, souslednost časová, rozkazovací způsob, gerundium, participium, přítomný a minulé infinitiv (vazby bez předložky jako <<me hicieron venir>>, s předložkou "a" <<voy a buscarle>> a s předložkou "de" <<no cesa de gritar>>), infinitivní vazby typu <<antes de>>, tvary subjuntivu a jeho použití, slovesa zvratná, nepravidelná (se změnou kmenové souhlásky), rozlišení sloves ser x estar x haber, zájmena ukazovací, osobní, vztažná, neurčitá, tázací. Tyto jevy vysvětluje tradičními metodami:

§23. Použití subjuntivu

„... Způsob (subjuntivo) vyjadřuje možnost, přání, rozkaz, zákaz, apod.. a to hlavně ve větách vedlejších, zřídka kdy ve větách hlavních.

V hlavní větě vyjadřuje

- přání: *Espere aquí (počkejte zde) – Que espere aquí (ať počká zde)*

- nejistotu: *No han contestado, que yo sepa (Neodpověděli, pokud vím)*

Ve vedlejší větě stává subjuntivo po slovesech (výrazech) vyjadřujících...

[...] ¹⁰³

Výklad je následován řadou cvičení.

¹⁰² DUBSKÝ, Josef. *Mluvnické minimum ze španělštiny*. Praha: SPN, 1966. 80 s.1. vyd.

¹⁰³ Tamtéž, s.33

Pozastavíme-li se nad lekcí věnující se souslednosti časové, možná nás zarazí uvedený příklad na straně 23, ve kterém Dubský tvrdí následující¹⁰⁴:

Pro časy indikativu se řídíme zásadami, které shrnujeme v této tabulce:

<i>Creo que</i> <i>(Myslím, že)</i>		<i>contestan bien</i>	<i>Creía que</i> <i>(Myslel jsem že)</i>		<i>contestan bien</i>
		<i>(odpovídají dobře)</i>			<i>(odpovídají dobře)</i>
		<i>contestarán bien</i>			<i>contestarán bien</i>
		<i>(odpovědí dobře)</i>			<i>(odpovědí dobře)</i>
		<i>contestaron bien</i>			<i>habían contestado</i>
		<i>(odpověděli dobře)</i>			<i>(odpověděli dobře)</i>

Větu, která v přítomnosti zní *Creo que contestan bien*, Dubský převádí do minulosti *Creía que contestan bien*. To znamená, že ponechává sloveso ve vedlejší větě v původním tvaru a neuvádí variantu *Creía que contestaban bien*. Pokud chceme větou *Creo que contestan bien* říci, že ti lidé odpovídají vždy dobře, jedná se o jev, který se opakuje, převádíme větu do minulosti tak, jak je uvedeno - *Creía que contestan bien*. Co ale případ, kdy se větou odkazujeme ke konkrétnímu momentu, kdy dotyční jednou odpovídali správně? Zde se nabízí varianta převedení presentu do imperfekta, která v této učebnici ale chybí. Jedná se však pouze o nedostatek právě *Mluvnického minima*. Jiné Dubského učebnice, např. *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky. Základní kurs*.¹⁰⁵, která vyšla v tom jistém roce, vysvětlují principy souslednosti časové detailněji:

Ellos dicen que ella está aquí. (je zde)

Ellos dijeron que ella estaba aquí. (je zde)

Vidíme tedy, že místo českého přítomného času se klade imperfektum [...]. Tato zásada neplatí, vyjadřuje-li vedlejší věta:

a) všeobecnou pravdu (*Dijo que en Chile hay muchos terremotos.*)

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 23

¹⁰⁵ DUBSKÝ, Josef, PAVLÍKOVÁ, Sylva. *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky. Základní kurs*. Praha: NČSAV, 1966. 388 s. 1. vyd.

b) *děj, který dosud trvá (El médico me ha dicho que hay que esperar. El gobierno proclamó que hará todo para mantener la paz.)*¹⁰⁶

Podobně je vysvětlována souslednost časová i v učebnicích *Španělština pro jazykové školy II*¹⁰⁷ nebo *Moderní učebnice španělštiny*¹⁰⁸.

Na této učebnici (skriptech) je znát, že vznikla před více než 60 lety. Pro dnešní posluchače může být z hlediska používané učební metody zastaralá. Nicméně pro samostudium poskytuje slušný přehled gramatiky, která je vysvětlena na řadě názorných příkladů. Pro názornost se podívejme opět na to, jak Dubský vysvětluje konkrétní použití subjuntivu:

3. *Ve vedlejších větách se klade dále po spojkách*

a/ vždycky po spojkách: antes que /dříve než/, según que /podle toho, jak/, para que, a fin de que /aby/, sin que /aniž/, con tal que /jen když/, por más que /i kdyby, sebevíce.../, como si, cuál si /jako kdyby/, a no ser que /nebýti toho že/

No puedo irme sin que me lo explique. /Nemohu odejít aniž mi to vysvětlí./

*Por más que ruegues, no te perdonaré. /Nechť prosíš sebevíce, neodpustím ti./*¹⁰⁹

b) Španělština pro jazykové školy

Pro srovnání s manuálem z roku 1966 se podívejme nyní na manuál vydaný o 22 let později. Dubský vydal několik učebnic španělštiny pro jazykové školy, které se dočkaly několika vydání. První z nich vyšla roku 1961. My se však podíváme na první díl učebnice z roku 1990, na které spolupracoval s Miladou Krbcovou, Janou Královou, Vladimírem Rejzkem a Antonínem Vaculíkem. Práce na manuálu byla rozdělena následovně: Dubský mluvnice, Krbcová výchozí texty, Králová audio-orální cvičení, Rejzek slovník, a společně s Vaculíkem mluvnická cvičení.

*Španělština pro jazykové školy I*¹¹⁰ se skládá z dvaceti lekcí a dalších čtyřech lekcí opakovacích. Na začátku každé lekce najdeme výchozí text a slovníček slov, která

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 159-160

¹⁰⁷ DUBSKÝ, Josef a kol. *Španělština pro jazykové školy II*. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-21039-2.

¹⁰⁸ DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991. ISBN 80-03-00530-2.

¹⁰⁹ DUBSKÝ, Josef. *Mluvnické minimum ze španělštiny*. Praha: SPN, 1966. 80 s.1. vyd., s. 34

by pro studenta měla být neznámá. Následuje mluvnický výklad pouze s nejnужnější dávkou teorie, který klade důraz na praktické použití látky. Ve výkladu nalezneme živé příklady a grafická zdůraznění. Na výchozí text dále navazují frazeologická spojení, cvičení zaměřená na ústní projev, mluvnicki a slovní zásobu. Manuál obsahuje i doplňkové texty, ze kterých se studenti dozví i něco o kulturních reáliích a v neposlední řadě v manuálu nalezneme i drobné ilustrace (karikatury). Nechybí ani řešení cvičení a kazety s nahrávkami textů.

c) Moderní učebnice španělštiny

V úvodu *Moderní učebnice španělštiny*¹¹¹ se dozvídáme, že je určena pro studenty středních a vysokých škol, účastníkům jazykových kurzů a pro individuální studium. Díky moderním metodám má student dosáhnout pokročilé aktivní znalosti jazyka.

Klasické struktury učebnic, tj. výchozí text, slovníček pod textem, výklad gramatiky, cvičení na gramatiku a překlad, se tato učebnice vymyká a setkává se tak s negativními ohlasy. V této publikaci je gramatický výklad potlačen a vyžaduje se po studentovi, aby si pravidla gramatiky vydedukoval na základě uvedených příkladů, cvičení a mluvnických tabulek, které nalezneme v závěru učebnice, sám. Zároveň minulý čas je představen jako první gramatický problém. Kritikem použitých učebních postupů byl Vladimír Rejzek, který často s Josefem Dubským spolupracoval. Jak uvádí v rozhovoru s Marcelou Bryndovou, nesnášel používání anticipací a domníval se, že „udělat učebnice na tom, že si někdo něco domyslí, přeci nejde.“¹¹²

Ukázka 2. lekce¹¹³:

§2 Základní struktura výpovědi

jmenná složka + slovesná složka

Juana entró.

Jana vešla.

Juan respondió.

slovesná složka + jmenná složka

Entró Juana.

Vešla Jana.

Respondió Juan.

¹¹⁰ DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro jazykové školy I*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-21038-4.

¹¹¹ DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991. ISBN 80-03-00530-2.

¹¹² BRYNDOVÁ, Marcela. *Učebnice španělského jazyka: hodnocení na pozadí SERR*. Praha. 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filozofická. Vedoucí práce prof. PhDr. Jana Králová, CSc., str. 152

¹¹³ DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991. ISBN 80-03-00530-2, s. 18-34

Jan odpověděl.

Jorge abrió.

Jiří otevřel.

Odpověděl Jan.

Abrió Jorge.

Otevřel Jiří.

Základní obměny

jmenná složka + slovesná složka v záporu

Juana no llegó.

Jana nepřijela.

[...]

jmenná složka + slovesná složka

(otázka 1)

¿Juana llegó?

Jana přijela?

[...]

jmenná složka + slovesná složka

(otázka 2)

¿Llegó Juana?

Přijela Jana?

[...]

Na vysvětlení struktury výpovědi navazuje poznámka, o pořadí slov v tázací a oznamovací větě a informace o tom, že jmenná složka může být zastoupena zájmenem. Každá myšlenka je doložena příklady. Dále se student v druhé lekci podobně jako se strukturou výpovědi seznámí s determinanty jmenné složky, tj. s členem určitým a neurčitým, zájmeny, číslovkami a determinanty slovesné složky, tj. příslovečným určením a předmětem. Množství cvičení, která na výklad gramatiky navazují, spočívají v úkolu „tvořte věty na základě příkladu“, popřípadě přeložte.

Například v prvním cvičení druhé lekce, má student podle příkladu tvořit větu. Obměňuje pouze jméno:

1 (§2)

María entró. (Juan) -> Juan entró.

*Pablo, José, Juana, Jaime, [...]*¹¹⁴

Na cvičení navazuje text o příletu na letiště. Na celém textu je nejzajímavější již dříve zmíněný fakt, že celý text je situován do minulosti a student se tedy seznamuje

¹¹⁴ DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991. ISBN 80-03-00530-2, s. 23

s tvary minulého času jednoduchého dříve než s tvary přítomného času. Pod textem nalezneme slovníček s novými výrazy a další řadu strukturálních cvičení, která se tématicky zpětně odkazují k textu.

Tato učebnice je vhodná pro studenty, kteří upřednostňují metodu drilu¹¹⁵, ale to stojí v rozporu s původní myšlenkou Josefa Dubského o důležitosti konverzace a schopností umět se vyjádřit s co nejmenším slovní zásobou¹¹⁶.

d) Moderní gramatika španělštiny

*Moderní gramatika španělštiny*¹¹⁷ vyšla v roce 1999 v nakladatelství Fraus v Plzni. Autorské trio Valerio Báez San José, Jana Králová a Josef Dubský¹¹⁸ upouští od otřepaných příkladů normativních gramatik, vychází z textů důležitých periodik, textů právních, ekonomických aj. a soustředí se na aktuální použití jazyka. Učebnici dělí do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá fonetikou španělského jazyka a převážně srovnává odlišnosti výslovnosti španělských hlásek a hlásek českých. Student by si na základě kontrastivní analýzy měl všimnout rozdílnosti zvuků a otevřenosti hlásek. Jak zmiňuje Slavomíra Ježková, podobný výklad bychom na českém trhu do vydání *Moderní gramatiky* našli pouze v poznámkách z přednášek na VŠ nebo ve zprávách z jazykovědných sjezdů.¹¹⁹ Dubský na již zmíněné Horáčkově mluvnici kritizoval právě výklad výslovnosti některých španělských hlásek. Například Horáčkově tvrzení, že „uprostřed slova *d* zní měkce“.¹²⁰ V *Moderní gramatice* nalezneme přehlednou tabulku španělských souhlásek a poznámky k jejich výslovnosti:

Souhláska D:

[d]: při výslovnosti této závěrové souhlásky vytváří závěr přední část hřbetu jazyka a horní řezáky. Oproti češtině je výslovnost posunuta poněkud dopředu. Vyskytuje se na počátku slova po pauze: domingo, uvnitř slova po [n] ¿dónde?

¹¹⁵ Jde o opakování daných struktur. Student si má navyknout na dané struktury a zautomatizovat jejich použití

¹¹⁶ DUBSKÝ, Josef. *Konverzační texty a konverzace*. In: *Cizí jazyky ve škole*, 1957, roč. 1. č. 4, s. 174-176

¹¹⁷ BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana; DUBSKÝ, Josef. *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 80-7238-054-0.

¹¹⁸ *Moderní gramatika španělštiny* vyšla v roce 1999, tj. 3 roky po smrti Josefa Dubského. Josef Dubský se řadí k autorskému kolektivu, neboť v publikaci byla zveřejněna jeho dosud nevydaná práce. Viz. dále

¹¹⁹ JEŽKOVÁ, S. *Gramática moderna del español – Josef Dubský, Jana Králová, Valerio Báez San José*. *Linguistica Pragensia*, 2000, vol. 10, no. 1.

¹²⁰ DUBSKÝ, Josef. Josef Horáček, *Španělská mluvnice*. In *Cizí jazyky ve škole*, 1958, roč. 2, č. 5, s. 216.

[δ]: úžinová souhláska, při jejíž výslovnosti se přední část hřbetu jazyka a horní řezáky pouze přiblíží. Vyskytuje se v ostatních postaveních: hablado, David.¹²¹

Druhá kapitola je věnována morfologii, třetí syntaxi a čtvrtá slovní zásobě. Ta je pro naše téma nejzajímavější, neboť v manuálu byly publikovány dosud nezveřejněné práce Josefa Dubského, ve kterých se věnoval například tvorbě nových slov.

Společně s manuálem vyšla i příručka obsahující 155 cvičení k procvičení gramatických jevů.¹²²

3.4.2 Odborný jazyk

a) Španělština pro vědecké a odborné pracovníky¹²³

Tato skripta vyšla roku 1966 v nakladatelství Československé akademie věd v Praze a kladou si za cíl seznámit uživatele jazyka s odbornou literaturou a usnadnit jim tak aktivní komunikaci s cizinci u nás, nebo naopak během jejich návštěvy hispanofonních zemích, např. při účasti na mezinárodních kongresech, studijních návštěvách apod. Skripta obsahují 30 lekcí včetně pěti lekcí opakovacích. Pro prvních dvanáct lekcí je typický výchozí text, který se zakládá na dialogu z běžného života. Na tento dialog navazuje pro doplnění kratší odborný text z různých oborů vědecké činnosti (umění, medicína, geografie, astronomie atd.). Od třinácté lekce je naopak hlavním výchozím textem text odborný, který je doplněn hovorovým dialogem. Lekce 18-24 se soustředí na písemný styk, 24-30 na přípravu odborných referátů a přednášek. Na výchozí texty navazuje výklad gramatiky, cvičení a v poznámkách pod textem upozornění na jazykové zvláštnosti, stylistické a lexikální zajímavosti a pro srovnání případně rysy americké španělštiny, které se objevily v textu.

Když se podíváme na výchozí texty druhé a devatenácté lekce, vidíme velký posun úrovně jazyka:

Úryvek odborného výchozího textu z 2. lekce:¹²⁴

¹²¹ BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana; DUBSKÝ, Josef. *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 80-7238-054-0., s. 11

¹²² KRBCOVÁ, Milada. *Ejercicios y soluciones: cvičení s klíčem k Moderní gramatice španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 8072380559.

¹²³ DUBSKÝ, Josef, PAVLÍKOVÁ, Sylva. *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky*. Základní kurs. Praha: NČSAV, 1966. 388 s. 1. vyd.

¹²⁴ Tamtéž

En la sesión de un congreso

Estamos en el aula de la Facultad de Medicina de Praga, en una sesión del Congreso Internacional de Medicina del Trabajo.

- *Buenos días, profesor. ¿Cómo está usted?*
- *Buenos días, doctor. Muy bien, gracias. ¿Y usted?*
- *Gracias, bien. El doctor Albert no está aquí?*
- *No, hoy no está. No está muy bien. Está un poco cansado...Por favor, ¿Quién es el señor que está al lado del presidente, a la derecha?*
- *[...]*

Úryvek odborného výchozího textu z 19. lekce:¹²⁵

Aplicaciones de la teoría de las ecuaciones integrales. Introducción

En vista del objetivo que tiene esta exposición, hemos querido dar en ella una introducción muy elemental de la teoría de las ecuaciones integrales que permitirá, como esperamos, que los alumnos del doctorado en Ciencias Económicas comprendan que no es posible que aborden, en profundidad, los problemas técnicos que podrá ofrecerles su profesión, si antes no están munidos suficientemente con este instrumento maravilloso: las matemáticas. [...]

Na základě těchto úryvků se můžeme přesvědčit, že student je seznamován s odborným jazykem od samého počátku výuky jazyka. Nejprve si v rámci dialogů osvojuje základní termíny, poté se postupně seznamuje i s texty odborného funkčního stylu.

Na tato skripta publikoval rezenci V. Konečný v Časopise pro moderní filologii.¹²⁶ Podle Konečného je *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky* precizně zpracovanou publikací, která plní cíle, jež si autorská dvojice vytyčila. Chválí didaktickou propracovanost, výběr tématických okruhů, zvolenou aktuální slovní zásobu a množství praktických cvičení.¹²⁷

¹²⁵ Tamtéž, s. 194

¹²⁶ KONEČNÝ, Vladimír. *Josef Dubský – Sylva Pavlíková: Španělština pro vědecké a odborné pracovníky*. In. ČMF 1967, Roč. 49.

¹²⁷ DUŠKOVÁ, Pavlína. *Hispanistická témata v Časopise pro moderní filologii*. České Budějovice 2015. Diplomová Práce. Jihočeská univerzita. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Miroslava AUROVÁ, s. 59

3.4.3 Obchodní španělština

Dubský si uvědomoval, že španělština je jedním z nejdůležitějších jazyků světového obchodu, a proto se věnoval tvorbě příruček zaměřených na obchodní jazyk. Již v roce 1952 vyšla *Česko-španělská obchodní frazeologie se sbírkou základních dopisů a s česko-španělským a španělsko-českým slovníčkem pro zahraniční obchod*.¹²⁸ Ta se skládá z části frazeologické a části, ve které nalezneme základní obchodní dopisy.

a) Španělská obchodní korespondence pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem¹²⁹

Španělská obchodní korespondence vyšla roku 1957 a obsahuje navíc vysvětlení o vnější a vnitřní formě španělských obchodních dopisů, vzorové dopisy s cvičeními, ukázky nejdůležitějších obchodních dokladů a formulářů, tabulky zkratek, měř, vah a měn a také seznam tehdejších československých podniků zahraničního obchodu. Zajímavou částí jsou právě autentické obchodní dokumenty. V publikaci nalezneme příklad faktury proformy, osvědčení o původu, obchodní faktury, nákladního listu, konosamentu, potvrzení aj. Nicméně je nutné konstatovat, že od vydání knihy uběhlo šedesát let, a proto přiložené dokumenty nebudou odpovídat dnešnímu úzu.

Svého nástupce tato publikace nalezne v *Obchodní španělštině*¹³⁰ od Ludmily Mlýnkové a Olgy Macíkové, která má podobnou strukturu – modelové příklady obchodních dopisů, autentické dokumenty, frazeologie a praktická cvičení, která mají sloužit k osvojení si obchodního jazyka.

b) Španělština pro ekonomy¹³¹

Tato skripta vyšla roku 1964 ve Státním nakladatelství Praha. V úvodu se dozvíme, že skripta jsou určena pro posluchače Vysoké školy ekonomické, a to především pro posluchače oboru Základy obchodu a pro absolvování jazykové zkoušky

¹²⁸ DUBSKÝ, Josef. *Česko-španělská obchodní frazeologie se sbírkou základních dopisů a s česko-španělským a španělsko-českým slovníčkem pro zahraniční obchod*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1952. 112 s. 1. vyd.

¹²⁹ DUBSKÝ, Josef. *Španělská obchodní korespondence pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

¹³⁰ MACÍKOVÁ, Olga a Ludmila MLÝNKOVÁ. *Obchodní španělština: Español comercial*. Brno: CP Books, 2005. Jazyky (CP Books). ISBN 80-251-0652-7.

¹³¹ DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro ekonomy*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1964

na tzv. Úsekových ekonomikách. Skripta se nesoustředí pouze na ekonomický jazyk, nýbrž také na jazyk hovorový. Mají sloužit také jako nácvik tlumočení slyšeného projevu. Obsahují autentické ukázky z odborné literatury a tisku. Celkem ve skriptech nalezneme 32 lekcí, z nichž 5 lekcí jsou lekce opakovací. Celá skripta by se měla probrat za 3 semestry v případě Úsekových ekonomik, za 4 semestry v případě oboru Základy obchodu. Obsahují také španělsko-český slovníček.

Podobně jako *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky* jsou tato skripta určena pro studenty, kteří se španělským jazykem začínají. – Studenti se seznamují se základní gramatikou a slovní zásobou, ale již od začátku jsou v kontaktu i s jazykem ekonomickým. Ve skriptech vždy nad sebou stojí text z běžné mluvy a text obchodního jazyka.

Například pátá lekce¹³²:

Text neoborného jazyka:

Carlos está de visita en casa de su amigo

Llevo en Lima sólo algunos días, pero ya tengo algunos amigos. Pablo Contreras es uno de ellos. Somos muy buenos amigos. Hoy voy a su casa. Con el ómnibus número 18 llego a la calle donde vive Pablo. Subo al segundo piso de su casa y llamo a la puerta. Espero un momento. Mi amigo llega, abre la puerta, saluda, yo le saludo también, y después entramos [...]

Text odborného jazyka:

El nuevo programa

El año presente es un año de importantes avances en la economía. Es el año de un importante desarrollo de la producción, el año en que principian la instalación de doce importantes empresas, el año de un nuevo programa, con importantes perspectivas futuras. El año que debe ser un año de los fundamentales de la Revolución.

Z gramatiky se studenti naučí kondicionálu, jednoduchému a složenému perfektu, subjuntivu přítomnému, plusquamperfektu a préteritu anterior. O préteritu

¹³² Tamtéž, s. 27

anterior skripta uvádějí, že dnes (tj. 1964) se préterito anterior nahrazuje jednoduchým imperfektem a používá se pouze v písemném, literárním projevu.

Shrneme-li Dubského publikační činnost na poli učebnic, jeho učebnice můžeme rozdělit na učebnice praktického, obchodního a odborného jazyka. Učebnice praktického jazyka jsou určeny především pro jazykové školy, obchodního jazyka pro obchodní akademie a VŠE, odborného a technického jazyka pro posluchače ČVUT.

Dubský nebyl ve své době jediným tvůrcem učebnic španělštiny. Mezi významné autory španělských učebnic vedle Dubského můžeme zařadit například Libuši Prokopovou (1919-2014), která je autorkou např. učebnice *Španělština pro samouky*, nebo Vladimíra Rejzka (*1923), který s Dubským spolupracoval při tvorbě učebnic, ale i slovníků.

4. Josef Dubský a lexikologie a sémantika

Ve čtvrté kapitole se budeme věnovat tématům lexikologie a sémantiky. Nejprve se podíváme na lexikálně-gramatické prostředky, na kterých si ukážeme, že lexikum a gramatika vedle sebe stojí v součinnosti. Podíváme se na jednotky, které Dubský nazývá „*unifuncionales*“ a „*plurifuncionales*“ a ukážeme si některé příklady, kterými se zabýval. Dále se podíváme na klíčová témata Dubského bádání, kterými jsou oslabená sdělná hodnota španělského slovesa a explicitnost španělského jazyka. Seznámíme se se třemi skupinami sloves. První skupinou jsou slovesa formematická v rámci „*formas descompuestas*“, druhou „*verbos introductores*“ a třetí skupinou jsou „*verbos de apoyo*“ nebo také „*verbos de relación*“. Explicitnost španělského jazyka si dokážeme na základě kontrastivní analýzy španělského a českého jazyka na verbálních, verbonominálních a nominálních syntagmatech. Podíváme se také na idiomy a rysy lexika kubánské španělštiny. Poté se seznámíme se základními skripty, která Dubský na téma lexikologie propracoval a samý závěr kapitoly bude věnován tvorbě slovníků, tj. lexikografické činnosti Josefa Dubského.

4.1 Lexikálně-gramatické prostředky

Na úvod k tématu zabývajícímu se lexikologií musíme v první řadě zmínit, že lexikum nelze zcela od gramatiky oddělit. Mezi těmito dvěma obory lingvistiky není pevně daná hranice a tyto obory vedle sebe působí v součinnosti. Každé slovo má vedle svého významu lexikálního i význam gramatický.¹³³ Důkazy o kooperaci mezi lexikem a gramatikou v textové výstavbě přináší onomaziologický přístup.

Zatímco oblast gramatiky můžeme chápat jako soubor výrazových prostředků, které pravidelně a aktivně utváří význam a máme v této oblasti k dispozici teoretické, metodologické i praktické práce komparativní gramatiky, u oblasti lexikologie zatím systém komparativních metod nebyl vytvořen. Stejně tak nebyla vytvořena žádná systematická aplikace, která by proti sobě postavila lexikální celky, či jednotky dvou odlišných jazyků. Existují jen neúplné studie, které se povětšinou zabývají vztahem španělštiny a angličtiny – např. studie C. R. Grahama a R. K. Belnapa (*The Acquisition*

¹³³ZÍSKAL, Alois. *Příspěvky k lexikografické teorii a Praksi*. In. Slovo a slovesnost. Dostupné online na <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=233> [cit. 2017-03-21]

of *Lexical Bonderies in English by National Speakers of Spanish*)¹³⁴. Také český anglicista Ivan Poldauf se snažil odvodit kontrastivní analýzu lexika, nicméně jeho předčasné úmrtí mu v této snaze zabránilo. To, že nebyl doposud vytvořen systém, který by z kontrastivního hlediska zkoumal lexikální jednotky, stěžuje i již zmíněný fakt, že hranice mezi lexikem a gramatikou není jednoznačně stanovená.¹³⁵

V článku *Medios léxico-gramaticales de comunicación*¹³⁶ Dubský mapuje prostředky, které svým uspořádáním patří do lexika, ale zároveň si uchovávají gramatickou funkci. Nenalezneme je v gramatikách, neboť jejich použití nepodléhá pevným pravidlům, ale nenalezneme je ani ve slovnících, ačkoliv z kontrastivního hlediska jsou důležité pro překladatelství a lexikografickou teorii.

Jsou to prostředky pravidelné, frekventované na jedné straně a na straně druhé nepravidelné a málo frekventované. Hovoří o jednotkách, které označuje jako jednofunkční (unifuncionales) a vícefunkční (plurifuncionales). Zajímá se o to, čím se od sebe tyto jednotky odlišují, jaký je vztah mezi jejich gramatickou funkcí, formální realizací a sémanticko-lexikálním komunikačním obsahem.

Takovým jednofunkčním lexikálním prostředkem, který zachovává svou gramatickou funkci je případ vyjádření adverbia ve španělštině a češtině. Španělština má pro jeho vyjádření širokou škálu prostředků a srovnání těchto prostředků s jejich českými ekvivalenty dokazuje, že tyto prostředky také plní funkci adverbia. Na jedné straně máme ve španělském jazyce adverbia, která se vyznačují určitou morfologickou formou, na straně druhé prostředky jako adverbializovaná adjektiva, nominální předložkové vazby ve funkci adverbia nebo verbonominální vazby, ve kterých funkci adverbia plní spojení adjektiva se substantivem. Zatímco ve španělštině se adverbializovaná adjektiva, předložkové nebo verbonominální vazby vyskytují zcela běžně a rodilý mluvčí španělštiny k nim tíhnou daleko více než k morfologické formě, v češtině takové výrazy nalezneme pouze jako stylistické, literární a archaické varianty:

a) adverbializovaná adjektiva

(27) Me miró sorprendida. – Podívala se na mne překvapeně./ Pohlédla na mne překvapena. / Překvapena na mne pohlédla.

¹³⁴ BELNAP, R. K., GRAHAM, C.R. *The Adquisition of Lexical Bonderies in English by National Speakers of Spanish*. In IRAL 4, 1986, s. 275-286.

¹³⁵ DUBSKÝ, Josef. *Medios léxico-gramaticales de comunicación*. In. *Linguistica Pragensia*, Roč. 36, č.1, 1993, s. 1-7

¹³⁶ DUBSKÝ, Josef. *Medios léxico-gramaticales de comunicación*. In. *Linguistica Pragensia*, Roč. 36, č.1, 1993, s. 1-7

b) nominální předložková vazba

(28) Me miró con sorpresa. – Podívala se na mne s překvapením. / Podívala se na mne překvapeně.

c) verbonominální vazba (adjektivum + substantivum)

(29) Adopta una actitud crítica a ello. – Staví se k tomu kriticky.

(30) Tiene una sonrisa amarga. – Usmívá se kysele.

O rozmanitosti prostředků sloužících k vyjádření adverbia ve španělštině se můžeme přesvědčit, podíváme-li se na frekventované české adverbium „hrozně“. Španělské ekvivalenty tohoto výrazu mohou být: tremendamente, terriblemente, horriblemente, espantosamente, horrorosamente atp., ale zároveň Dubský uvádí následující vyjádření:

(31) Hrozně zaklel. – Soltó unos tacos espantosos.

(32) Je mi hrozně. – La estoy pasando fatal. / Estoy fatal. / Estoy hecho polvo./ Estoy hecho un arrastre. / Estoy hecho para el arrastre.

(33) Hrozně se mi líbí. – Me gusta horrores. / Me gusta una barbaridad. / Me gusta un puñado.

(34) Byl hrozně zlý. – Fue malo de solemnidad.

(35) Bylo tam hrozně lidí. – Hubo allí una bestialidad de gente

(36) Ceny hrozně stouply. – Se ha producido una escandalosa subida de precios. / Los precios han subido que es una barbaridad.

(37) Hrozně utrácet. – Derrochar sin consuelo.

Uvádí, že ve všech takových případech vstupujeme ve španělštině čistě na půdu lexikologickou a pouze komparativní lingvistika nás přesvědčí o tom, že tyto výrazy plní gramatickou funkci adverbia.¹³⁷

Na druhé straně máme podle Dubského jednotky vícefunkční.¹³⁸ U těchto jednotek se funkce gramatická kombinuje navíc s funkcí sémantickou a lexikální a vztah lexikum – gramatika je ještě volnější. Dubský jako příklad zmiňuje předpony u

¹³⁷ Tamtéž, s. 2-4

¹³⁸ Tamtéž, s. 4

sloves v češtině. Tyto předpony většinou mají určitý sémantický význam. Rozlišují například způsob, čas apod. Španělština má pro vyjádření takových sloves buď vlastní ekvivalenty nebo gramatikalizované konstrukce. U některých sloves ale ekvivalenty neexistují.

a) slovesa s předponou mající španělské ekvivalenty

(38) jít x obejít x projít x přijít x vyjít x zajít – andar x pasar x atravesar, pasar x llegar, venir x salir x pasar, desaparecer

b) slovesa s předponou bez ekvivalentu

(39) posadit = usadit – hacer sentar

(40) porovnat = srovnat – cotejar, comparar

c) vyjádření gramatikalizovanou konstrukcí

(41) doběhnout = přiběhnout – llegar corriendo

(42) rozběhnout se = dar en correr

Dále Dubský zmiňuje českou předponu „na“, která slouží k vyjádření děje, který se opakuje nebo přetrvává. V tomto případě španělština využívá adverbii, která vyjadřují množství, trvání nebo opakování, nebo vazeb s nominálním prvkem, povětšinou verbonominální konstrukce nebo idiomatická spojení.

a) adverbia typu „mucho“

(43) naříkat x nanaříkat se – lamentar x lamentarse mucho, pasar mucho tiempo lamentándose

(44) hledat x nahledat se – buscar x pasar (emplear) mucho tiempo (muchas horas) buscando (en buscar)

b) vazby s nominálním prvkem

(45) Co jsem se ho nahledal! – ¡Horas que he pasado buscándole!

(46) nachechtat se – reventar de risa

(47) Ten nás nastrašil! - ¡Los sustos que nos ha dado!

To znamená, že předpony v češtině plní funkci lexikální, sémantickou a gramatickou a tyto funkce jsou ve španělštině zajištěny gramatikalizovanými, či lexikálními ekvivalenty.

Kromě adverbíí a předpon se Dubský z tohoto hlediska zamýšlí i nad funkční větnou perspektivou¹³⁹, které podle něj gramatici nevěnují dostatečnou pozornost. To je dáno i tím, že jen kontrastivní pohled gramatiky nás upozorní na určité zvláštnosti.

V překladech ze španělštiny do češtiny a naopak tak dochází ve větě například k záměně podmětu za předmět přímý/nepřímý nebo předmětu přímého za nepřímý a naopak.

a) podmět v původní větě se stává v překladu předmětem přímým:

- (48) Oči se mu zalily krví. – Tenía los ojos ensangrentados.
- (49) Květy zašly mrazem. – El frío mató las flores.
- (50) Všechny oči se k němu upírají. – Todos fijan sus ojos en él.
- (51) Sus mejillas se sonrojaron. – Ruměncem zalil její tvář.

b) podmět v původní větě se stává v překladu předmětem nepřímým:

- (52) Sníh zasypal vchod. – La entrada ha quedado obstruida por la nieve.
- (53) Ovoce málo sytí. – Con la fruta se harta poco.
- (54) Los helados engordan. – Po zmrzlině se tloustne.

c) nepřímý předmět v původním jazyce se stává v překladu předmětem přímým nebo naopak

- (55) Pot se jí zaperlil na čele. – Tuvo la frente empapada de sudor.
- (56) Z té výše má závratě. – La altura le produce vértigo.

4.2 Sdělná hodnota španělského slovesa.

Josef Dubský se ve svých pracích často zabýval slovesem a jeho fungováním ve španělštině. Poprvé ve svém článku *Substantivní sloh ve španělštině*¹⁴⁰ z roku 1948. Zajímá se především o dialektický vztah lexikálních a syntaktických jevů, konkrétně

¹³⁹ Tamtéž, s. 5

¹⁴⁰ DUBSKÝ, Josef. *Substantivní sloh ve španělštině*. In. ČMF 1948, Roč. 31, č. 3

funkce sloves a jejich sdělné hodnoty v komunikaci, neboť sloveso nejenže nese složku sémantickou, ale i složku dynamickou, gramatickou, v nejširším smyslu také složku funkční, popř. další složky¹⁴¹.

V článku „*Sobre el valor comunicativo del verbo español*“¹⁴² se věnuje verbonominálním konstrukcím, které sám nazývá rozložitelnými formami slovesa (dále „formas descompuestas“) a pořádku slov ve španělštině – konkrétně kdy sloveso ve větě funguje jako introdukční složka výpovědi nebo jako relační prostředek, který umožňuje spojit dva větné členy navzájem. Na základě těchto tří případů, u kterých shledává společné znaky, demonstuje oslabenou hodnotu slovesa v lexikálním a syntaktickém plánu.

4.2.1 Formas descompuestas

Nejprve se věnuje verbonominálním konstrukcím, které každý autor označuje jinak. Ramón Menéndez Pidal o nich mluví jako o „*perífrasis verbales*“ nebo „*pseudoperífrasis*“, S. Gutiérrez Ordoñez jako o „*sémès construits*“, Sara Suárez Solis jako o „*series fraseológicas verbales*“, L. Gracián Dautisco jako o „*frases sustantivas verbales*“, J. J. Staczek jako o „*descomposición léxica de los predicadores abstractos*“, Rolf Eberenz jako o „*lexema verbal complejo*“.

Dubský upřednostňuje pojem „*formas descompuestas*“ a jeho použití vysvětluje například v článku „*Formas descompuestas en el español antiguo*“.¹⁴³ V tomto článku zdůrazňuje, že je třeba rozlišovat tyto rozložitelné formy sloves od opisných slovesných vazeb (*perífrasis verbales*) a složených slovesných tvarů. Zároveň tento termín podle něj zdůrazňuje schopnost rozložitelnosti, kterým se tyto vazby vyznačují.

Na to, že je nutné tyto typy vazeb rozlišovat, Dubský poukazuje také v článku „*A propósito de una clasificación lexicográfica*“.¹⁴⁴ Reaguje na Julia Casarese, který v

¹⁴¹ DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In. WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990. ISBN 8471916096, s. 107-111

¹⁴² DUBSKÝ, Josef. *Sobre el valor comunicativo del verbo español*. In. *Romanistica Pragensia*, Roč. 16., 1988, s. 85-59

¹⁴³ DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. *Revista de filología española*. Roč. 46, č. 1/2, 1963. Dostupné online na <http://xn--revistadefilologiaespaola-uc.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/viewFile/959/1211> [cit. 2017-03-21]

¹⁴⁴ DUBSKÝ, Josef. *A propósito de una clasificación lexicográfica*. In. *Philologica Pragensia IX*, Praha 1966, s. 5-9

„*Introducción a la lexicografía moderna*“¹⁴⁵ řadí konstrukce, které Dubský nazývá „*formas descompuestas*“, mezi tzv. „*locuciones significantes verbales*“. Casares tyto „*locuciones significantes verbales*“ definuje: „*Llamaremos las locuciones verbales a las que se componen de un verbo que, asimilando su complemento directo o preposicional forman un predicado complejo.*“¹⁴⁶ a uvádí příklady jako „dar bofetadas“, „tomar a pechos“, „tomar el pelo a uno“ nebo „no tener un pelo de tonto“. Dubský upozorňuje na fakt, že ačkoliv Casares tyto vazby staví na stejnou úroveň, vztah mezi slovesem a podstatným jménem ve vazbách typu „dar bofetadas“ a vazbách typu „tomar a pechos“ je odlišný.¹⁴⁷

Podle Dubského se tedy „*Formas descompuestas*“ vyznačují tím, že jejich slovesná složka je považována za desémantizovanou, prázdnou, pomocnou či polomocnou. Ačkoliv někteří autoři uvádějí, že ze sémantického pohledu není slovesná složka zcela prázdná.¹⁴⁸ Různorodost terminologie svědčí o tom, že je často problematické zařadit některé konstrukce mezi „*formas descompuestas*“. Je třeba zdůraznit, že v případě „*formas descompuestas*“ je slovesná složka konstrukce oslabená z hlediska různých úhlů pohledu. Můžeme hovořit o slovesech desémantizovaných, které nesou pouze mluvnické kategorie osoby, čísla, času a způsobu. Sémantický význam konstrukce, tedy povahu děje, vyjadřuje její nominální složka. Proto také změna povahy děje je vyjádřena změnou v nominální složce a nikoliv slovesa. Nominální složkou může být substantivum vyjadřující děj nebo jeho činitele. Jinak tomu je u verbonominálních konstrukcí typu „*entrar en cólera*“, kde sdělná hodnota slovesa je také oslabená, nicméně kromě mluvnických kategorií označuje i povahu akce (v tomto případě začátek děje).

Formas descompuestas:

(57) dar un grito x dar gritos, dio un grito x daba gritos

¹⁴⁵ CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid 1950

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 170

¹⁴⁷ V případě vazeb typu „tomar a pechos“ Dubský uvádí: „*La integración del verbo y su complemento directo o preposicional se hace en el mismo sentido – cada uno pierde el mismo grado de su independencia sémantica para transformarse en una unidad sémantica, completamente nueva. Pero eso no es lo que sucede en giros como „dar bofetadas“, „dar gritos“ „dar saltos“ etc. : aquí no se produce la asimilación o absorción mutua de la que habla Julio Casares, y la fusión no desemboca en una unidad sémantica distinta de ambos.*“ In. DUBSKÝ, Josef. A propósito de una clasificación lexicográfica. In. *Philologica Pragensia IX*, Praha 1966, s. 6

¹⁴⁸ DUBSKÝ, Josef. *Sobre el valor comunicativo del verbo español*. In. *Romanistica Pragensia*, Roč. 16., 1988, s. 87

Na příkladu (57) vidíme, jak změna mluvnické kategorie u sustantiva, ať už čísla nebo času, změní sémantický význam výrazu. Takovou změnu u konstrukcí typu „*entrar en cólera*“ nemůžeme uskutečnit.

V článku „*El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*“¹⁴⁹ Dubský slovesa v rozložitelných formách pojmenovává dle termínu J. Šabršuly – formematická slovesa a uvádí jejich výčet:

- a) dar a další slovesa, která ho mohou nahradit: administrar, arrear, atinar, barajar, dejar escapar, descargar, emitir, exhalar, expeler, proporcionar, sacudir, tirar, + podstatné jméno vyjadřující činnost, pohyb, ránu, hluk¹⁵⁰
- b) pegar + podstatné jméno vyjadřující pohyb, zvuk
- c) soltar + podstatné jméno vyjadřující ránu, zvuk
- d) lanzar + podstatné jméno vyjadřující ránu, zvuk
- e) hacer, popř. slovesa, která jej mohou nahradit – efectuar, fabricar, realizar + podstatné jméno vyjadřující činnost, pohyb, zvuk
- f) poner + podstatná jména vyjadřující abstraktní děje, pohyb
- g) tener, popř. slovesa, která jej mohou nahradit – sentir, recibir + podstatné jméno vyjadřující děj, pohyb, pocit
- h) tomar, coger, cobrar + podstatná jména vyjadřující začátek děje, děj
- i) echar, dirigir, enviar, lanzar + podstatná jména vyjadřující abstraktní i konkrétní děj, pohyb, zvuk
- j) estar, ser + podstatná jména vyjadřující abstraktní děj nebo přídavná jména vyjadřující stav

Sloveso „dar“ převládá. Z celkového množství příkladů, které Josef Dubský nashromáždil z novel a divadelních her, představuje 32% právě verbonominální vazba dar + substantivum. Jeho zastoupení v psaných textech na poloostrově a v Jižní Americe je podobné. To ale neplatí u sloves „pegar“, „meter“ nebo „tirar“. Zatímco v textech psaných na evropské půdě má sloveso „pegar“ (pegar un puñido / un ronquido / un

¹⁴⁹ DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In: WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990. ISBN 8471916096, s. 107-111

¹⁵⁰ V článku „*Le périphrase dar + nom en espagnol*“ Dubský uvádí konkrétní příklady: 1) podstatná jména vyjadřující činnost nebo pohyb: *Empezó a huir dando saltos; dar picón; [...] le dieron alcance; aj.* 2) podstatná jména vyjadřující ránu nebo hluk: *Me hería, dándome coscorrones [...]; estuve para dar un estallido; aj.* Další přehled podstatných jmen uvádí i v „*A propósito de una clasificación lexicográfica*“ v časopisu *Philológica Pragensia* na s. 7 (pozn. autorky)

revolión/...) zastoupení pouze 0,9%, v textech vzniklých na půdě jihoamerické představuje 9% všech případů. Sloveso „meter“ (meter un trago / dos sacudidas / una gran trompada /...) představuje 0,8% v evropské španělštině oproti 8% ve španělštině jihoamerické. Poslední ze zmíněných sloves, sloveso „tirar“ (tirar dentelladas / un pellizco / manotazos / ...) reprezentuje pouze 0,2% na poloostrově oproti 8% na americkém kontinentě.

V článku „*Al márgen de un rasgo del léxico hispanoamericano*“¹⁵¹ Dubský dále hovoří o užití těchto vazeb v jihoamerické španělštině. Jedná se o jeho reakci na některé autory, kteří tvrdí, že pro mnoho regionů španělské Ameriky je příznačné nahrazovat jednoduché tvary sloves za vazby, které se skládají z pomocného slovesa a podstatného jména ženského rodu zakončeného sufixem –ada nebo –ida.¹⁵² Dubský analyzoval romány a divadelní hry a po jejich prostudování si všiml, že pouze 10% ze všech verbonominálních konstrukcí zaobírají vazby skládající se s pomocného slovesa a podstatného jména zakončeného –ada nebo –ida. Mezi nimi cituje následující příklady:

(58) dar una husmeada, dar una asomadita, pegar una cortada a una cosa [...]

Ostatní verbonominální vazby, které v textech našel, byly typické jak pro jihoamerickou španělštinu, tak pro evropskou a koncovky se také lišily:

(59) lanzar miradas / suspiros / exclamaciones/ gritos, echar miradas, pegar aullidos [...]

Jako další typické sufixy pro nominální složku těchto vazeb uvádí:

a) –azo: barquinazo, cabezazo, cambiazo, cantazo [...]

b) –da / -do: berrido, bramido, chillido, chupada [...]

c) nulový sufix: corte, grito, queja, reto, salto

Pro jihoamerickou španělštinu je ale typické, že nominální složka těchto „formas descompuestas“ nemusí samostatně existovat a má tedy sdělnou hodnotu jen v rámci

¹⁵¹ DUBSKÝ, Josef. *Al márgen de un rasgo del léxico hispanoamericano*. In. Ibero-americana Pragensia, Roč. 2. 1968, s. 51-56

¹⁵² Tamtéž. S. 51

dané konstrukce. Dubský uvádí mimo jiné příklad z „*Diccionario argentino*“¹⁵³ od T. Garzóna, který ve slovníku vysvětluje, že termín „calote“ znamená „engañifa“ nebo „chasco“ a používá se často se slovesem „dar“ nebo „pegar. Substantiva „cháguara“ nebo „chángüi“ mají použití pouze ve vazbě s pomocným slovesem „dar“.¹⁵⁴

Dubský se zabýval rozložitelnými formami sloves i z pohledu diachronního, a to především v článku „*Formas descompuestas en el español antiguo*“¹⁵⁵, kde se stručně věnuje vývoji těchto vazeb od latiny po moderní španělštinu. Především uvádí výčet vazeb, jejich užití ve středověké španělštině a srovnává je s dnešními formami. Dubský zde navázal na Menéndeze Pidala, který zmiňuje řadu perifrastických vazeb, které se objevily v Cidovi. Na základě Dubského analýzy se můžeme přesvědčit o tom, že „*formas descompuestas*“ jsou ve středověkých dílech frekventovaným prvkem. Viz. následující příklady:

(60) tornada fazen (Poema de Mío Cid)

(61) dauan salto (Poema de Mío Cid)

(62) fazer salto (Libro de Alexandro)

[...]

V moderní španělštině se k původní slovesům tvořících *formas descompuestas* přidala další a slovesům „dar“ nebo „hacer“ přibyly další substituty. U slovesa „dar“ se jedná o slovesa „agarrar“ (dar sorpresa = agarrar de sorpresa), „arrear“ (dar un beso = arrear un beso), „proporcionar“ (dar susto = proporcionar susto) atd.¹⁵⁶

Z hlediska stylistiky nalezneme *formas descompuestas* ve všech funkčních stylech. V administrativním a obchodním stylu slouží k amplifikaci sdělení (např. dar respuesta, dar curso a un pedido) a v mnohých případech jsou motivovány vyšší expresivností (adquirir en compras, sufrir variación apod.). O konstrukcích, které jsou typické pro jeden funkční styl a jejich použití ve stylu jiném by působilo nepřírozně,

¹⁵³ GARZÓN, Tobias. *Diccionario argentino*. 1910 Dostupný online na <https://archive.org/stream/diccionarioargen00garzuoft#page/4/mode/2up> [cit. 2017-03-21]

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 142, 146

-> CHÁGUARA - <<dar cháguara>> exp. proverb. Alimentar en otro, por burla o pasatiempo, un propósito vano.

-> CHÁNGÜI - <<antepuesto el verbo dar (que es el único modo con que se usa esta voz), entretener á uno como facilitándole su intento, aparentar que se condesciende con lo que desea o ejecuta, por vía de pasatiempo o para sacar la ventaja de su inocencia, particularmente en el juego [...] También se usa con el verbo echar [...]>>

¹⁵⁵ DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. Revista de filología española. Roč. 46, č. 1/2, 1963. Dostupné online na <<http://xn--revistadefilologiaespaola-uoc.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/viewFile/959/1211>> [cit. 2017-03-21]

¹⁵⁶ DUBSKÝ, Josef. *Intercambio de componentes en las formas españolas descompuestas*. In. Bulletin Hispanique. Roč. 67, č. 3-4, 1965, s. 343-352. Dostupné online na: <http://www.persee.fr/doc/AsPDF/hispa_0007-4640_1965_num_67_3_3852.pdf> [cit. 2017-03-21]

můžeme mluvit jako o verbonominálních konstrukcích příznakových. Verbonominální konstrukce vyskytující se v různých funkčních stylech jsou bezpříznakové.¹⁵⁷

4.2.2 Verbos introductores

Dalším jevem, u kterého se projevuje oslabená sdělná hodnota slovesa, jsou slovesa sloužící jako introdukční složka výpovědi, tzv. „*verbos introductores*“. Taková slovesa uvádějí podmět obecně neurčený, a ačkoliv si zachovávají jistý sémantický význam, můžeme o nich říct, že jejich sdělná hodnota je oslabená. Jak jsme již zmínili v kapitole 3.1.1., jedná se o případy invertovaného slovosledu, kdy sloveso je anteponováno před gramatickým subjektem, neboť je výpovědně nejslabším členem věty a slouží k uvedení nebo oznámení jádra výpovědi:

(63) Mira, nada mi nieto. X Mira, mi nieto nada.

V první větě sloveso pouze uvádí podmět, zatímco ve větě druhé je rématem a zachovává si plný sémantický a dynamický obsah. Nejedná se tedy o invertovaný slovosled z důvodu vyjádření otázky, či jiné formy expresivity.

Slovesa, která slouží jako introdukční složka výpovědi, většinou vyjadřují:

a) pohyb

(64) Llegó la noche.

(65) Venía el pelotón de 30 soldados con un sargento.

b) existenci, přítomnost, nepřítomnost

(66) Abundaban los borrachos en la multitud.

(67) Asistieron 2.000 invitados.

c) objevení, zmizení

(68) Amaneció un triste día de invierno.

¹⁵⁷ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 34-38

(69) Empezó un hermoso día de primavera.

d) smyslové vnímání

(70) Sonó un chasquido.

(71) Gruñían las trompas de los automóviles.

e) souhlas

+ slovesa, která se nedají zařadit

Někdy „verbo introductor“ ve větě zcela chybí. I to svědčí o jeho oslabené sdělné hodnotě:

(72) Pasaron al principio algunos jinetes...Eran los pastores. Luego, un grupo de garrochistas de afición.¹⁵⁸

4.2.3 Verbos de apoyo, verbos de relación

Třetím fenoménem jsou slovesa sloužící jako relační, opěrný nebo podpůrný prostředek, který spojuje dva větné členy. Tato slovesa nazývá „*verbos de relación*“, popřípadě „*verbos de apoyo*“. Toto téma souvisí zároveň s vyšší explicitností španělského jazyka, které se budeme věnovat následovně. Dubský uvádí příklad vazbu „He oído decir“, kdy sloveso „decir“ považuje za opěrné sloveso, které nám umožní spojit sloveso „oír“ s vedlejší větou začínající spojkou „que“. Srovnává toto vyjádření s němčinou nebo češtinou, kdy u těchto dvou jazyků platí, že nezáleží, zda sloveso „slyšet“ je následované vedlejší větou nebo substantivem. Jako další příklad slovesa jako opěrného prostředku uvádí případy, kdy sloveso (polovětná vazba tvořená participiem, gerundiem nebo infinitivem) ve větě nahrazuje příslovce, či předložkovou vazbu:

(73) El encuentro celebrado en Praga. X El encuentro en Praga.

(74) Las ventanas que dan a la calle. X Las ventanas a la calle.

¹⁵⁸ DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In. WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990. ISBN 8471916096, s. 108

Tvrdí, že participium „celebrado“ a vztažná věta „que dan a la calle“ jsou redundantní, ztrácejí svoji funkci vyjadřovat děj a slouží pouze k explicitnějšímu vyjádření členů „Praga“ a „a la calle“, tedy k vyjádření určitého vztahu nebo kvality. Jejich sdělná hodnota je tedy oslabená. Z tohoto důvodu si dovoluje slovesnou složku, která se v těchto konstrukcích objevuje, zařadit také mezi „verbos de relación“.

Někdy relační sloveso může nahradit přivlastňovací zájmeno:

- (75) Los datos que tengo. X Mis datos.
- (76) La entrevista que mantuvo con ellos. X Su entrevista con ellos.

„Verbos de relación / de apoyo“ podle Dubského převažují v následujících oblastech lexika:

a) slovesa existence

- (77) Siempre me ha parecido ser muy puntual.
- (78) Limpia esa mancha de aceite que hay en el suelo.

* sloveso latir ve významu existence

- (79) Una ignorancia absoluta del contenido fundamental que latía en mayoría de las huelgas.

b) dějová slovesa jako hacer, realizar, meter, poner

- (80) Ha quedado un hueco en mi cartera para poner / meter los libros.

c) tomar, traer apod.

- (81) Hay puñetazos por pillar una entrada.

d) slovesa pohybu

- (82) Me han regalado dos pases para ir al teatro.

e) slovesa vnímání a myšlení

- (83) Me estimulaba saber que estaban contentos.
- (84) Ilusiona mucho pensar que...

f) další slovesa typu recibir, ocurrir

- (85) Las ilusiones recibidas en los últimos años
(86) A raíz de robo ocurrido a finales del mes.

Můžeme tedy říci, že Dubský rozděluje slovesa s oslabenou sdělnou hodnotou do tří skupin. Hovoří o tzv. „formas descompuestas“, tj. rozložitelných formách slovesa, „verbos introductores“, slovesech sloužících jako introdukční složka výpovědi, a „verbos de relación / de apoyo“, tj. slovesech, která spojují dva větné členy. „*Formas descompuestas*“ mají oslabenou hodnotu z hlediska lexikálního plánu, „*verbos introductores*“ a „*verbos de apoyo / de relación*“ z hlediska větné syntaxe. Proto jsou pro Dubského tyto tři zmíněné příklady, na kterých demonstruje oslabenou hodnotu španělského slovesa, důkazem existence vztahů mezi lexikologií a syntaxí.¹⁵⁹ Vazby těchto typů se uplatňují především v publicistickém funkčním stylu.¹⁶⁰

4.3 Explicitnost španělského jazyka

S tvary sloves, které mají oslabenou sdělnou hodnotu, velice úzce souvisí téma explicitnosti španělského jazyka. O explicitnosti / implicitnosti určitého jazyka můžeme uvažovat na základě porovnání s jazykem jiným. Dubský porovnává španělský jazyk s českým, popřípadě německým.

O explicitnosti hovoříme, pokud v jednom jazyce určitý obsahový prvek sdělení je vyjádřen jasně a explicitně, o implicitnosti pokud tento prvek je vyjádřen nepřímou - implicitně. Explicitní vyjádření také blížeji určuje vztahy mezi aktanty uvnitř sdělení.¹⁶¹

Dubský v článku „*El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*“¹⁶² zmiňuje českého lingvistu Františka Kopečného¹⁶³,

¹⁵⁹ DUBSKÝ, Josef. *Sobre el valor comunicativo del verbo español*. In. *Romanistica Pragensia*, Roč. 16., 1988, s. 85-59

¹⁶⁰ DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In. WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990. ISBN 8471916096, s. 107-111

¹⁶¹ DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*“ In. *Español actual. Revista del español vivo*. Roč. 22, 1984, s. 13-20.

¹⁶² DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*“ In. *Español actual. Revista del español vivo*. Roč. 22, 1984, s. 13-20.

¹⁶³ František Kopečný (1909-1990), bohemista, germanista, zabýval se dialektologií a etymologií.
<<http://old.ujc.avcr.cz/lingviste/kopecny-frantisek.html>> [cit. 2017-03-21]

který ve své publikaci „*Základy české stavby*“¹⁶⁴ mluví o explicitaci v souvislosti s tzv. přechodovými prvky, které blíže určují vztahy mezi dvěma nebo více jednotkami syntagmatu. Záleží na daném jazyku, nakolik dokáže tyto vztahy vyjádřit. Čím přesněji daný jazyk tento vztah vyjádří, přechodový prvek ztrácí na důležitosti a může být ze sdělení zcela vypuštěn. Pokud sdělení prvek přechodu obsahuje, bavíme se o sdělení explicitním. Pokud je prvek vypuštěn, jedná se o sdělení implicitní.¹⁶⁵ Tyto přechodové prvky mohou být právě *verbos de apoyo / de relación*, které mají oslabenou sdělnou hodnotu.

Explicitnost španělského jazyka můžeme pozorovat v lexikologickém plánu na úrovni nominálních syntagmat (substantivum + substantivum), nominálních syntagmat s předložkovou vazbou (*visita a la fábrica x visita de la fábrica*) a syntagmat verbálních a verbonominálních, na které Josef Dubský soustředí svoji pozornost právě ve článku „*El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*“¹⁶⁶. Zde staví do opozice dvě konstrukce:

(87) He oído decir que...

(88) He oído un golpe.

Na základě četby španělského tisku a soudobých španělských románů dospívá k závěru, že hranice mezi těmito dvěma konstrukcemi není jednoznačná, nicméně si všímá syntagmat, u kterých je explicitně vyjádřeno, že někdo něco slyšel říkat, zpívat, vyprávět a syntagmat, u kterých je sloveso doplněno o přímý předmět a vyjadřuje tak to, co můžeme naším sluchem vnímat, tj. ránu, hluk, zvuk, déšť apod.

Proti španělskému vyjádření „he oído decir que...“ staví německé a české varianty. V němčině sloveso slyšet můžeme kombinovat jednak s podstatným jménem (*ein Automobil hören* = oír un automóvil) nebo se spojkou „že“ (*Ich habe gehört, dass... = he oído decir que...*). Němčina tedy nepotřebuje vyjádřit vztah mezi slovesem a přímým předmětem uvedeným spojkou „že“ (*dass*) pomocí přechodového prvku. Přechodový prvek, který by španělština vyjádřila slovesy „decir“ / „contar“ / „cantar“ apod. je v německém jazyce nadbytečný. Z toho Dubský vyvozuje, že španělské sloveso „oír“ a německé sloveso „hören“ se liší v sémantickém obsahu, kdy německé sloveso

¹⁶⁴ KOPEČNÝ, František. *Základy české stavby*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství. 1958., s. 335

¹⁶⁵ Tamtéž

¹⁶⁶ DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*“ In. *Español actual*. Revista del español vivo. Roč. 22, 1984, s. 13-20.

má širší sémantický význam než sloveso španělské. To samé platí i v češtině. České sloveso slyšet v sobě nese jednak vztah mezi sluchovým vnímáním a vnímaným zvukem a zároveň implicitně i vztah mezi původcem komunikace a jejím adresátem. Na druhé straně sloveso „oír“ ve španělštině vyjadřuje pouze smyslové vnímání zvuku a vztah mluvčí-adresát je dále vyjádřen pomocí sloves *dicendi*¹⁶⁷.¹⁶⁸ To znamená, že limitovaný význam španělského slovesa „oír“ zároveň implikuje přítomnost některého z přechodových prvků.

Kromě vazeb se slovesem „oír“ nachází Dubský v psané a mluvené komunikaci obdobné konstrukce, které blíže určují sémantický obsah výpovědi¹⁶⁹:

- (89) No hubo ningún accidente que lamentar.
- (90) La tendencia que siguen los procesos evolutivos del mundo.
- (91) Le han invitado a pasar unos días en el campo.

Nicméně přechodový prvek, tj. zde *verbo de apoyo*, může být vypuštěn aniž by výpověď ztratila na sémantickém významu. Může být také nahrazen předložkovou vazbou, viz. věta (89):

- (92) No ocurrió ningún accidente.
- (93) La tendencia de los procesos evolutivos del mundo.
- (94) Le han invitado unos días al campo.

Jak můžeme vidět na těchto případech, existují vedle sebe vazby explicitní a implicitní a záleží na daném funkčním stylu, která z těchto dvou variant bude upřednostněna.

Aby se dále přesvědčil o vyšší explicitnosti španělského jazyka, srovnával překlady románů Miguela Delibese do češtiny. V českém překladu si všímal právě vypuštěných přechodových prvků:

¹⁶⁷ Tj. slovesa typu *decir, contar*, která se obvykle objevují v nepřímé řeči

¹⁶⁸ DUBSKÝ, Josef. *Rección nominal explícita e implícita*. In. *Ibero-americana Pragensia*. Roč. 12, 1978, s. 91-98

¹⁶⁹ DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*. In. *Español actual. Revista del español vivo*. Roč. 22, 1984, s. 15

- (95) Me dijo que me preparase a recibir una sorpresa.
(96) Le corté diciéndole que

Španělština v tomto případně explicitně vyjádří obdržení překvapení, zatímco čeština sloveso „recibir“ vypustí. (Řekl mi, ať se připravím na to, že obdržím překvapení. X Řekl mi, ať se připravím na překvapení.) Analogicky ve větě druhé bude v českém překladu vypuštěn tvar gerundia slovesa „decir“.

Vyšší explicitnost se neobjevuje pouze v současném jazyce, ale doklady o „*formas descompuestas*“ a tíhnutí k vyšší explicitnosti nalezneme již v díle Cervantesově. Dubský uvádí tento příklad z *Dona Quijota*:

- (97) porque no pusiesen en efecto muchas amenazas que el renegado le hacía

Kdy Cervantes zvolil vazbu „hacer amenazas“ na místo jednoduché formy slovesa „amenazar“. Mohl by ale také stejnou informaci sdělit pomocí předložkové vazby a přechodový prvek vynechat:

- (98) porque no pusiesen en efecto muchas amenazas del renegado

Na základě kontrastivní analýzy si Dubský ale všiml i opačného jevu – explicitních lexikálních prostředků, které využívá čeština. Hovoří o španělském slovesu „entrar“, které implicitně obsahuje myšlenku pohybu dovnitř a nerozlišuje, kdo nebo co tento pohyb vykonává. Na rozdíl od toho v češtině máme varianty vejít – vjet – vletět – vběhnout¹⁷⁰:

- (99) María entró en la habitación. X María vešla do místnosti.
(100) La mosca entró en la habitación. X Moucha vletěla do místnosti.
(101) El barco entró en el puerto. X Loď vplula do přístavu.
(102) Hice entrar el automóvil en el garaje. X Vjel jsem s autem do garáže.

¹⁷⁰ DUBSKÝ, Josef. *Rección nominal explícita e implícita*. In. *Ibero-americana Pragensia*. Roč. 12, 1978, s. 91-98

Dále se Josef Dubský zabýval explicitností i v rámci nominálních syntagmat, a to v článku *Rección nominal explícita e implícita*, který vyšel v roce 1978 v časopisu *Ibero-americana Pragensia*.

Nejprve se zabývá překladem výrazu „la puerta del jardín“. Do češtiny tento výraz můžeme převést jako:

- a) dveře zahrady
- b) dveře od zahrady
- c) dveře do zahrady

V prvním případě „dveře zahrady“ se bavíme o dveřích, které má zahrada, které tam jsou. V druhém případě, o dveřích, které zahradě patří, ve třetím případě o dveřích, které ústí v zahradě. Proto můžeme říci, že ve španělštině je vztah *puerta-jardín* implicitní a v češtině naopak explicitní.

V češtině se jednotky jmenného syntagmatu spojují snadno za pomoci genitivu. Ve španělštině je tento pád nahrazen předložkou:

- (103) *visita a la fábrica / visita de la fábrica* x návštěva továrny / návštěva v továrně
- (104) *la acusación contra la dirección maoista* x obvinění maoistického vedení

Zároveň je třeba rozlišovat mezi vazbou „monumento a José Martín“ a vazbou „máquina a vapor“, kdy v prvním případě spojka „a“ slouží jako prostředek spojení dvou podstatných jmen v syntagma, mezi oběma členy je vztah řízení a závislosti a v druhém případě je spojkou „a“ vyjádřena shoda, tj. *máquina a vapor* = *máquina de vapor*.¹⁷¹

V případech typu „monumento a José Martín“ se dá uvažovat o elidovaném slovesu „hacer“. Dubský uvádí další příklady:

- (105) *grandioso y combativo recibimiento a Fidel* = *grandioso y combativo recibimiento hecho/dado a Fidel*
- (106) *despedida a Fidel* = *despedida hecha a Fidel*
- (107) *rechazo a la implantación* = *rechazo dado a la implantación*

Na základě dosazení slovesa do výpovědi lze podle Dubského usuzovat, že předložka nám zachovává vztah, který zde existuje mezi onomaziologickými

¹⁷¹ Tamtéž, s. 93-94

jednotkami.¹⁷² Dosazení slovesa do výpovědi nám zároveň pomůže rozlišit vazbu „monumento a José Martín“ od „máquina a vapor“.

Předložka „a“ podle Dubského explicitně vyjadřuje vztah závislosti, a to přímé závislosti předmětu přímého na ději, nebo nepřímé závislosti aktantu na ději. Záleží zda jednotkou nominálního syntagmatu je substantivum vyjadřující děj nebo jiné:

a) substantivum vyjadřující děj

(108) agresión a la República Democrática de Corea = agredir a la República Democrática de Corea

(109) el apoyo a la heroica lucha = apoyar la lucha

b) substantivum s jiným významem

(110) el diputado a la Asamblea = el diputado enviado a la Asamblea

(111) monumento a Martí

V takových případech čeština tíhne vyjadřovat dané myšlenky implicitně pomocí genitivu. Nicméně i v češtině se setkáme v některých případech s explicitním vyjádřením za pomoci předložky (asalto al Moncada = útok na kasárna, ataque contra RDV = útok na VDR apod.)¹⁷³

Lze tedy shrnout, že chceme-li se bavit o explicitnosti / implicitnosti určitého jazyka, je třeba daný jazyk analyzovat v porovnání s jazykem jiným. Kontrastivní analýza španělštiny a češtiny, popř. němčiny, Dubského dovedla k závěrům, že španělština má tendenci k explicitnímu vyjádření. Této tendence si všiml především u verbonominálních konstrukcích, kdy se k explicitnímu vyjádření využívá tzv. *verbos de apoyo*, které mohou být nahrazeny předložkovou vazbou. Vedle verbonominálních konstrukcí si všiml explicitnosti i u nominálních syntagmat, kdy ve španělštině je vztah řízenosti vyjádřen explicitně předložkou „a“, popřípadě jinou („contra“ apod.). Tento vztah je v češtině vyjádřen implicitně za pomoci genitivu. Často vedle sebe existují implicitní a explicitní vazby a záleží na daném funkčním stylu, kterou z vazeb upřednostní. Explicitních vazeb se uplatňuje především publicistických, vědeckotechnických textech a v obchodní komunikaci a tyto vazby jsou jejich základním rysem.

¹⁷² Tamtéž, s. 96

¹⁷³ Tamtéž, s. 96

4.4 Lexikologické výzkumy na Kubě

V době, kdy Josef Dubský působil na Universidad de Oriente v Santiagu de Cuba prováděl lexikologický výzkum zaměřený na rysy lexika kubánské španělštiny, konkrétně španělštiny používané v provincii Oriente, tj. oblasti v okolí druhého největšího města Kuby, Santiaga de Cuba.

Tento výzkum se stal tématem jeho habilitační práce, která nesla název „*Observaciones sobre el léxico santiaguero*“¹⁷⁴. Dubský si všiml změn, které se promítly do jazyka v souvislosti se změnami sociálními, ekonomickými, politickými i kulturními po kubánské revoluci v roce 1959. Jeho záměrem bylo zaktualizovat lexikografická díla, která do té doby byla na Kubě publikována (již v roce 1836 vydal Esteban Pichardo „*Diccionario provincial casi razonado de voces cubanas*“, v roce 1885 José Miguel Macías „*Diccionario cubano etimológico*“, 1923 Fernando Ortiz „*Un catauro de cubanismos*“, 1928 Juan Miguel Dihigo „*Léxico cubano*“, 1958 Esteban Rodríguez Herrera „*Léxico Mayor de Cuba*“)¹⁷⁵, a dát tak základ novému slovníku kubánské španělštiny. Výsledky měly přispět také ke zlepšení úrovně výuky španělštiny jako mateřského jazyka na Kubě a využil jich také při zpracování španělsko-českých slovníků, kdy v těchto slovnících uváděl kubánské varianty.

Dubský pro svoji studii nejprve zanalyzoval publikace, které na téma kubánské španělštiny vyšly v první polovině 20.st. Jednalo se například o studii „*Habla popular cubana*“ od Concepción T. Azola nebo o práci Ramóna Martíneze y Martíneze v časopisu *Oriente Folklórico*, ve které Dubský našel stále platné a používané výrazy a naopak výrazy, spojené např. s dobou otrokářství, které se přestaly používat.

Poté použil dva druhy dotazníků, se kterými se obrátil na střední společenskou vrstvu tamního obyvatelstva. Celkem bylo dotázáno na 60 osob ve věku 25 až 60 let, mezi kterými byli i studenti a vyučující Universidad de Oriente. První z dotazníků byl dotazník převzatý od *Oficina Internacional de Información y Observación del Español*¹⁷⁶ (OFINES) „*Cuestionario provisional para el estudio coordinado de la norma lingüística culta de las principales ciudades de Iberoamérica y de la Península Ibérica*“. Tento dotazník byl zaměřen na sémantické pole života ve velkém městě. Dubský pro svou práci tento dotazník rozšířil o druhý, který ho doplňoval o další

¹⁷⁴ DUBSKÝ, Josef. *Observaciones sobre el léxico santiaguero*. Praha: Univerzita Karlova, 1977. Acta Universitatis Carolinae.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 9

¹⁷⁶ Asociace učitelů a odborníků na španělský jazyk, spjatá s časopisem Español Actual

přídavná a podstatná jména a slovesa z oblasti běžného života. Tyto dotazníky představovaly konfrontační analýzu obecného jazyka používaného ve Španělsku, španělsky-mluvicí Ameriky a Kuby. Celkem získal 6045 lexikálních jednotek. V „*Observaciones sobre el léxico santiaguero*“ nalezneme tyto jednotky rozřazené do tří sémantických polí: člověk, společenský život, příroda. Sémantické pole člověk je dále rozčleněno do podskupin jako lidské tělo, strava, oblékání, bydlení, rodina a zdraví. Společenský život zahrnuje život ve městě, dopravu a cestování, prostředky masové komunikace, práci, vzdělávání a náboženství a sémantické pole příroda zahrnuje časoprostor, faunu a flóru.

Tyto jednotky dále statisticky zpracovává a hodnotí je na základě frekvence a aktuálnosti použití. Z hlediska frekvence se jednalo o jednotky užívané nejširším okruhem uživatelů španělštiny, jednotky respondentům neznámé, jednotky, které respondenti znají pasivně, tj. neužívají je a naopak jednotky velmi často používané, popřípadě jednotky, u kterých dochází k posunům ve stylistické rovině nebo k posunům významovým. Dospěl k závěrům, že pokud porovnáme lexikální jednotky používané v Santiagu de Cuba s jednotkami, které používá nejširší okruh uživatelů španělského jazyka, nejvíce shod vykazuje slovní zásoba související s masovou komunikací (70,8%), sportem a zábavou (66,3%), rodinným životem (65,5%) a dále slova vztahující se k sémantickému poli čas (64,8%). Naopak nejméně shod našel v oblasti školství (43,2%), u názvů rostlin (43,6%), v ekonomii (44,4%) nebo v dopravě (44,5%).

Ještě než dokončil svoji habilitační práci, v časopise *Ibero-america Pragensia* publikoval studii pod názvem „*Estructuración semántica de modismos*“¹⁷⁷, která se týkala použití obdobné slovní zásoby v idiomatických vazbách. Zmiňuje, že právě metafory, metonymie a synekdochy, které jsou základem těchto slovních spojení a idiomů jsou jedním z charakteristických rysů lexika daného jazyka, a to jak z hlediska vývoje diachronního, tak z hlediska synchronního. Na idiomatické vazby můžeme nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Jednak k sobě můžeme přiřazovat vazby, které přísluší ke stejnému sémantickému poli (tj. vazby vyjadřující např. charakter člověka, jeho fyzický vzhled apod.) a jednak takové vazby, pro které je společný jejich sémantický základ (např. obsahují výraz, který spadá pod hyperonymum lidské tělo).

¹⁷⁷ DUBSKÝ, Josef. *Estructuración semántica de modismos*. In. *Ibero-america Pragensia*. Roč. 8, 1974. s. 51-58.

K získání idiomatických vazeb použil dotazníku, se kterým se obrátil mezi lety 1970-1971 na studenty Universidad de Oriente. Zmiňuje, že taková studie by byla daleko zajímavější, pokud by dotazník mohl být položen v rámci celé hispánské Ameriky, popř. celého španělsky-mluvícího světa. Takto je studie neúplná.¹⁷⁸ V rámci dotazníku nasbíral na 500 idiomů, které roztřídil do skupin dle jejich sémantického základu, ve kterém hledal původ daného idiomu. Podobně jako později v „*Observaciones sobre el léxico santiaguero*“ vytvořil tyto sémantické skupiny: člověk (lidské tělo, nemoci, bydlení, stravování, vzhled, rodinný život), příroda (přírodní jevy, fauna, flóra), společenský život (práce, vojenský život, studentský život, umění, sport, náboženství, politika), obecné pojmy (časoprostor, barva, čísla, aktivity, pohyb), vlastní jména a idiomy s přejatými slovy z anglického jazyka.

Na základě této studie dospěl k závěru, že nejvíce idiomů (45%) obsahuje slovní zásobu spojenou s lidským životem – z toho 15% je spjato se vzhledem a fyzickým životem (např. *estar en carne / estar en cuernos* = no tener dinero, *tener reuma en el brazo* = ser tacaño) a 30% se týká života společenského, pracovních aktivit, politiky apod. (např. *estar puesto en una nota / tener una nota* = estar borracho; *está en el limbo* = no entiende nada). Z těchto 30% jsou zajímavou skupinou obraty, ve kterých se objevuje téma revoluce (např. *estar al tiro* = estar en buena forma / estar en buena disposición revolucionaria). Činí celých 10%. Jen 15% vazeb se týká přírodních jevů. V této skupině převažují idiomy odkazující se na zvířata nebo části jejich těl (např. *está de buitre* = asiste a una fiesta a la que no ha sido invitado; *ahueca el ala* = vete). Obecné pojmy tvoří 25% (např. *estar desubicado* = no saber qué hacer; *quedar en la página dos* = morir / también se dice cuando la novia o el novio dejan plantací al otro). Zbytek tvoří vazby s vlastními jmény, cizími slovy a odvozeniny (např. *caer de flay-flay* = tener éxito; *atravesar el Niágara en bicicleta* = indica momento difícil).¹⁷⁹

Jak také konstatuje, výsledky podobné analýzy nejenže poskytnou informace o vývoji jazyka, nýbrž nás informují i o psychologickém a sociologickém vývoji dané populace.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 52

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 53-58

4.5 Skripta: Základy španělské lexikologie

Základy španělské lexikologie¹⁸⁰ jsou základní skripta určena pro posluchače španělštiny oboru Překladařství a tlumočnictví. Zahrnují slovní zásobu španělského jazyka včetně jeho hispanoamerických variant. Pozornost je věnována i odborné terminologii a odbornému překladu.

Skripta se člení do pěti kapitol. První kapitolou je *Lexikální analýza*. Student se seznámí s variantní a invariantní složkou v překladařském procesu, konvergentními a divergentními rysy lexikálních systémů, s termínem lexikální jednotka a se základními slovtvornými postupy, které slouží k obohacování slovní zásoby. Dále se klade důraz na schopnost studenta umět pracovat s hlavními lexikografickými pracemi, a to na jedné straně s výkladovými slovníky (DRAE¹⁸¹) a na straně druhé se slovníky dvojjazyčnými. Druhá kapitola se zaměřuje na slovtvorné postupy tvoření pojmenování, tj. na odvozování slov (derivace), skládání slov (kompozice), zkracování slov, přechod slov k jinému slovnímu druhu (konverze), výpůjčky z cizích jazyků, tvoření víceslovných (komplexních) pojmenování a na morfologické postupy z konfrontačního hlediska. Třetí kapitola se věnuje sémantickým postupům pojmenování, tj. významu slov, synonymům, antonymům a homonymům, změnám ve významu slov, frazeologickým víceslovným pojmenováním a významovým změnám v jednoslovných a víceslovných pojmenovacích jednotkách z porovnávacího hlediska. Čtvrtá kapitola vysvětluje horizontální (tj. podle územního rozšíření lexikálních jednotek) a vertikální¹⁸² (tj. podle sociálního a pracovního vymezení, podle funkčního použití) rozvrstvení slovní zásoby. Veškerá probraná látka je shrnutá na závěr ve španělském resumé.

4.6 Lexikografická práce Josefa Dubského

Jak zmiňují Hlavičková s Vlasákem v „*In memoriam profesora Josefa Dubského*“¹⁸³, Josef Dubský pracoval snad na všech česko-španělském a španělsko-českých slovnících, a to alespoň jako vedoucí autorského kolektivu. Za jeho stěžejní

¹⁸⁰ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladaře a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 188s.

¹⁸¹ Slovník Španělské královské akademie, dostupný online na <<http://dle.rae.es>> [cit. 2017-03-28]

¹⁸² Viz. kapitola Dubský a stylistika

¹⁸³ HLAVIČKOVÁ, Vlasta, VLASÁK, Václav. *In memoriam profesora Josefa Dubského*. In *Cizí jazyky* 40, 1996-97, č. 1-2, s. 29-30.

dílo je považován „*Velký španělsko-český slovník*“¹⁸⁴, který do dnešní doby co do úplnosti nebyl nikým překonán. Kromě práce na česko-španělských slovnících pracoval i na slovnících francouzsko-českých. Byl vědeckým redaktorem „*Velkého francouzsko-českého slovníku*“¹⁸⁵, pracoval na našem dosud největším oborovém slovníku, tj. „*Francouzsko-českém hospodářském slovníku*“¹⁸⁶, a společně s Václavem Vlasákem a Vlastimilou Pospíšilovou sestavil „*Praktický česko-francouzský slovník*“¹⁸⁷.

Dubský se zajímal o neologismy, měl cit pro vyhledávání ekvivalentů a snažil se zachytit všechny stylové vrstvy jazyka. Zachycoval i běžné technické a odborné termíny a zároveň varianty hispano-americké španělštiny.

V *Základech španělské lexikologie* Dubský studentům vysvětluje, jak mají s dvojjazyčnými slovníky pracovat: V dvojjazyčných slovnících „*jsou významy základního hesla řazeny obvykle od nejširšího a nejobecnějšího významu k významům užším, specializovaným nebo přeneseným, je třeba dbát významových odstínů mezi jednotlivými ekvivalenty. Slovní zásoba obsažená ve slovníku je řazena do hesel (artículo). Slovníková hesla jsou vesměs uspořádána takto: v záhlaví hesla je uvedeno slovo v zákl. tvaru (u substantiv a adjektiv v sg., u adjektiv v mužském rodu, u sloves v infinitivu apod.) s potřebnými mluvnickými údaji (tzv. gramatický aparát ve španělských slovnících obsahuje označení typu časování, tvar množného čísla, popřípadě výslovnost aj.), v případě nutnosti s údaji o stylistickém nebo odborném, popřípadě regionálním zařazení slova. [...] Některé slovníky uvádějí u tzv. „amerikanismů“ jednotlivé oblasti šp. Ameriky, kde se slova užívají, jiné se spokojují s označením amerikanismu jako takového [...]*

*U mnohovýznamových slov jsou jednotlivé významy řazeny od základního k přenesenému, od obecného ke speciálnímu, od nepříznačného k příznačkovému. Blízké významy jsou oddělovány čárkou, vzdálenější středníkem, zcela odlišné pak číslováním. [...]*¹⁸⁸

¹⁸⁴ DUBSKÝ, Josef. *Velký španělsko-český slovník*. Praha: Academia, 1996. 2 svazky

¹⁸⁵ NEUMANN, Josef; HOŘEJŠÍ, Vladimír. *Velký francouzsko-český slovník: Grand dictionnaire français-tchèque*. Praha: Academia, 1974

¹⁸⁶ DUBSKÝ, Ota. *Francouzsko-český hospodářský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

¹⁸⁷ VLASÁK, Vaclav a kol. *Praktický česko-francouzský a francouzsko-český slovník*. Praha: Média, 1992.

¹⁸⁸ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie. (pro překladatele a tlumočníky)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977., s. 13

Na následujících stranách se pro větší názornost podíváme na konkrétní česko-španělské a španělsko-české slovníky, na kterých pracoval. Jedná se o tři česko-španělské slovníky a jejich španělsko-české protiklady.

4.6.1 Česko-španělské slovníky

a) Česko-španělský slovník z roku 1963

První z větších Dubského česko-španělských slovníků vyšel roku 1963 ve Státním pedagogickém nakladatelství Praha. My se podíváme na jeho druhé vydání, které vyšlo o rok později¹⁸⁹. Na tomto slovníku spolupracoval s Vladimírem Rejzkem. Jak se dočteme v rozhovoru, který Vladimír Rejzek poskytnul Marcelle Bryndové pro disertační práci¹⁹⁰, práce na slovníku byla pro Dubského časově náročná, a proto si ke spolupráci přizval právě Vladimíra Rejzka. Rejzek dostal na starosti písmena H a P. Již tento slovník zobrazuje tehdejší neologismy a hispanoamerické varianty, které označuje zkratkou „Am“, jedná-li se o výraz užívaný v celé oblasti Latinské Ameriky nebo zkratku státu, pro který je daný výraz typický. Autoři také dbali na odlišení stylistických rovin jazyka. Hesla jsou řazena abecedně, upouští se od řazení slov odvozených od téhož základu do tzv. hnízd.¹⁹¹ Pro snazší orientaci slovník obsahuje „Zpracování slovníku a jeho používání“ a „Seznam zkratek“. Na konci nalezneme i časování nepravidelných sloves a přehled zdrobňovacích a zveličovacích přípon (např. přípona – **aco**, **-a**: „zvelič. *pajarraco* velký, ošklivý pták, *ptačisko* (od *pájaro*)“¹⁹²).

Na následujících náhodně vybraných příkladech se podíváme na propracování hesel v tomto slovníku. Následovně se podíváme na tato hesla i do slovníků z 90. let a budeme sledovat vývoj.

¹⁸⁹ DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 2. vydání, 1280s.

¹⁹⁰ BRYNDOVÁ, Marcela. *Učebnice španělského jazyka: hodnocení na pozadí SERR*. Praha. 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filozofická. Vedoucí práce prof. PhDr. Jana Králová, CSc., s. 59

¹⁹¹ DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 2. vydání, s. 7

¹⁹² Tamtéž, s. 1265

- **autobus**¹⁹³ m *autobús, ómnibus* m; hovor. *bus* m; Am. *colectivo* m; Ku. hovor. *guagua* f, Me. *camión* m; dvoupatrový ~ *imperial* m; zmeškat ~ přen. *perder*⁵¹ *la ocasión*
- **modřina**¹⁹⁴ f *magulladura* f, *cardenal* m

Na příkladech vidíme rozlišení stylistických rovin a rozlišení teritoriální. Dále slovník odkazuje na časování nepravidelných sloves viz. horní index „51“ u použitého slovesa „*perder*“.

b) Velký česko-španělský slovník – Gran diccionario checo-español z roku 1996

*Velký česko-španělský slovník*¹⁹⁵ vyšel v nakladatelství LEDA v roce 1996. Josef Dubský na něm spolupracoval opět s Vladimírem Rejzkem, který měl na starosti zpracování písmen A, B, C, Č, D, E, F, G, H, CH, I, P, dále s Vlastou Hlavičkovou, která zpracovala písmena L a T a s Antonínem Vaculíkem, který zpracoval písmeno R. Slovník je určen „především pro potřeby českých uživatelů, překladatelů, tlumočnicků z češtiny do španělštiny, ale i pro hispanofonní uživatele při četbě a překladu české umělecké i odborné literatury.“¹⁹⁶ K vydání slovníku došlo se zdržením. V roce 1992 už byla sazba knihy dokončená, nicméně v nakladatelství Academia došlo k zastavení prací a slovník byl nakonec vydán až v roce 1996 pod nakladatelstvím LEDA. Dubský se vydání nedožil. V době, kdy slovník čekal na vydání, Dubský nadále zachycoval změny ve slovní zásobě. Tato slovní zásoba se objevuje ale až na konci slovníku v *Lexikálních dodatcích (Suplementos léxicos)*. Z hlediska slovní zásoby tak slovník obsahuje obecnou slovní zásobu, ale i slangové a argotické výrazy, termíny vědecko-technického i obchodního jazyka. Samozřejmě nechybí ani latinsko-americké varianty. Hesla doplňují vysvětlivky a příklady, které uživateli napomáhají zvolit správný ekvivalent. Ve slovníku je i velmi podrobně zpracovaná frazeologie.

Příklad hesel:

¹⁹³ Tamtéž, s. 28

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 390

¹⁹⁵ DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký česko-španělský slovník: Gran diccionario checo-español*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0367-3

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 5

• **autobus**, - u¹⁹⁷ *m* autobús *m*, bus *m*, Am. (automotor *m* de transporte) colectivo *m*, omnibus *m*, Ku hovor. guagua *f*, transporte *m*; ~ *pro přepravu cestujících* autobús de servicio de pasajeros; *dálkový* ~ autobús de línea (larga); *dvoupatrový* ~ autobús de dos pisos, imperial *m*; *kloubový* ~ autobús articulado; *kolejový* ~ ferrobús *m*, autorriel *m*; *linkový* ~ autobús (del servicio) de viajeros; *malý* ~ microbús *m*, Am micro(ómnibus) *m*; *městský* ~ autobús local|de transporte urbano, Ku guagua local; *meziměstský* ~ autobús intermunicipal |interprovincial|Am. interurbano|provincial; *školní* ~ bus escolar; *jet –em ir´* en autobús, tomar el autobús; *zmeškat* ~ perder´ el autobús, přen. perder´ la ocasión ■ *to jsme zmeškali* ~ přen.iron. está´ ya duro el alcacer para zamponas

• **modřin|a**, -y¹⁹⁸ *f* cardenal *m*, livor *m*, moretón *m*, machacadura *f*, magulladura *f*, moradura *f*, verdugo *m*, verdugón *m*, roncha *f*, Am magullón *m*, magullada *f*, machucón *m*, morete *m*; (podlitina lék.) equimosis *f*; (po šlehnutí ap.) verdugo *m*; ~na oku hovor. ojo *m* a la pava|a la virulé; *plný modřin* amoratado, acardenalado, morado, moreteado; *být samá ~*, *mít tělo plné modřin* tener´ el cuerpo acardenalado; *mít –u na oku* mostrar´ un ojo morado; *mít u-pod okem* tener´ ojera; *udělat –u* (komu) acardenalar, moretear (a); *udělat –u na oku* (komu) tapar un ojo, expr. poner´ un ojo en compota; *udělat si –u/-y* abollarse

• **doklepat**¹⁹⁹ *dok. 1* (přestat klepat) dejar|cesar de batir; hovor. expr. (zemřít) espichar, hincar el pico, (přestat existovat) dejar de existir **2** (koberec a j.) acabar|terminar de sacudir| (kosu) de martillar; ~ (*na stroji*) hovor. (dopis) acabar|termiar de mecanografiar|de escribir a la máquina ■ *nějak to tu už –u* hovor. expr. trataré de sobrevivir

Na příkladech vidíme to, co zmiňuje Dubský v *Základech lexikologie* – blízké významy jsou oddělovány čárkou, vzdálenější středníkem, zcela odlišné číslicí. Autoři uvádějí hispano-americké varianty, expresivní varianty a také běžné fráze a vysvětlení konkrétního užití. Na rozdíl od slovníku z roku 1964, kdy nepravidelná slovesa byla

¹⁹⁷ Tamtéž., s. 57

¹⁹⁸ DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký česko-španělský slovník: Gran diccionario checo-español*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0367-3., s. 821

¹⁹⁹ DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký česko-španělský slovník: Gran diccionario checo-español*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0367-3., s. 276

označována indexem s odkazem k jejich časování, zde jsou nepravidelná slovesa označována tečkou v horním indexu. Oproti předchozímu slovníku se v tomto slovníku objevují nové výrazy viz. uvedený příklad „*doklepat*“ a hesla jsou popsána daleko podrobněji.

Jana Králová hodnotí tento slovník v článku „*Velký česko-španělský slovník – Gran Diccionario Checo-Español., Prof. Dr. Josef Dubský, DrSc., Comendador de la Orden de Isabel Católica con un grupo de colaboradores, Praha, Leda-Academia, 1996, 2 tomos, 2500pp*“²⁰⁰, který vyšel v časopise Ibero-americana Pragensia v roce 1997. Hovoří o něm jako o prvním slovníku svého druhu v česko-španělském prostředí. Zároveň zmiňuje dlouhou dobu, která uplynula od prvního odevzdání rukopisu po jeho samotné vydání. Říká, že tato doba zkomplikovala život autorů tím, že museli zahrnout nová hesla spojená s proměnou společnosti a s politickými změnami ve střední a východní Evropě. Vyzdvihuje zahrnutí latinsko-amerických výrazů a aktuálnost výrazových prostředků. Neopomíná také zmínit, že práce na slovníku nebyla lacinou záležitostí, neboť pomoc poskytla i *Dirección General de Relaciones Culturales y Científicas del Ministerio de Asuntos Exteriores de España*.

c) Česko-španělský slovník: nové výrazy!

Tento slovník vyšel v roce 2000, tedy až po smrti Josefa Dubského. Autory jsou uváděni Vladimír Rejzek a dědicové Prof. PhDr. Josefa Dubského, Dr.Sc. Tento slovník si klade za cíl „*uvést maximum frekventovaných výrazů, a to nejen z oblasti jazyka spisovného, ale i ze všech dalších stylových vrstev moderní češtiny včetně slangového a argotického vyjadřování.*“²⁰¹ Porovnáme-li ho s předchozím slovníkem, u kterého se uvádí počet 70 tisíc hesel, tento je stručnější – uvádí jich 64 tisíc a hesla jsou také méně podrobněji popsána. Nepravidelná slovesa jsou opět označena číslicí v horním indexu. Výraz „*doklepat*“ v tomto slovníku nenalezneme.

²⁰⁰ KRÁLOVÁ, Jana. *Velký česko-španělský slovník – Gran Diccionario Checo-Español., Prof. Dr. Josef Dubský, DrSc., Comendador de la Orden de Isabel Católica con un grupo de colaboradores, Praha, Leda-Academia, 1996, 2 tomos, 2500pp*. In. Ibero-americana Pragensia, Roč. 31, 1997. s. 304

²⁰¹ DUBSKÝ, Josef. *Česko-španělský slovník: nové výrazy!*. Praha: Leda, 2000. ISBN 80-85927-81-0., s.

- **autobus** *m*²⁰² autobús *m*, omnibus *m*, hovor. bus *m*; Am. colectivo *m*, Me. camión *m*; **dvoupatrový** ~ imperial *m*; **kolejový** ~ ferrobús *m*; **linkový** ~ autobús de línea; malý ~ microbús *m*; **poschod'ový** ~ autobús de dos pisos ♦ **zmeškat** ~ perder⁵¹ la ocasión
- **modřina** *f*²⁰³ magulladura *f*, cardenal *m*; **samá** ~, **plný modřin** acardenalado

4.6.2 Španělsko-české slovníky

a) Španělsko-český slovník z roku 1963

První španělsko-český slovník vydal Josef Dubský roku 1959, druhého vydání se dočkal o čtyři roky později v roce 1963²⁰⁴. Jak uvádí v předmluvě, v té době na českém trhu bylo jen pár malých kapesních slovníčků a slovník většího formátu chyběl. Nemohl se proto opřít o díla jiných autorů a významy a české ekvivalenty si musel hledat sám. Opíral se o slovník španělské Akademie a další většinou výkladové, jednojazyčné slovníky, popřípadě o slovníky španělsko-ruské či francouzsko-španělské. I v tomto slovníku se snažil zachytit důležité amerikanismy a latinskoamerická rčení, obraty a vazby. Využívá metody hnízdování, aby ušetřil místo pro více výrazů. Ve slovníku nalezneme také přehled španělské výslovnosti, předpon a přípon a časování pravidelných i nepravidelných sloves.

- **auto|bús** *m*²⁰⁵ autobus; ~ *imperial* poschod'ový autobus; ~ *camión m* nákladní auto; ~ *camión de reparto* rozvážkové (dodávkové) auto; ~ **car** *m* autokar; ~ **carril** *m* Am. motorová drezína
- **magull|adura** *f*²⁰⁶ pohmoždění, modřina; **-ar** *v* otláčit, pohmoždit, rozmačkat; **-ón** *m*. Am. pohmoždění, modřina

S. Pavlíková v časopise *Philologica Pragensia* z roku 1964 hodnotí tento slovník velmi kladně: „Výběr slov, který je přirozeně ovlivněn rozsahem slovníku, považujeme

²⁰² Tamtéž, s.15

²⁰³ Tamtéž, s. 257

²⁰⁴ DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1963

²⁰⁵ Tamtéž. s.91

²⁰⁶ Tamtéž s.343

za velice zdařilý, neboť tu je zachycena nejdůležitější část španělské slovní zásoby, včetně rčení, obrátů a vazeb, hovorových a lidových výrazů, dále nejpotřebnější odborné výrazy a nejrozšířenější amerikanismy [...].”²⁰⁷ Nicméně má Pavlíková i pár výtek. Například se domnívá, že by ve slovníku místo vzácných výrazů typu “*estrave*”, “*manopla*” mohly být zařazeny výrazy z denního tisku jako “*carterista*”, “*coadyuvar*”, “*comicidad*” a další. Také se zamýšlí nad případnou úpravou hesel. Zmiňuje, že uživatel by se na základě slovníku mohl domnívat, že českému “kousek mýdla” odpovídá španělský výraz “*pastilla*”, neboť heslo “*pastilla*” je v Dubského slovníku z roku 1963 rozvedeno takto:

- **pastilla** *f* 1. pastilka; cukrátko; pokrouťka; 2. kousek mýdla; tabulka čokolády

Pavlíková navrhuje úpravu:

- **pastilla** *f*...2. kousek (mýdla), tabulka (čokolády)

b) Velký španělsko-český slovník

Jak Josef Dubský zmiňuje v předmluvě²⁰⁸, práce na tomto slovníku byla započata již v roce 1964 na Ústavu jazyků a literatur ČSAV. Na tomto slovníku kromě doc. Dr. Josefa Dubského, CSc., spolupracovali Marie Holubová-Pravdová, Alena Novohradská, Vladimír Rejzek, Eva Špinková, dr. Jiří Vandas, CSc., D. Voženílková, dr. Vlasta Zděnovcová, E. Hlavičková a Olga Macíková. Ti společně s dalšími externími pracovníky zpracovali jednotlivá slovníková hesla. Prvního vydání se slovník dočkal roku 1977, my budeme pracovat s vydáním druhým z roku 1993, které oproti vydání prvnímu obsahuje související se změnami společnosti novější zpřesnění, zkratky organizací mezinárodního a vnitrošpanělského dosahu atp. Má dva svazky a vydalo ho nakladatelství Academia. Dubský v předmluvě zmiňuje důležitý fakt, že ani slovník takového rozměru nemůže pojmut veškeré výrazy a slovní spojení „*neboť slovní zásoba je jako vyvíjející se bytost; stále v ní něco vzniká, narůstá a stále se něco mení či zaniká.*”²⁰⁹ I přesto slovník obsahuje více jak 70 000 hesel. Ke slovníku jsou připojené

²⁰⁷ PAVLÍKOVÁ, S. *Španělsko-český slovník*. In. *Philologica Pragensia*, roč. 7, Praha 1964, s. 211-212

²⁰⁸ DUBSKÝ, Josef. *Velký španělsko-český slovník*. Praha: Academia. 1996. 2 svazky

²⁰⁹ Tamtéž, svazek 1., s. 6

Lexikální dodatky, které zahrnují slovní zásobu z oblasti kultury, politiky, mezinárodních styků apod.

Práce na slovnících probíhala následovně: Nejprve autoři provedli excerpci ze soudobé španělské a latinsko-americké literatury a tisku. Získané slovní tvary konzultovali se španělskými jednojazyčnými i dvojjazyčnými slovníky. Při dalším zpracování přihlíželi k potřebám uživatelů a také neopomenuli zahrnout jednotlivé stylistické varianty. Snažili se zachytit frazeologická spojení, španělská přísloví, frekventovanější archaismy i neologismy, odborné termíny a amerikanismy. Při zařazování latinskoamerických výrazů bylo přihlédnuto k již zmíněnému lexikologickému výzkumu, který Josef Dubský prováděl na Kubě mezi lety 1971-1972 a také k výsledkům ankety, kterou položil Latinoameričanům studujícím na československých vysokých školách. Hesla jsou řazena abecedně, upouští se od metody hnízdování.

Na straně 7 slovník obsahuje „*Uspořádání slovníku*“, které by mělo uživateli usnadnit práci se slovníkem, neboť jsou v něm uvedeny všechny použité zkratky a znaky a další informace k metodě zpracování slovníku. Samotný slovník dále předchází informace ke španělské výslovnosti, pravidlům přízvuku a pravopisu a mluvnické tabulky zahrnující časování jak pravidelných, tak nepravidelných sloves.

• **autobús m**²¹⁰ autobus (~ *imperial* poschodový autobus; ~ *del servicio de viajeros*, ~ *de viajeros* linkový autobus)

• **magullada**²¹¹ *f* Am. **magulladura** *f*, **magullamiento** *m* **1** pohmožděnina, modřina; zhmoždění, pohmoždění **2** natlučení, potlučení, pomačkání, rozmačkání ovoce

Magullón *m* Am. zhmožděnina, pohmožděnina, modřina

c) Španělsko-český slovník: Nové výrazy!

Je španělsko-českou variantou již zmíněného Česko-španělského slovníku z roku 2000. Tento vyšel o rok dříve²¹². Uvádí, že obsahuje přibližně 72 tisíc španělských výrazů. Dubský se až do své smrti podílel na přepracovávání předchozích

²¹⁰ Tamtéž, svazek 1, s. 277

²¹¹ Tamtéž, svazek 2, s. 138

²¹² DUBSKÝ, Josef a Vladimír REJZEK. *Španělsko-český slovník: Nové výrazy!* Praha: Leda, 1999. ISBN 80-85927-53-5.

slovníků a snažil se pojmout všechny změny, aby slovníky stále uspokojovaly potřeby svých uživatelů. Po jeho smrti na něj navázal Vladimír Rejzek. V této publikaci byly méně často užívané výrazy vynechány a byly nahrazeny aktuálnějšími vazbami. Výběr slov vychází z frekvence jejich užívání. Slovník opět obsahuje pravidla výslovnosti, přízvuku, poučení o tvoření slov a přehledy časování pravidelných i nepravidelných sloves. Z výrazů, které ani *Velký španělsko-český slovník* neobsahoval, ale tento ano jmenujme například „bocata“ (3) nebo „cheli“ (4).

- **autobús** *m*²¹³ (*pl* **autobuses**) autobus; ~ **imperial** poschod'ový autobus
- **magulladura** *f*²¹⁴ pohmoždění; pohmožděnina; modřina
- **bocata** *f*²¹⁵ arg. Obložený chlebiček
- **cheli** *m*²¹⁶ (madridský) slang mladých lidí / studentů

Josef Dubský za svého života sestavil několik španělsko-českých a česko-španělských slovníků, které se dočkaly několikerého vydání. Ve své lexikografické práci se snažil postihnout všechny stylové vrstvy jazyka a regionální varianty. Přinesl na českou půdu nový formát slovníků, neboť před vydáním jeho slovníků jsme na našem území měli k dispozici pouze malé kapesní slovníky. V roce 1959 vyšel první španělsko-český slovník svého druhu, v roce 1963 první česko-španělský. Neustále slovníky přepracovával a doplňoval o nové výrazy a fráze. Kromě česko-španělských slovníků pracoval i na slovnících česko-francouzských, o kterých jsme se ve stručnosti zmínili na samém úvodu.

²¹³ Tamtéž, s. 75

²¹⁴ Tamtéž, s. 429

²¹⁵ Tamtéž, s. 98

²¹⁶ Tamtéž, s. 198

5. Josef Dubský a stylistika

Styl výpovědi je výsledkem zvolených výrazových prostředků. Volba prostředků je ovlivněna subjektivními (jazykové kompetence původce a adresáta komunikátu, vzdělání, zkušenosti, komunikační záměr původce komunikátu apod.) a objektivními faktory (vnější podmínky komunikace jako čas a prostor, ve kterém komunikace probíhá, kód, typ komunikace), které v komunikační situaci působí. Výpovědi se stejnými, či podobnými rysy se slučují do skupin. V *Kapitolách z porovnávací funkční stylistiky*²¹⁷ Dubský rozlišuje tři druhy stylů: individuální styl, styl literárních skupin a styl funkční. Individuální styl je styl autorský – styl, kterým se autor textu odlišuje od ostatních. Styl literární skupiny (literární školy) je typický pro určitou skupinu autorů se stejnou literární orientací. U funkčních stylů je důležité jaké podmínky daly za vznik textu a za jakým účelem byl text napsán.²¹⁸ Každý funkční styl má tedy svébytnou funkci, vrstvu specifických výrazových prostředků a odpovídající stylovou normu.²¹⁹ Jak uvádí Dubský ve svých skriptech, rozdělení funkčních stylů je důležitým krokem k vyřešení některých překladatelských problémů. Určení funkčního stylu pomáhá překladateli určit jazykové prostředky a vytvořit překlad, který odpovídá funkci a účelu textu, který překládá.²²⁰ Stylistika má v našem jazyce na rozdíl od španělštiny delší tradici.²²¹

Obzvláště lingvisté Pražské lingvistické školy dělí slova z funkčně stylistického hlediska dle jejich funkce v promluvě a dle jejich užití ve funkčních stylech. Dubský v *Základech lexikologie pro překladatele a tlumočníky*²²² rozeznává styly:

a) hovorový (estilo conversacional / coloquial)

²¹⁷ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

²¹⁸ Tamtéž. s. 6-7

²¹⁹ DRSKOVÁ, Kateřina. *Vybrané problémy z české stylistiky se zaměřením na odborný překlad*. (přednáška). České Budějovice: Jihočeská univerzita. 17.2.2016

²²⁰ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.s. 11

²²¹ „[...] disponemos de suficientes estudios e informaciones sobre la estructuración y los rasgos característicos de los estilos funcionales, el coloquial, el científico-técnico, el publicístico, el artístico y demás. En cuanto al español, la situación no es tan propicia a nuestro fin.” In. DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 12

²²² DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.188s.

- b) pracovní (estilo de trabajo, estilo laboral)
- c) odborný, vědecký nebo technický (estilo especializado científico / técnico)
- d) umělecký (estilo artístico / estético)

Hovorový styl se uplatňuje v každodenní komunikaci. Do pracovního stylu dále zahrnuje styl publicistický (novinářský) (estilo publicístico), administrativní (estilo administrativo), obchodní (estilo comercial) aj. Odborný styl dělí dále na teoretický (teórico) a popularizační (vulgarizador). Umělecký styl klade důraz na estetickou funkci sdělení.

5.1 Konstantní a potenciální složka jazyka

Dubský se zabýval typickými rysy převážně pracovního a odborného stylu. Když lingvisté provádí analýzu funkčních stylů, často se zmiňují o jejich terminologické a neterminologické složce. Tyto termíny mají svá opodstatnění, nicméně vztahují se pouze k lexikálnímu plánu jazyka, a proto Dubský raději používá termín konstantní a potenciální složka jazyka. Odůvodňuje to tím, že dnes se veřejně přijímá myšlenka Z. Vančury, který tvrdí, že odborný funkční styl nezahrnuje pouze terminologickou složku a jazykové šablony, ale také věty a odstavce, které nemusí obsahovat ani termín ani šablonu a utváří samotný text.²²³ Na Vančurovo rozlišení konstantních a potenciálních prvků navazuje kromě Dubského například i Leontij Kopeckij („*O lexikálním plánu hospodářského jazyka*“). In. Slovo a slovesnost 1935)²²⁴.

Konstantní složky se realizují především v lexikálním plánu odborného jazyka. Jsou to jednak terminologické a frazeologické složky, jak o nich mluví Zdeněk Vančura v knize „*Hospodářská lingvistika*“²²⁵ a materiální nebo reálné prvky, o kterých se zmiňuje Ladislav Cejp v práci „*Strukturální rysy anglické obchodní korespondence*“²²⁶. V „*Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*“ Dubský konstantní složku vymezuje na straně 28:

²²³ DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. ISBN 9788486093105., s. 27

²²⁴ KOPECKIJ, Leontin. *O lexikálním plánu hospodářského jazyka*. In. Slovo a slovesnost. Dostupné online < <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=24> > [cit. 2017-04-25]

²²⁵ VANČURA, Zdeněk. *Hospodářská lingvistika*. Praha 1934

²²⁶ CEJP, Ladislav. *Strukturální rysy anglické obchodní korespondence*. Praha 1947

„Constituyen el elemento constante los medios de expresión que poseen un valor distintivo constante; su utilización fuera del estilo funcional en cuestión se considera como inadecuada.“²²⁷

Potenciální složku projevu tvoří ostatní jazykové prostředí, do kterého jsou konstantní složky v projevu zapojeny. Potenciální složka je realizována nejen v rámci lexikálního plánu, ale i v rámci plánu stylistického a gramatického.²²⁸ Na rozdíl od složek konstantních se jedná o prostředky, jejichž užití v rámci příslušného funkčního stylu není nezbytně nutné, nýbrž je pouze možné, tedy potenciální. Tento rys zdůrazňují extrémní případy, kdy potenciální prvky v projevu zcela chybí (například v případě různých vzorců ve vědeckých textech nebo v případě obchodních dopisů, kde se nahromadí technické termíny, např. když zmiňujeme dodací podmínky)²²⁹.

Obě složky můžeme vertikálně a horizontálně členit. Vertikální členění odpovídá již zmíněným jazykovým plánům (lexikální, stylistický, gramatický), ve kterých se konstantní a potenciální složky realizují. Horizontální členění se týká různých forem konstantních a potenciálních složek v rámci daného plánu. Dubský horizontálního členění demonstruje na lexikálním plánu jazyka obchodního:

Konstantními složkami jsou zde monosémické termíny (šek, faktura, akreditiv), polysémické výrazy, které se pouze příležitostně stávají odbornými termíny (Dubský uvádí příklady francouzských výrazů: facture – provedení, faktura; banc – lavice, banka) a terminologické sousloví a fráze (fr. accuser reception).²³⁰ Termín má „přesně vymezený obsah i rozsah a jeho význam lze přesně definovat“.²³¹

V případě potenciálních složek jde v lexikálním plánu například o výrazy přejaté z obecného jazyka vstupujících do terminologických frází (fr. nous avons le plaisir de vous informer que...) i neterminologických spojení, a dále výrazy z jiných oborů

²²⁷ DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. ISBN 9788486093105., s. 28

²²⁸ DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. *Cizí jazyky ve škole*, roč. 6, Praha 1962/1963, s. 292-296

²²⁹ DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. ISBN 9788486093105., s. 29

²³⁰ DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. *Cizí jazyky ve škole*, roč. 6, Praha 1962/1963, s. 292

²³¹ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 165

jako jsou výrazy administrativní, právní nebo technologické, které se vyskytují v obchodní korespondenci.²³²

Konstantní prvky patří k jednomu sémantickému poli, které odpovídá terminologickému lexiku daného funkčního stylu (např. v obchodní korespondenci se jedná o slovní zásobu spojenou s ekonomickými aktivitami, přepravou, pojištěním apod.). Potenciální prvky je možné řadit do polí nociónálních (onomaziologických), mohou označovat existenci, pohyb, zápor, prosbu aj. V rámci nociónálního pole se mohou vyskytovat v jeho středu nebo na jeho periférii. Centrální potenciální lexikální prvky jsou obecně neutrální, bezpříznakové, naopak prvky stojící na okraji bývají funkčně nebo stylisticky příznakové.²³³ Bepříznakovým prostředkem ve španělské obchodní komunikaci je například užití imperativu. Použití rozkazovacího způsobu je ve španělských obchodních dopisech vzácné, a tam, kde čeština rozkazovací způsob použije, španělština volí jiný způsob vyjádření. Příznakovým prostředkem, kterým španělština vyjádří v obchodní korespondenci rozkaz, je např. budoucí čas (Uvědomte si vážnost naší situace a nespátrujte v tom nic jiného než... – Vds. se harán cargo de los momentos por que atravesamos y no verán en ello otros fines que...²³⁴) nebo neosobní vyjádření (Vaši objednávku jsme někde založili – Su pedido quedó trasapelado.²³⁵). Dubský mluví o tzv. „*stylistických transpozicích*“²³⁶.

5.2 Rysy stylu publicistického a stylu obchodních dopisů

Jak již bylo zmíněno, Dubského zajímaly převážně rysy pracovních stylů. Do pracovního stylu Dubský zahrnuje styl publicistický (novinářský) (estilo publicístico),

²³² DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. Cizí jazyky ve škole, roč. 6, Praha 1962/1963, s. 292-296, s. 292

²³³ „Hay que subrayar, en cuanto a los elementos léxicos potenciales, que su posición dentro de un campo nociónal puede ser central – es decir, puede hallarse en el centro del campo nociónal dado – o periférica: los elementos potenciales centrals son, por general “estilísticamente neutros” o no marcados, mientras que los periféricos suelen ser “funcionalmente marcados” (podemos llamarlos también “estilísticamente marcados”).” In. DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. ISBN 9788486093105., s. 31

²³⁴ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

²³⁵ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. s.

²³⁶ „Consideramos el tipo de transposiciones que nos interesa aquí como transposición estilística porque dentro de cada uno de los sistemas lingüísticos estudiados quedan reservadas a cierta formación funcional estilística, existiendo cierto paralelismo entrée dos o más lenguas históricas en cuanto a la característica de las formaciones funcionales en cuestión“ In. DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. s. 73

administrativní (estilo administrativo), obchodní (estilo comercial) aj. Stylu obchodních dopisů se věnuje např. ve zmíněné publikaci „*Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*“²³⁷, na které spolupracoval s José Polem, v článcích „*Konstantní a potenciální složky odborného projevu*“²³⁸, „*Algunos rasgos del estilo de las cartas comerciales españolas*“²³⁹, „*Elementos potenciales en el estilo comercial*“²⁴⁰, „*Los rasgos característicos del español comercial*“²⁴¹, „*Transposiciones modales en el estilo de las cartas comerciales*“²⁴², stylu publicistickému např. v „*Los titulares discursivos en la prensa cubana*“²⁴³ atd. Veškeré jeho poznatky shrnuje ve vysokoškolských skriptech *Základy španělské lexikologie a Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*.

5.2.1 Publicistický styl

Nejprve se podíváme na styl publicistický. Jak zmiňuje v článku „*Los titulares discursivos en la prensa cubana*“, na kterém spolupracoval s T. S. Heredíí Vedey, publicistický styl někteří autoři²⁴⁴ zahrnují mezi styly pracovní, jiní ho od pracovního stylu oddělují. Stojí totiž na určitém pomezí – na jedné straně plní funkci estetickou a přesvědčovací, na straně druhé text publicistického stylu by měl předávat co nejpřesnější informace a plní funkci informativní.²⁴⁵

Dubský shledává zajímavou obzvláště slovní zásobu publicistického stylu, pro kterou je charakteristická rozmanitost lexikálních jednotek související s rozmanitostí denních zpráv a s rozmanitostí zaměření tiskopisů.²⁴⁶ V publicistickém stylu se

²³⁷ DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984. ISBN 9788486093105

²³⁸ DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. *Cizí jazyky ve škole*, roč. 6, Praha 1962/1963

²³⁹ DUBSKÝ, Josef. *Algunos rasgos del estilo de las cartas comerciales españolas*. In. *Español Actual* 30, Madrid 1975

²⁴⁰ DUBSKÝ Josef. *Elementos potenciales en el estilo comercial*. In. *Sborník prací kateder jazyků VŠE*, Praha 1969

²⁴¹ DUBSKÝ, Josef. *Los rasgos característicos del español comercial*. In *Español Actual*, Madrid 1975

²⁴² DUBSKÝ, Josef. *Transposiciones modales en el estilo de las cartas comerciales*. In. *Sborník prací o jazyce a překládání II/1974*

²⁴³ DUBSKÝ, Josef. *Los titulares discursivos en la prensa cubana*. In. *Ibero-americana Pragensia XI*, Praha 1978

²⁴⁴ Dubský uvádí Josefa Václava Bečku. Bečka v České stylistyce z roku 1992 rozlišuje základní funkční styly, mezi které řadí styl umělecký a odborný a pragmatické funkční styly, které jsou „zaměřeny na organizaci a potřeby života ve společnosti“, mezi které řadí styl publicistický, styl normativní (administrativní) a styl hospodářský. In. BEČKA, J. V. *Česká stylistika*. Praha: Academia 1992. s.31-35

²⁴⁵ DUBSKÝ, Josef. *Los titulares discursivos en la prensa cubana*. In. *Ibero-americana Pragensia XI*, Praha 1978, s. 21

²⁴⁶ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 158

vyskytují častá synonyma, která mají zabránit opakování výrazů a často se zde také vyskytují méně často užívaná slova a spojení. Dubský rozmanitost slovní zásoby ukazuje na slovesech, která se běžně objevují v tisku například namísto španělského slovesa „decir“. Jsou to slovesa jako „manifestar“ / „declarar“ / „afirmar“ / „señalar“ / „poner de relieve“ / „poner de manifiesto“ / „subrayar“ / „poner hincapié“ / „anunciar“ / „comunicar“ / „comentar“ aj. Obdobně publicistický styl tíhne k užívání méně běžných předložkových spojení jako „a fin de“ / „en concepto de“ / „con objeto de“ namísto předložky „para“ nebo namísto „según“ bývá užito spojení jako „con arreglo a“ / „de acuerdo con“ / „de acuerdo a“ / „de conformidad con“ apod. V publicistickém stylu nalezneme i výrazy typické pro hovorový styl (familiarismy, slang, argot) a výrazy odborné, které ale jak Dubský zmiňuje, v daném kontextu ztrácejí na přesnosti u autora textu i u čtenáře.²⁴⁷ Důležitou funkcí publicistického stylu je funkce přesvědčovací nebo expresivní, té španělský jazyk docílí explicitním vyjádřením, např. tím, že vyjádří vztah řízenosti předložkou „a“:

(112) Mantiene precios a varios artículos en Argentina – V Argentině udržují ceny několika výrobků.²⁴⁸

V rámci publicistických textů Dubského zajímaly i samotné novinové titulky. V již zmíněném článku „*Los titulares discursivos en la prensa cubana*“ autoři rozebírají novinové titulky v kubánském tisku a srovnávají výsledky se studiemi B. Steela²⁴⁹. B. Steel se zabýval novinovými titulky převážně ve španělském tisku a části Latinské Ameriky, nicméně do své studie nezahrnul tisk kubánský, jehož zahrnutí by podle Dubského a Vedey mohl výsledky zvrátit. Brian Steel v „*Clases de titulares en los periódicos españoles*“ uvádí, že pořádek slov predikát-subjekt²⁵⁰, který je expresivnější než subjekt-predikát-objekt, se v titulcích deníku ABC objevuje ve 2% a mezi 8% a 20% v ostatních zemích Latinské Ameriky. Po zmapování situace na Kubě, kde převažují titulky slovesné (př. „Regresó el grupo turístico sueco ABF que visitó a Cuba“) nad titulky nominálními (př. „Huelga en París“), Dubský s Vedey docházejí k závěru, že 82% slovesných titulků má slovosled predikát-subjekt.

²⁴⁷ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 159

²⁴⁸ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 41

²⁴⁹ STEEL, Brian. *Los estilos funcionales y la enseñanza del idioma*, In. *Español Actual*, 18, 1971, 9-18.

²⁵⁰ Tj. případ invertovaného slovosledu ze stylistického důvodu

5.2.2 Styl obchodních dopisů

Josef Dubský sledoval chyby, kterých se dopouští žáci ve svých písemných pracích z obchodní korespondence. Všiml si, že zatímco žáci bez větších problémů ovládají odbornou terminologii, často dělají chyby související s neadekvátním použitím potenciálních prvků. Při výběru potenciálních prvků je třeba dbát pozornosti, aby odpovídaly funkčnímu a stylistickému záměru.²⁵¹

Jak zmiňuje ve svých člancích, z hlediska slovní zásoby obchodní korespondence, lze sledovat určité tendence, které působí na výběr jazykových prostředků. Jednou z tendencí je přisuzování vlastností (děje) živých bytostí věcem neživým. Například se upřednostní vazba „*los pedidos que están pendientes*“, před „*ustedes no ejecutaron los pedidos*“.²⁵² Také se místo bezpříznakových sloves označujících pojem existence jako jsou slovesa „ser“ nebo „existir“, objevují příznaková slovesa jako „aparecer“ (*En su apreciable cuenta aparece un descubierto de...*), „arrojar“ (*Los datos que arrojan nuestros libros...*), „adolecer“ (*No adolece de error alguno la factura...*), „ofrecerse“ (*Si se ofreciesen perspectivas favorables en otras plaza...*) aj.²⁵³ Dubský mluví o snaze dosáhnout větší dynamičnosti výpovědi a o snaze dosáhnout „většího účinku použitím slov působivějších“.²⁵⁴

Druhou tendencí je snaha o dosáhnutí vyššího stupně zdvořilosti použitím výrazů jako „su atenta“ místo „su carta“, „los méritos que reúno“ místo „mis méritos“, použitím příznakových adverbí jako „en la actualidad“, „con esta fecha“ místo bezpříznakového adverbia „hoy“ nebo oslabením vyjádření rozkazu. Tam, kde čeština použije rozkazovací způsob, španělština mnohdy užije budoucího času, neosobních vazeb a pasivních konstrukcí, popřípadě španělština využívá vazeb s poděkováním, kdy staví do popředí osobu, která něco žádá a osoba, po které je žádáno, ustupuje do pozadí:

(113) Uvědomte si vážnost naší situace a nespátrujte v tom nic jiného než... - *Vds. se harán cargo de los momentos por que atravesamos y no verán en ello otros fines que...*

(114) Přikročte k odeslání nových kopií – *Hay que proceder al envío de nuevas copias.*

²⁵¹ DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. Cizí jazyky ve škole, roč. 6, Praha 1962/1963, s. 293

²⁵² DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio 1984, s. 21

²⁵³ DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. Cizí jazyky ve škole, roč. 6, Praha 1962/1963, s. 294

²⁵⁴ DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1977, s. 159

(115) Vaši objednávku jsme někam založili – Su pedido *quedó trasapelado*.

(116) *Les agradeceré* vivamente que se sirvan dar las oportunas órdenes – Dejte *laskavě* příslušné rozkazy.

V *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales* mluví také o „*tendencia aclaratoria o disimulativa*“, neboť např. ve větě „las mercancías han de llegar a nuestros manos no más tarde el 31 del mes próximo“ je přesně vymezen datum vyexpedování, ale zároveň sdělení (rozkaz), že klient musí odeslat zboží ve stanoveném čase, ztrácí na své síle.

Čeština má oproti španělštině méně prostředků k oslabení rozkazu. K jeho oslabení užívá slovíčka „laskavě“ viz. věta (116).

Úmysl, který by mohlo vyjádřit sloveso „querer“, španělština v obchodním dopise vyjádří např. vazbou „nos vemos precisados“ nebo „estamos determinados“. Povinnost nebo nutnost bývá vyjádřena vazbami typu „nos vemos precisados“, „nos es preciso“ vedle bezpříznakového slovesa „deber“.

V jazyce španělských obchodních dopisů se upřednostňuje také jmenné vyjadřování pomocí substantiv, adjektiv, jmenných tvarů slovesných před slovesným vyjádřením. Například slovesné vyjádření v češtině „ujišťuji Vás, že...“ španělština vyjádří „en la seguridad de que...“.

Často se také objevují verbonominální vazby, které vedou k vyšší expresivnosti. Dochází k amplifikaci sdělení (hay un esfuerzo general x nos esforzamos, existe una fuerte demanda x se demandan apod.).

5.3 Skripta: Capítulos de estilística funcional comparada: Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky

„*Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*“²⁵⁵ vyšly v roce 1988 ve Státním pedagogickém nakladatelství Praha. Jedná se o skripta určená studentům překladatelství a tlumočnictví, a jelikož na téma stylistiky jako takové vyšlo mnoho publikací (Dubský zmiňuje například „*Stylistiku*“²⁵⁶ Jozefa Mistríka, svoji „*Introducción a la estilística de*

²⁵⁵ DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988

²⁵⁶ MISTRÍK, Josef. *Štylistika*. Slovenské pedagogické nakl., Bratislava 1985

*la lengua*²⁵⁷ nebo „*Stylistiku španělského jazyka*“²⁵⁸ Ladislava Trupa), orientují se především na porovnávací funkční stylistiku. Jejich základem jsou kromě jiných autorů převážně studie Josefa Dubského. Skripta se skládají z devíti kapitol. První kapitola vysvětluje, co je to jazykový styl a stylistika, druhá od sebe rozlišuje termíny funkční a porovnávací stylistika, další kapitoly jsou věnovány překladatelským postupům (jako je transpozice, explicitace, amplifikace, modulace aj.), prostřednictvím kterých Dubský porovnává český a španělský jazyk a upozorňuje na zvláštnosti funkčních stylů. Předposlední kapitola zdůrazňuje další aspekty, které je při překladatelském procesu třeba brát v potaz a poslední kapitola obsahuje komentované příklady textů a cvičení.

²⁵⁷ DUBSKÝ, Josef. *Introducción a la estilística de la lengua*. La Habana: Universidad de Oriente 1970

²⁵⁸ TRUP, Ladislav. *Štylistika španielskeho jazyka : Súčasný španielsky jazyk*. Bratislava : Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, 1987

Závěr

Jako cíl naší diplomové práce jsme si stanovili představení osobnosti a práce českého hispanisty Josefa Dubského v kontextu české a zahraniční hispanistiky. Pro dosažení cíle jsme práci rozdělili do pěti kapitol. Dříve než jsme se v druhé kapitole seznámili s životem Josefa Dubského, jsme v rámci první kapitoly zařadili jeho osobnost do kontextu české hispanistiky, která se v první polovině 20. století na našem území rodila a u jejíhož zrodu Dubský stál. Nastínili jsme vývoj česko-španělských (latinsko-amerických) vztahů od 10. do 20. století. Z hlediska vzniku oboru hispanistiky na českých vysokých školách, sám Dubský ve svých člancích popisuje, co čekalo lingvisty po 2. světové válce, kdy narostl zájem o španělský jazyk spojený s nárůstem obchodních vztahů se zeměmi Latinské Ameriky. Chyběly materiály pro výuku jazyka, bylo třeba zvýšit povědomí o španělsky píšících autorech, jejichž knihy v československých knihovních fondech chyběly, bylo třeba dát základ vědecké práci a povznést rodící se hispanistiku na světovou úroveň – jak uvádí, bylo třeba reorganizovat československé školství. Vedle Josefa Dubského u zrodu české hispanistiky stáli osobnosti jako Oldřich Bělič, Oldřich Tichý, Eugen Spálený, Bohumil Zavadl a další.

Třetí, čtvrtá a pátá kapitola je věnována Dubského práci na poli gramatiky, lexikologie a sémantiky a stylistiky.

Z hlediska gramatiky jsme shrnuli články, ve kterých se Dubský věnoval tématům slovosledu – inverzi a kontextualizační funkci slovosledu, a následně aspektu a problematice nejednotné terminologie španělských slovesných časů. Inverze je princip, kdy je sloveso kladeno ve větě před gramatický subjekt. Dubský vychází z myšlenek zahraničních i českých lingvistů (M. D. L. Bolinger, O. Tichý, M. H. Meier a A. G. Hatcherová), kteří hledali příčiny inverze v sémantických a stylistických důvodech. Dubský doplňuje příčiny gramatické a rytmické. Rytickým se ale ve své práci nevěnuje, neboť je zastáncem myšlenky T. Navarra Tomáse, že rytmický faktor souvisí s faktorem sémantickým. S tématem inverze souvisí téma kontextualizační funkce slovosledu, kdy Dubský tvrdí, že pořádek slov ve větě je prostředkem kontextualizace. Vychází s monografie Františka Daneše, který se zabýval tzv. „kontextualizátory“. Dubský se zabýval pouze konstrukcemi s volným slovosledem a tento přístup kritizuje G. Bruce Stiehm.

Vyjádření aspektu ve španělštině Dubský sledoval na perfektivních tvarech sloves (*he estudiado – estudié*) a na opisných vazbách. Srovnával vyjádření aspektu ve španělštině a francouzštině. Navázal na lingvisty jako M. Criada de Vala, V. Pisaniho nebo J. Brunela.

Jako pedagog a tvůrce učebnic si všímal problémů, které studentům způsobuje nejednotná terminologie španělských slovesných časů. Ve svém článku „*K španělské mluvnické terminologii*“ představuje klasickou terminologii RAE a Andrése Bella, který se snažil vystihnout funkci daného času a způsobu. Jak tvrdí Dubský není snadné pomocí určitého termínu vystihnout sémantický obsah a funkci dané formy a přiklání se k označování slovesných tvarů podle jejich formy (*složené / jednoduché perfektum*).

Konec třetí kapitoly jsme věnovali Dubskému jako autoru učebnic. Představili jsme učebnice praktické, obchodní i odborné španělštiny. První učebnici schválenou Ministerstvem školství vydal již v roce 1945.

Ve čtvrté kapitole zaměřené na lexikologii a sémantiku jsme se zabývali lexikogramatickými prostředky (srovnáním vyjádření adverbia v češtině a španělštině, funkcí předpon u českých sloves a jejich vyjádřením ve španělštině), oslabením sdělné hodnoty slovesa v případech tzv. *formas descompuestas*, *verbos introductores* a *verbos de relación*, explicitností španělského jazyka a lexikologickými výzkumy na Kubě.

Formas descompuestas označuje Dubský verbonomiální konstrukce, které se vyznačují schopností rozložitelnosti (např. *dar un grito*). Sémantický význam u těchto konstrukcí nese nominální složka a slovesná složka je pouze nositelem gramatických kategorií. Jelikož má sloveso oslabenou sdělnou hodnotu, může být substituováno (*dar un beso – arrear un beso* apod.). Dubský upřednostňuje termín *formas descompuestas* před termíny jiných lingvistů (Menéndez Pidal – *perífrasis verbales*, *pseudoperífrasis*, S. Gutiérrez Ordoñez - *sémès construits*, Sara Suárez Solis - *series fraseológicas verbales*, L. Gracián Dautisco - *frases sustantivas verbales*, J. J. Staczek - *descomposición léxica de los predicadores abstractos*, Rolf Eberenz - *lexema verbal complejo*, J. Casares - *locuciones significantes verbales*). *Verbos introductores* jsou slovesa, která slouží jako tzv. *introdukční složka výpovědi* – uvádějí podmět (*Amaneció un triste día de invierno*). *Verbo de relación* je například sloveso „decir“ ve vazbě „he oído decir que“, které nám umožní spojit sloveso „oír“ s vedlejší větou začínající spojkou „que“. *Formas descompuestas* mají oslabenou sdělnou hodnotu z hlediska lexikálního plánu, *verbos introductores* a *verbos de relación* z hlediska syntaxe.

Z hlediska explicitnosti španělského jazyka Dubský navazuje na Františka Kopečného, který mluví o explicitaci v souvislosti s tzv. přechodovými prvky, které blíže určují vztahy mezi dvěma nebo více jednotkami syntagmatu. Dubský porovnává češtinu se španělštinou, zmiňuje se o přechodových prvcích, které pokud sdělení obsahuje, jedná se o sdělení explicitní, naopak pokud je prvek vypuštěn, jedná se o sdělení implicitní (např. španělské explicitní „he oído *decir que*“ a české implicitní „slyšel jsem, Ø že“). Vedle sebe často mohou koexistovat vazby implicitní a explicitní a záleží na daném funkčním stylu, která z vazeb bude upřednostněna.

Během svého pobytu na Universidad de Oriente v Santiago de Cuba prováděl Dubský lexikologické výzkumy. Jeho snahou bylo zaktualizovat lexikografická díla, která byla do 70. let 20. století na Kubě publikována (Esteban Pichardo „*Diccionario provincial casi razonado de voces cubanas*“, José Miguel Macías „*Diccionario cubano etimológico*“, Fernando Ortiz „*Un catauro de cubanismos*“, Juan Miguel Dihigo „*Léxico cubano*“, Esteban Rodríguez Herrera „*Léxico Mayor de Cuba*“ aj.). Na závěr kapitoly jsme představili skripta *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky* a lexikografickou práci Josefa Dubského. Na slovnících Dubský často spolupracoval s Vladimírem Rejzkem.

Poslední, pátá kapitola se zabývá tématy stylistiky. Dubský rozeznává styly hovorový, pracovní, odborný a umělecký. Zabýval se především charakteristickými rysy pracovního a odborného stylu. Josef Dubský navázal na Zdeňka Vančuru při rozlišování konstantních a potenciálních složek jazyka. Konstantní složkou se rozumí složka terminologická a frazeologická, která z daného funkčního stylu nelze vypustit a jejíž použití v rámci jiného funkčního stylu by působilo podivně. Potenciální složku projevu tvoří ostatní jazykové prostředí, do kterého jsou konstantní složky v projevu zapojeny. Jedná se o prostředky, jejichž užití v rámci příslušného funkčního stylu není nezbytně nutné, nýbrž je pouze možné, tedy potenciální. Na základě Dubského článků jsme se dále podívali na charakteristické rysy publicistického stylu a stylu obchodních dopisů. Na závěr kapitoly jsme si stručně představili i skripta Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky.

Diplomovou práci uzavírají přílohy, které obsahují přehled Dubského publikační činnosti včetně titulních stran slovníků a učebnic, z nichž jsme v práci čerpali.

Jak jsme zmínili na samém úvodu, studenti často citují Dubského ve svých diplomových, ale i disertačních pracích. Odkazují se na Dubského práci v oblasti stylistiky

(*Introducción a la estilística de la lengua, Capítulos de estilística funcional y comparada*), jiní ho zmiňují ve spojitosti s termínem „*formas descompuestas*“ a další ho následují v otázkách španělského slovosledu. Nicméně kromě práce amerického lingvisty Bruce Stiehma jsme se neseťkali s významnější kritikou studií Josefa Dubského. I to, že je Josef Dubský často citován, je důkazem jeho významnosti nejen pro českou hispanistiku.

Resumen

El objetivo del presente TFM era presentar la figura y la obra del hispanista checo Josef Dubský y situarla en el contexto de la hispanística checa e internacional. Para alcanzar la meta hemos dividido el presente trabajo en cinco capítulos. Antes de que dedicáramos el segundo capítulo a la vida de Josef Dubský, en el primer capítulo lo colocamos en el contexto de la hispanística checa. Cabe mencionar que Josef Dubský pertenece a los iniciadores de la hispanística checa. Describimos las relaciones checo-españolas (checo-latinoamericanas) desde sus principios (desde el siglo X) hasta el siglo XX. Después de la segunda guerra mundial incrementó el interés por el español como consecuencia de la mejora de las relaciones comerciales con Latinoamérica. El propio Josef Dubský habla sobre los principios de la carrera de filología hispánica en las universidades checas en sus artículos. Menciona las dificultades que había – en nuestro territorio carecíamos de manuales y diccionarios, hacía falta aumentar la conciencia respecto a los escritores hispanohablantes cuyas obras faltaban en los fondos de bibliotecas checas y eslovacas, hacía falta proporcionar una base del trabajo científico y dar fama a la hispanística checa. Era necesario reorganizar la educación universitaria. Junto a Josef Dubský los inicios de la hispanística checa están conectados con los nombres de Oldřich Bělič, Oldřich Tichý, Eugen Spálený, Bohumil Zavadil y otros.

En los capítulos tres, cuatro y cinco prestamos atención a la labor de Josef Dubský. Su labor la dividimos según la rama de lingüística. En el capítulo tres hablamos sobre los temas de gramática, en el capítulo cuatro sobre los temas de lexicología y sémantica y en el cinco sobre los temas de estilística.

Tratando de los temas de gramática resumimos los artículos en los que Dubský habla sobre el orden de palabras – sobre la inversión y la función contextualizadora del orden de palabras y después sobre el aspecto y la incoherente terminología de los tiempos verbales en español. La inversión es un fenómeno lingüístico que consiste en anteponer el verbo ante el sujeto gramatical. Dubský concluye las ideas de los lingüistas checos y extranjeros (M. D. L. Bolinger, O. Tichý, M. H. Meier a A. G. Hatcher), quiénes buscaban los motivos de la inversión en causas sémanticas y estilísticas. Dubský añade causas gramaticales y rítmicas. Sin embargo, a las causas rítmicas no presta atención ninguna ya que está de acuerdo con T. Navarro Tomás quién dice que el factor rítmico está vinculado con el factor sémantico. Con la inversión está

conectado el tema de la función contextualizadora del orden de palabras. Dubský cree que el orden de palabras es un medio de contextualización. Parte de la monografía de František Daneš quién hablaba de los “*contextualizadores*”. A Dubský le critica Bruce Stiehm porque sus estudios incluyen solo las construcciones con el orden de palabras libre.

Respecto a la expresión del aspecto en español Dubský estudiaba los tiempos perfectivos del verbo español (*he estudiado – estudié*) y las perífrasis verbales. Comparaba cómo se expresa el aspecto en español y en francés. Partía de las ideas de M. Criado de Val, V. Pisani o J. Brunel.

Habiendo sido profesor y autor de muchos manuales del español se fijaba en los problemas que tenían los estudiantes con la terminología de los tiempos verbales. En su artículo “*K španělské mluvnické terminologii*” presenta la terminología de la RAE y de Andrés Bello, cuya intención era sobre todo captar y con el término expresar la función de cada tiempo y modo verbales. Según Dubský se ve complicado expresar la función y el valor semántico de dicha forma y por eso prefiere llamar los tiempos verbales según su forma (*el pretérito compuesto / el pretérito simple*).

Al final del tercer capítulo enseñamos diferentes tipos de manuales que hizo Josef Dubský. Se trata de los manuales de la lengua práctica, comercial y técnica. Su primer manual aprobado por el Ministerio de la Educación fue publicado ya en el año 1945.

En el capítulo cuatro nos centramos en los temas de lexicología y semántica. Hablamos sobre los medios léxico-gramaticales (Dubský comparaba la manera de expresar el adverbio en checo y en español y los verbos con un prefijo con función semántica en checo y su expresión en español); sobre el valor comunicativo del verbo español y los *verbos introductores*, *verbos de relación* y las construcciones llamadas *formas descompuestas*; sobre la explicitación y sobre las investigaciones lexicológicas de Dubský en Santiago de Cuba.

Formas descompuestas son, según Dubský, construcciones verbo-nominales cuyo rasgo característico es la capacidad de descomposición (p.ej.: dar un grito). El valor semántico lo lleva en estos casos el componente nominal mientras que el componente verbal lleva solo las categorías gramaticales. Ya que el valor comunicativo del verbo es debilitado, el verbo puede ser sustituido (p.ej.: dar un beso – arrear un beso etc.). Dubský prefiere el término *formas descompuestas* ante los términos de otros lingüistas (Menéndez Pidal – *perífrasis verbales*, *pseudoperífrasis*, S. Gutiérrez

Ordoñez - *sémès construits*, Sara Suárez Solis - *series fraseológicas verbales*, L. Gracián Dautisco - *frases sustantivas verbales*, J. J. Staczek - *descomposición léxica de los predicadores abstractos*, Rolf Eberenz - *lexema verbal complejo*, J. Casares - *locuciones significantes verbales*). Los verbos introductores son los verbos que introducen al sujeto (*Amaneció un triste día de invierno.*). Son antepuestos al sujeto y como se encuentran en la posición temática son dinámicamente la parte más débil. Un verbo de relación sería el verbo „decir“ en las construcciones como „he oído decir que“ donde el verbo „decir“ conecta el verbo „oír“ con la conjunción „que“.

Hablando sobre la explicitación Dubský parte del trabajo de František Kopečný quien menciona *los elementos de transición*. Estos elementos determinan las relaciones entre las unidades del sintagma. Dubský compara el checo con el español y los enunciados que contienen los elementos de transición los llama explícitos y los que carecen del elemento de transición los llama implícitos. (P.ej.: en español, la construcción explícita „he oído decir que“ y en checo, la construcción implícita „slyšel jsem, Ø že“). Además, al mismo tiempo en el mismo idioma pueden coexistir las construcciones explícitas e implícitas y depende del estilo funcional cuál de las construcciones utilice.

Durante su estancia en la Universidad de Oriente en Santiago de Cuba, Dubský se dedicaba a las investigaciones lexicológicas. Su intención era actualizar los trabajos lexicográficos que se habían publicado en Cuba hasta los años 70 del siglo XX (Esteban Pichardo „*Diccionario provincial casi razonado de voces cubanas*“, José Miguel Macías „*Diccionario cubano etimológico*“, Fernando Ortiz „*Un catauro de cubanismos*“, Juan Miguel Dihigo „*Léxico cubano*“, Esteban Rodríguez Herrera „*Léxico Mayor de Cuba*“ etc.).

Terminamos el capítulo describiendo el manual „*Základy španělské lexikologie pro překladaatele a tlumočnický*“ y los diccionarios de Josef Dubský. En los diccionarios a veces colaboraba con Vladimír Rejzek.

El último capítulo trata los temas de estilística. Dubský distingue entre el estilo coloquial (conversacional), laboral (de trabajo), especializado científico (técnico) y el estilo artístico (estético). Parte de la distinción de Zdeněk Vančura quién habla de los *elementos constantes y potenciales* de la lengua. Los *elementos constantes* son los términos y los elementos fraseológicos, no se pueden omitir del dicho estilo funcional y al mismo tiempo su utilización fuera del estilo en cuestión se considera como inadecuada. Los *elementos potenciales* son medios de expresión de la lengua común y

su uso no es indispensable en el estilo funcional en cuestión. Se pueden omitir. Partiendo de los artículos de Dubský además vimos los rasgos característicos del estilo publicístico y el estilo de las cartas comerciales. Al final presentamos el manual “*Capítulos de estilística funcional y comparada*” del dicho autor.

El presente TFM tiene anexos que contienen un sumario de los artículos, manuales y monografías de Josef Dubský incluyendo las portadas de los diccionarios y manuales que mencionamos más en detalle.

Asímismo como mencionamos en el inicio del presente TFM, muchos estudiantes siguen su labor y muchos lo citan en sus trabajos finales. Algunos parten de sus manuales como *Introducción a la estilística de la lengua*, *Capítulos de estilística funcional y comparada*, otros lo mencionan hablando sobre las „*formas descompuestas*“ o hablando sobre el orden de palabras. Sin embargo, no encontramos otra crítica que quepa mencionar excepto la de Bruce Stiehm. El hecho de que Dubský sea un lingüista de referencia también demuestra su gran importancia para la hispanística checa e internacional.

Příloha č. 1: Přehled článků sepsaných Josefem Dubským (řazeno chronologicky)

- DUBSKÝ, Josef. *Dr. Juan Terlingen: los italianismos en español desde la formación del idioma hasta principios del siglo XVII*. In. ČMF 1946, Roč. 30
- DUBSKÝ, Josef. *Substantivní sloh ve španělštině*. In. ČMF 1948, Roč. 31, č. 3
- DUBSKÝ, Josef. *O pasivních vazbách v románských jazycích*. In. ČMF 34, Praha 1950
- DUBSKÝ, Josef. *La periphrase dar plus nom en espagnol*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1956, roč. 5, č. A4, s. [77]-80
- DUBSKÝ, Josef. *K španělské mluvnické terminologii*. In. Cizí jazyky ve škole, Praha 1957
- DUBSKÝ, Josef. *Konverzační texty a konverzace*. In. Cizí jazyky ve škole 1957
- DUBSKÝ, Josef. O. K. Vasil'jeva-Švede – G.V. Stěpanov: *Grammatika ispanskogo jazyka*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957. roč. 1, č. 7, s. 319-321
- DUBSKÝ, Josef. *Atténuation de la valeur aspectuelle de la périphrase du verbe venir de suivi de l'infinitif*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1957, roč. 6, č. A5, s. [101]-104
- DUBSKÝ, Josef. *Hospodářský jazyk v cizojazyčném vyučování*. In. Cizí jazyky ve škole V, Praha 1958
- DUBSKÝ, Josef. *L'attribut pronominal dans l'appel et l'exclamation*. In. Philologica Pragensia, Praha 1958
- DUBSKÝ, Josef. *Josef Horáček: Španělská mluvnice*. In. Cizí jazyky ve škole V, Praha 1958
- DUBSKÝ, Josef. *Dvakrát o španělské literatuře*. In. Cizí jazyky ve škole V, Praha 1958
- DUBSKÝ, Josef. *Hispanistické deskriptivní studie*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1959, roč. 8, č. A7, s. 129-130
- DUBSKÝ, Josef. *Poznámky ke španělskému subjuntivu*. In. Cizí jazyky ve škole III, Praha 1959
- DUBSKÝ, Josef. *D. M. Crabb: A comparative study of word order in Old Spanish and Old French prose works*. In. ČMF 41, Praha 1959
- DUBSKÝ, Josef. *Z jihoamerické lingvistiky*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1960, roč. 9, č. A8, s. [143]-144

- DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960
- DUBSKÝ, Josef. *Logique, Langage, et théorie de l'information*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1960, roč. 9, č. A8, s. [111]-122
- DUBSKÝ, Josef. *Španělské perfektum*. In. Cizí jazyky ve škole IV, Praha 1960/1961
- DUBSKÝ, Josef. *L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*. In. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1961, roč. 10, č. A9, s. [157]-164
- DUBSKÝ, Josef. *Poznámky ke studiu a znalosti španělštiny u nás*. In. Cizí jazyky ve škole V, Praha 1961/1962
- DUBSKÝ, Josef. *Poznámky k tzv. nadbytečnému zájmenému předmětu ve španělštině*. In. Cizí jazyky ve škole V, Praha 1961/1962
- DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného jazykového projevu*. In. Cizí jazyky ve škole VI, Praha 1962-1963
- DUBSKÝ, Josef. *Na pomoc španělštinářům a výuce španělštiny*. In. Cizí jazyky ve škole VI, Praha 1962/1963
- DUBSKÝ, Josef. *Něco více než trénink*. In. Cizí jazyky ve škole VI, Praha 1962/1963
- DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. Revista de filología española. Roč. 46, č. 1/2, 1963
- DUBSKÝ, Josef. *L'opposition verbo-nominale en espagnol*. In. Philologica Pragensia VII, Praha 1964
- DUBSKÝ, Josef. *Apuntes sobre la lingüística en Cuba*. In. Philologica Pragensia VII, Praha 1964
- DUBSKÝ, Josef. *El campo sintagmático de las formas descompuestas en español*. In. Revista de la Universidad de la Habana 1964
- DUBSKÝ, Josef. *Apuntes sobre los principios de la Escuela lingüística de Praga*, Universidad de la Habana XXVIII-170/1964
- DUBSKÝ, Josef. *K frekvenčnímu rozboru potenciálního lexika odborného jazyka*. In. Cizí jazyky ve škole VIII, Praha 1964/1965
- DUBSKÝ, Josef. *Americká španělština ve výuce*. In. Cizí jazyky ve škole VIII, Praha 1964-65, s. 5-9
- DUBSKÝ, Josef. *Intercambio de componentes en las formas descompuestas españolas*. In. Bulletin Hispanique roč. 67, č. 3-4, 1965

- DUBSKÝ, Josef. *Las unidades estilístico-gramaticales en las cartas comerciales españolas*. In. Sborník jazykovědných a metodických prací kateder jazyků VŠE v Praze a VŠE Bratislava I., 1965
- DUBSKÝ, Josef. *A propósito de una clasificación lexicográfica*. In. *Philologica Pragensia IX*, Praha 1966
- DUBSKÝ, Josef. *Composition, Descomposition et Derivation*. In. *Lingua 16*, Amsterdam 1966
- DUBSKÝ, Josef. *Infinitivo en la réplica*. In. *Español Actual 8*, Madrid 1966
- DUBSKÝ, Josef. *Funkce jmenných tvarů v hovorové španělštině*. In. *Cizí jazyky ve škole X*, Praha 1966-67, s. 5-9
- DUBSKÝ, Josef. *Al aspecto estilístico de un fenómeno lingüístico*. In *Philologica Pragensia 1967*
- DUBSKÝ, Josef. *Al margen de un rasgo del léxico hispanoamericano*. In *Iberoamericana Pragensia XI*, Praha 1968
- DUBSKÝ Josef. *Elementos potenciales en el estilo comercial*. In. Sborník prací kateder jazyků VŠE, Praha 1969
- DUBSKÝ, Josef. *Protiklad konstantních a potenciálních složek lexika odborného funkčního stylu*. In. Sborník prací jazykových kateder VŠE, Praha 1969
- DUBSKÝ, Josef. *Funkční stylistika a cizojazyčná výuka*. In. Zborník materiálů katedry jazykov VŠE, Bratislava 1971
- DUBSKÝ, Josef. *The Prague Conception of Functional Style*. In. *Prague School of Linguistics and Language Teaching*. Ed. By V. Fried. London, 1972
- DUBSKÝ, Josef. Symposium o kontrastivní analýze španělštiny v Neuchatelu 1971. In. *ČMF 54*, Praha 1972
- DUBSKÝ, Josef. *Estructuración semántica de modismos*. In. *Iberoamericana Pragensia VIII*, Praha 1974
- DUBSKÝ, Josef. *Transposiciones modales en el estilo de las cartas comerciales*. In. Sborník prací o jazyce a překládání II/1974
- DUBSKÝ, Josef. *Lexikografický výzkum na Kubě*. In. *Cizí jazyky ve škole XVIII*, Praha 1974
- DUBSKÝ, Josef. *Algunos rasgos del estilo de las cartas comerciales españolas*. In. *Español Actual 30*, Madrid 1975
- DUBSKÝ, Josef. *Los rasgos característicos del español comercial*. In *Español Actual*, Madrid 1975

- DUBSKÝ, Josef. *Introducción a la estilística de la lengua*. In. Selección de lecturas para la redacción, La Habana 1975
- DUBSKÝ, Josef. *La situación de los estudios del español en Checoslovaquia*. Boletín de AEPE VIII (1976), 15: 33-36
- DUBSKÝ, Josef. *El momento actual de las publicaciones hispánicas en los países socialista de Europa*. Boletín de la Asociación Europea de Profesores de Español Año X. Núm. 17. Octubre 1977
- DUBSKÝ, Josef. *Los titulares discursivos en la prensa cubana*. In. Ibero-americana Pragensia XI, Praha 1978
- DUBSKÝ, Josef. *Explicitación e implicitación, su aplicación en el análisis lingüístico*. In. Acta de simposio, Leipzig 1978
- DUBSKÝ, Josef. *Rección nominal explícita e implícita*. In. Iberoamericana Pragensia XII, Praha 1978
- DUBSKÝ, Josef. *Informe sobre el congreso internacional de la A.E.P.E.* In. Ibero-americana Pragensia XII, 1978
- DUBSKÝ, Josef. *Die Explizitation und Implizitation und ihre Anwendung in der linguistischen Analyse*. In. Linguistische Arbeitsberichte, Universität Leipzig 25, 1979
- DUBSKÝ, Josef. *Porovnávací stylistika a odborný překlad*. In: AUC - Philologica 4-5, Slavica Pragensia XXIII, UK, Praha 1980, s. 261-267
- DUBSKÝ, Josef. *Poznámka k otázce slovesného vyjadřování ve španělštině z překladatelského hlediska*. Slavica Pragensia 24, 1981 (1984)
- DUBSKÝ, Josef. *Un varlante del español cubano*. In. Ibero-americana Pragensia XIV, Praha 1980
- DUBSKÝ, Josef. *Estudios hispánicos en la formación de traductores e intérpretes*. In. Ibero-americana Pragensia XV, Praha 1981
- DUBSKÝ, Josef. *Análisis cuantitativo de unidades léxicas transláticas del habla cubana*. In. Estudios sobre el léxico del español en América. Leipzig 1982
- DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español*. In. Español Actual XXII, Madrid 1984
- DUBSKÝ, Josef. *Sémantica y lexicología del español*. In. Ibero-americana Pragensia XXII, Praha 1988
- DUBSKÝ, Josef. *Sobre el valor comunicativo del verbo español*. In. Romanistica Pragensia, Roč. 16., 1988

- DUBSKÝ, Josef. *Tercer coloquio internacional de lingüística hispánica (Leipzig)*. In. Ibero-americana Pragensia XXII, Praha 1989
- DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In. WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990
- DUBSKÝ, Josef. *Al margen de la complementariedad léxico-sintáctica en español*. In. Hispanina Posnaniensa, I. 1990
- DUBSKÝ, Josef. *La función contextualizadora del orden de palabras en español*. In. Ibero-americana pragensia 1991
- DUBSKÝ, Josef. *Medios léxico-gramaticales de comunicación*. In. Lingüística Pragensia 1993
- DUBSKÝ, Josef. *Sborník jazykovědných a metodických prací katedry románských jazyků VŠE*. In. ČMF 1993, Roč. 75
- DUBSKÝ, Josef. *Lexikon der Romanistischen Linguistik*. In. Lingüística Pragensia 1994
- DUBSKÝ, Josef. *El orden de palabras en español y la cohesión contextual*. In. Studia Romanística 1995 (1999), s. 21-25
- DUBSKÝ, Josef. E.Lorenzo, *El español de hoy*. In. Lingüística Pragensia 1997
- DUBSKÝ, Josef. *Debilitamiento del valor comunicativo del verbo español*. In. Wotjak, G. (ed.) (1998a), s. 239-244

Příloha č. 2: Přehled monografií a učebnic zaměřených na španělský jazyk

DUBSKÝ, Josef. *Učebnice španělského jazyka pro I. a II. ročník vyšších obchodních škol*. Praha: Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu, 1944.

DUBSKÝ, Josef. *Učebnice španělského jazyka pro I. a II. ročník obchodních akademií*. Praha: Státní nakladatelství, 1946. /180 s./2. vyd./-

DUBSKÝ, Josef. *Pomocné texty ze španělštiny*. Praha: Spolek posluchačů inženýrství komerčního, 1947. /24 s./

DUBSKÝ, Josef. *Učebnice španělštiny, španělština hovorem i obrazem v 50 cvičeních pro kursy a samouky*. Praha: Kvasnička a Hampl, 1947. /335 s./

DUBSKÝ, Josef. *100 španělských obchodních dopisů*. Praha: František Šmíd, 1947. /133 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef. *Lecturas españolas, španělská čítanka pro obchodní akademie*. Praha: Státní nakladatelství, 1947. /233 s./-/-

DUBSKÝ, Josef, MILDE, Josef. *El checo sin aprender: guía práctico del idioma checo y de la República Checoslovaca*, Praha 1948

DUBSKÝ, Josef. *Česko-španělská obchodní frazeologie se sbírkou základních dopisů a s česko-španělským a španělsko-českým slovníčkem pro zahraniční obchod*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1952. /112 s./1. vyd./3 tisíce výtisků

DUBSKÝ, J., CARRASCO, A. *Cvičebnice hospodářské španělštiny 1*. Praha: SPN, 1954.

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Cvičebnice hospodářské španělštiny. Klíč a slovník*. Praha: SPN, 1955. /374 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Cvičebnice hospodářské španělštiny 2*. Praha: SPN, 1955. /365 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, HVÍŽĎALA, Vladimír. *Španělština pro 2. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha, SPN, 1956. /187 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír, HVÍŽĎALA, Vladimír. *Španělština pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: SPN, 1957. /301 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef. a kol. *Uvedení do románského jazykozpytu: určeno pro posluchače fakulty filosofické a filologické*, Praha: SPN 1958

DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělská obchodní korespondence pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: SPN, 1958. /151 s./1. vyd./3220 výtisků

DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělština, odborné texty pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: SPN, 1958. /161 s./1. vyd./3 tisíce výtisků

DUBSKÝ, Josef. *Úvod do dějin španělského jazyka*. Praha, SPN, 1958. /73 s./1. vyd./210 výtisků

DUBSKÝ, Josef. *Fonction communicative du verbe espagnol*. Brno 1959

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Cvičebnice hospodářské španělštiny. Klíč a slovník*. Praha: SPN, 1959. /348 s./2. vyd./4 tisíce výtisků

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Cvičebnice hospodářské španělštiny 1*. Praha: SPN, 1959. /287 s./2. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Cvičebnice hospodářské španělštiny 2*. Praha: SPN, 1959. /395 s./2. vyd./4 tisíce výtisků

DUBSKÝ, Josef. *Španělská mluvnická cvičení, učební text pro kursy jazykových škol*. Praha: Studijní a informační ústav odboru školství, 1959. /141 s./1. vyd./400 výtisků

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO Antonio, HOYER, Karel. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1961. /269 s./1. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, HVÍŽĎALA, Vladimír. *Španělština pro 2. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha, SPN, 1962. /185 s./2. vyd./5 tisíc výtisků

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO Antonio. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1963. /262 s./1. vyd./10 tisíc výtisků

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO Antonio, HOYER, Karel. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1963. /271 s./2. vyd./-

DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír, HVÍŽĎALA, Vladimír. *Španělština pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: SPN, 1963. /301 s./2. vyd./5 tisíc výtisků

DUBSKÝ, Josef, ZÝCHOVÁ, Irena, KRAUTMAN, Josef. *Španělské učební texty*. Praha: SNTL, 1963. /155 s./1. vyd./350 výtisků

DUBSKÝ, Josef, CARRASCO Antonio. *Španělština pro jazykové školy 2. díl*. Praha: SPN, 1964. /262 s./2. vyd./4 tisíce výtisků

DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro ekonomy*. Praha: SPN, 1964. /232 s./1. vyd./1280 výtisků

- DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro ekonomy. Klíč k učebnímu textu*. Praha, 1965. /75 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, PAVLÍKOVÁ, Sylva. *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky. Základní kurs*. Praha: NČSAV, 1966. /388 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Mluvnické minimum ze španělštiny*. Praha: SPN, 1966
- DUBSKÝ, Josef, STŘIHAVKA, Jaroslav. *Španělština pro jazykové školy 4*. Praha: SPN, 1971. /303 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio, HOYER, Karel: *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1972. /271 s./3. vyd./1500 výtisků
- DUBSKÝ, Josef, ZÝCHOVÁ, Irena, KRAUTMAN, Josef. *Španělské učební texty*. Praha: ČVUT, 1972. /125 s./dotisk 1. vyd./100 výtisků
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio, HOYER, Karel. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1973. /271 s./4. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, ŠPINKOVÁ, Eva, SERANO, Delly, *Španělština pro hospodářskou praxi I*. Praha: SNTL, 1973. /461 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělština pro hospodářskou praxi II*. Praha: SNTL, 1974. /351 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, ZÝCHOVÁ, Irena, KRAUTMAN, Josef. *Španělské učební texty*. Praha: ČVUT, 1974. /125 s./dotisk 1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Školství v Latinské Americe*. Praha: Ústav školských informací při ministerstvu školství ČSR, 1974. Školství v zahraničí.
- DUBSKÝ, Josef. *Selección de lecturas para redacción*. Editorial Pueblo y Educación. La Habana, 1975
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělština pro střední ekonomické školy, odborná četba a korespondence*. Praha: SPN, 1976. /210 s./1. vyd./2 tisíce výtisků
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1976. /265 s./3. vyd./2 tisíce výtisků
- DUBSKÝ, Josef. *Základy lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 188s.
- DUBSKÝ, Josef. *Observaciones sobre el léxico santiaguero*. Praha: S. n., 1977. /44 s./ (doktorská disertace)
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio, HOYER, Karel. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1978. /271 s./5. vyd./-

- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1980. /265 s./4. vyd./4010 výtisků
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio, HOYER, Karel. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1982. /270 s./6. vyd./10 tisíc výtisků
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír, ŠPINKOVÁ, Eva, SERANO, Delly. *Španělština pro hospodářskou praxi I*. Praha: SNTL, 1984. /460 s./2. vyd./4200 výtisků
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělština pro hospodářskou praxi II*. Praha: SNTL, 1984. /351 s./2. vyd./2700 výtisků
- DUBSKÝ, Josef, ŠPINKOVÁ, Eva, SERANO, Delly. *Moderní učebnice španělštiny*. Praha: SNTL, 1984. /461 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, ŠPINKOVÁ, Eva, SERANO, Delly. *Moderní učebnice španělštiny*. Praha: SNTL, 1984. /461 s./2. nezm. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělština pro hospodářskou praxi II*. Praha: SNTL, 1984. /351 s./2. vyd./2700 výtisků
- DUBSKÝ, Josef. POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid 1984
- DUBSKÝ, Josef, CARRASCO, Antonio. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1986. /265 s./5. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Moderní učebnice španělštiny*. Praha: SNTL, 1991. /461 s./3. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1991. /343 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1992. /331 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro začátečníky*. Praha: Okno do světa, 1992. /91 s./ -/-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Španělština pro jazykové školy 1*. Praha: SPN, 1995. /331 s./3. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, KRBCOVÁ, Milada a kol. *Španělština pro jazykové školy 2*. Praha: SPN, 1996. /344 s./2. vyd./-

Příloha č. 3: Přehled slovníků

- DUBSKÝ, Josef. *Klíč a slovník k učebnici španělštiny*. Praha: Kvasnička a Hampl, 1947. /111 s./-/-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovníček k španělské čítance pro obchodní akademie "Lecturas Españolas"*. Praha: Státní nakladatelství, 1948.
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1959. /780 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1963. /907 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1963. /780 s./2. vyd./15 tisíc výtisků
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1964. /1265 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1964. /907 s./dotisk 1. vyd./32 tisíc výtisků
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 1, A-H*. Praha: Academia, 1977. /956 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 2, I-Z*. Praha: Academia, 1978. /846 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1978. /1212 s./3. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1979. /1175 s./4. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1980. /1265 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1988. /1285 s./3. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1989. /1212 s./4. přepr. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: SPN, 1992. /1212 s./5. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 1, A-H*. Praha: Academia, 1993. /958 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 2, I-Z*. Praha: Academia, 1993. /873 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: SPN, 1993. /1265 s./4. vyd./-

- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Velký česko-španělský slovník, díl 1, A-O*. Voznice, Praha: Leda, Academia, 1996. /1161 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký česko-španělský slovník, díl 2, P-Ž*. Voznice, Praha: Leda, Academia, 1996. /1309 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělsko-český slovník*. Praha: Leda, 1999. /777 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 1, A-H*. Praha: Academia, 1999. /958 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký španělsko-český slovník, díl 2, I-Z*. Praha: Academia, 1999. /873 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: Leda, 2000. /796 s./1. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Voznice: Leda, 2007. /801 s./2. vyd./-
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Španělsko-český slovník*. Praha: Leda, 1999. /777 s./2. vyd./-

Příloha č. 4: Obálky použitých učebnic španělštiny a slovníků

Mluvnické minimum ze španělštiny, Praha: SPN, 1966

Moderní gramatika španělštiny. Plzeň: Fraus, 1999

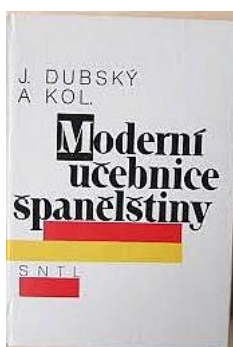
Španělština pro jazykové školy, Praha: SPN, 1990

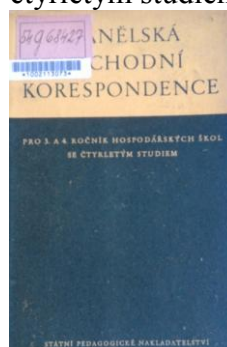
Španělština pro vědecké a odborné pracovníky. Základní kurs. Praha: NČSAV, 1966

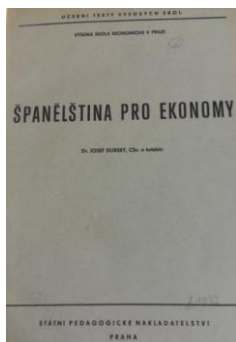
Moderní učebnice španělštiny, Praha: SNTL, 1991, 3.vyd.

Španělská obchodní korespondence pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem. Praha: SPN, 1958

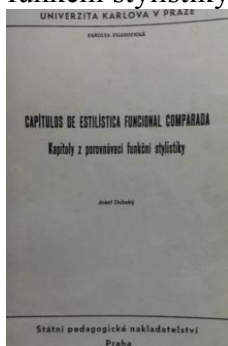
Španělština pro ekonomy, Praha: SPN, 1964

Velký česko-španělský slovník: Gran diccionario checo-español. Praha: Academia, 1996.

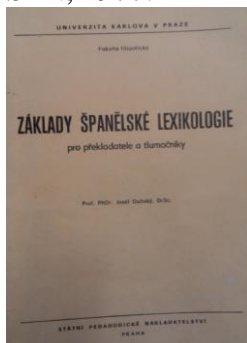
Capítulos de estilística funcional y comparada: Kapitoly z porovnávací funkční stylistiky, Praha: SPN, 1988

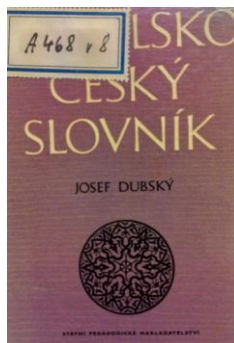
Česko-španělský slovník: nové výrazy!. Praha: Leda, 2000

Základy španělské lexikologie. Praha: SPN, 1977.

Španělsko-český slovník. Praha: SPN, 1963

Česko-španělský slovník. Praha: SPN, 1964, 2. vydání

Velký španělsko-český slovník. Praha: Academia, 1996

Španělsko-český slovník: Nové výrazy!
Praha: Leda, 1999

Seznam použité literatury a zdrojů

Seznam tištěných zdrojů zdrojů:

- ARTERA, Antonio Ubieto. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 911s. ISBN 80-7106-117-4.
- BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana; DUBSKÝ, Josef. *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999.
- BEČKA, J. V. *Česká stylistika*. Praha: Academia 1992
- BELNAP, R. K., GRAHAM, C.R. *The Acquisition of Lexical Bonderies in English by National Speakers of Spanish*. In IRAL 4, 1986
- BRYNDOVÁ, Marcela. *Učebnice španělského jazyka: hodnocení na pozadí SERR*. Praha. 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filozofická. Vedoucí práce prof. PhDr. Jana Králová, CSc
- CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid 1950
- CEJP, Ladislav. *Strukturální rysy anglické obchodní korespondence*. Praha 1947
- ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0.
- DUBSKÝ, Josef. *Substantivní sloh ve španělštině*. In. ČMF 1948, Roč. 31, č. 3
- DUBSKÝ, Josef. *Česko-španělská obchodní frazeologie se sbírkou základních dopisů a s česko-španělským a španělsko-českým slovníčkem pro zahraniční obchod*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1952. 112 s
- DUBSKÝ, Josef. *K španělské mluvnické terminologii*. In Cizí jazyky ve škole, 1957
- DUBSKÝ, Josef. *O. K. Vasil'jeva-Švede – G. V. Stěpanov: Grammatika ispanskogo jazyka*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957. roč. 1, č. 7, s. 319-321
- DUBSKÝ, Josef. *Konverzační texty a konverzace*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957, roč. 1. č. 4
- DUBSKÝ, Josef. *Španělská obchodní korespondence pro 3. a 4. ročník hospodářských škol se čtyřletým studiem*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958
- DUBSKÝ, Josef. *Josef Horáček, Španělská mluvnice*. In Cizí jazyky ve škole, 1958, . roč. 2, č. 5
- DUBSKÝ, Josef. *L'inversion en espagnol*. In. Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity, A8, 1960
- DUBSKÝ, Josef. *Španělské perfektum*. In Cizí jazyky ve škole, 1960/1961

- DUBSKÝ, Josef. *L'aspect du verbe et l'action verbale en français et en espagnol*. In Sborník Prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, 1961
- DUBSKÝ, Josef. *Konstantní a potenciální složky odborného projevu*. In. Cizí jazyky ve škole, roč. 6, Praha 1962/1963
- DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. Revista de filología española. Roč. 46, č. 1/2, 1963
- DUBSKÝ, Josef. *Španělsko-český slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1963
- DUBSKÝ, Josef, REJZEK, Vladimír. *Česko-španělský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964
- DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro ekonomy*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1964
- DUBSKÝ, Josef. *A propósito de una clasificación lexicográfica*. In. Philologica Pragensia IX, Praha 1966
- DUBSKÝ, Josef. *Mluvnické minimum ze španělštiny*. Praha: SPN, 1966
- DUBSKÝ, Josef, PAVLÍKOVÁ, Sylva. *Španělština pro vědecké a odborné pracovníky. Základní kurs*. Praha: NČSAV, 1966.
- DUBSKÝ, Josef. *Al margen de un rasgo del léxico hispanoamericano*. In. Ibero-americana Pragensia, Roč. 2. 1968
- DUBSKÝ, Josef. *Introducción a la estilística de la lengua*. La Habana: Universidad de Oriente 1970
- DUBSKÝ, Josef. *Estructuración semántica de modismos*. In. Ibero-americana Pragensia. Roč. 8, 1974.
- DUBSKÝ, Josef. *Observaciones sobre el léxico santiaguero*. Praha: Univerzita Karlova, 1977. Acta Universitatis Carolinae.
- DUBSKÝ, Josef. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.
- DUBSKÝ, Josef. *Rección nominal explícita e implícita*. In. Ibero-americana Pragensia. Roč. 12, 1978
- DUBSKÝ, Josef. *Los titulares discursivos en la prensa cubana*. In. Ibero-americana Pragensia XI, Praha 1978
- DUBSKÝ, Josef. *El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español* In. Español actual. Revista del español vivo. Roč. 22, 1984

- DUBSKÝ, Josef, POLO, José. *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*. Madrid: Coloquio, 1984.
- DUBSKÝ, Josef. *Sobre el valor comunicativo del verbo español*. In. Romanística Pragensia, Roč. 16., 1988
- DUBSKÝ, Josef. *Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988
- DUBSKÝ, Josef. *Španělština pro jazykové školy I*. Praha: SPN, 1990
- DUBSKÝ, Josef. *El campo léxico de los verbos de introducción, de relación, de apoyo y verbos formemáticos*. In. WOTJAK, G, RODRÍGUEZ, A.V. *La descripción del verbo español*. 1990. ISBN 8471916096
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Španělština pro jazykové školy II*. Praha: SPN, 1991
- DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991
- DUBSKÝ, Josef. *Moderní učebnice španělštiny*. 3., nezm.vyd. Praha: SNTL, 1991
- DUBSKÝ, Josef. *La función contextualizadora del orden de palabras en español*. In. Iberoamericana Pragensia, ročník XXV, 1991
- DUBSKÝ, Josef. *Medios léxico-gramaticales de comunicación*. In. Linguística Pragensia, Roč. 36, č.1, 1993
- DUBSKÝ, Josef. *Velký španělsko-český slovník*. Praha: Academia. 1996
- DUBSKÝ, Josef a kol. *Velký česko-španělský slovník: Gran diccionario checo-español*. Praha: Academia, 1996
- DUBSKÝ, Josef. *Česko-španělský slovník: nové výrazy!*. Praha: Leda, 2000
- DUBSKÝ, Ota. *Francouzsko-český hospodářský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.
- DUŠKOVÁ, Pavlína. *Hispanistická témata v Časopise pro moderní filologii*. České Budějovice 2015. Diplomová Práce. Jihočeská univerzita. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Miroslava AUROVÁ
- DRSKOVÁ, Kateřina. *Vybrané problémy z české stylistiky se zaměřením na odborný překlad*. (přednáška). České Budějovice: Jihočeská univerzita. 17.2.2016
- HAMPEJS, Zdeněk. *Dr. Josef Dubský. Španělská mluvnická cvičení*. In: Cizí jazyky ve škole, 1957, roč. 1, č. 7
- HATCHER, Anna Granville. *Theme and underlying question; two studies of Spanish word order*. New York, Linguistic Circle of New York.
- HLAVIČKOVÁ, Vlasta; VLASÁK, Václav: *In memoriam profesora Josefa Dubského*. In: Cizí jazyky 40, 1996-97

- HORÁČEK, Josef. *Španělská mluvnice : učební text pro hospodářské školy, jazykové školy a kursy*. Praha: Studijní a informační ústav odborného školství, 1956.
- JEŽKOVÁ, S. *Gramática moderna del español – Josef Dubský, Jana Králová, Valerio Báez San José*. Linguistica Pragensia, 2000, vol. 10, no. 1.
- KOPEČNÝ, František. *Základy české stavby*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství. 1958
- KRÁLOVÁ, Jana. *Velký česko-španělský slovník – Gran Diccionario Checo-Español., Prof. Dr. Josef Dubský, DrSc., Comendador de la Orden de Isabel Católica con un grupo de colaboradores, Praha, Leda-Academia, 1996, 2 tomos, 2500pp*. In. Iberoamericana Pragensia, Roč. 31, 1997
- KRBCOVÁ, Milada. *Ejercicios y soluciones: cvičení s klíčem k Moderní gramatice španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999
- KRUPA, Viktor; OPATRŇY, Josef; KOLMAŠ, Josef; *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620s.
- LINHART, Jiří a kol. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003. 416s. ISBN 80-85843-61-7
- L.W. *Za PhDr. Otou Dubským*. In *Cizí jazyky ve škole*, 1957, s. 44
- MACÍKOVÁ, Olga a Ludmila MLÝNKOVÁ. *Obchodní španělština: Español comercial*. Brno: CP Books, 2005. Jazyky (CP Books). ISBN 80-251-0652-7.
- MISTRÍK, Josef. *Štylistika*. Slovenské pedagogické nakl., Bratislava 1985
- NEUMANN, Josef; HOŘEJŠÍ, Vladimír. *Velký francouzsko-český slovník: Grand dictionnaire français-tchéque*. Praha: Academia, 1974
- PAVLÍKOVÁ, S. *Španělsko-český slovník*. In. Philologica Pragensia, roč. 7, Praha 1964
- PROCHÁSKOVÁ, Kamila: *Hispánská bádání v Čechách i na Moravě*, České Budějovice, 2009 (Diplomová práce URO FF JU)
- TRUP, Ladislav. *Štylistika španielskeho jazyka : Súčasný španielsky jazyk*. Bratislava : Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, 1987
- VANČURA, Zdeněk. *Hospodářská lingvistika*. Praha 1934
- VLASÁK, Vaclav a kol. *Praktický česko-francouzský a francouzsko-český slovník*. Praha: Média, 1992.
- Všeobecná encyklopedie v 8 svazcích*. Praha: Diderot, 1999.

Seznam internetových zdrojů

- DEL BARRIO de la ROSA, Florencio. *El régimen de los verbos en español medieval*. Valladolid: Universidad de Valladolid. Facultad de filosofía y letras, 2014. Disertační práce. Vedoucí práce Dr. D. César Hernández Alonso. Dostupné online <<http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-regimen-de-los-verbos-en-espanol-medieval-0/>>
- DEL ROCÍO, Estela. *El hispanismo en Checoslovaquia*. Dostupné online <<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4872609.pdf>>
- DUBSKÝ, Josef. *La periphrase dar plus nom en espagnol*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1956, roč. 5, č. A4, s. 77-80. Dostupné online <https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/101586/A_Linguistica_04-1956-1_10.pdf?sequence=1>
- DUBSKÝ, Josef. *Formas descompuestas en el español antiguo*. In. Revista de filología española. Roč. 46, č. 1/2, 1963. Dostupné online <<http://xn--revistadefilologiaespaola-uoc.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/viewFile/959/1211>>
- DUBSKÝ, Josef. *Intercambio de componentes en las formas españolas descompuestas*. In. Bulletin Hispanique. Roč. 67, č. 3-4, 1965, s. 343-352. Dostupné online <http://www.persee.fr/docAsPDF/hispa_0007-4640_1965_num_67_3_3852.pdf>
- DUBSKÝ, Josef: *La situación de los estudios del español en la investigación y la enseñanza en Checoslovaquia*. Dostupné online <http://cvc.cervantes.es/Ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/boletin_15_08_76/boletin_15_08_76_07.pdf>
- Embajada de España en la República Checa: *El hispanismo en las universidades checas*. Dostupné online: <<http://www.mecd.gob.es/republicacheca/dms/consejerias-exteriores/republica-checa/material-divulgativo/hispanismo.pdf>>
- Encyklopedie lingvistiky. Dostupné online: <http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_-_prost%C5%99edky_vyj%C3%A1d%C5%99en%C3%AD>
- GARZÓN, Tobias. *Diccionario argentino*. 1910 Dostupný online <<https://archive.org/stream/diccionarioargen00garzuoft#page/4/mode/2up>>
- HAMPEJS, Zdeněk. *El hispanismo en Checoslovaquia*. Dostupné online <http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/18/TH_18_001_194_0.pdf>

KOPECKIJ, Leontin. *O lexikálním plánu hospodářského jazyka*. In. Slovo a slovesnost. Dostupné online <<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=24>>

KRÁLOVÁ, Jana. *Prof. Dr. Josef Dubský DrSc. cumple setenta y cinco años*. In: Linguistica Pragensia, ročník XXXV, č. 1, 1992. s.36. Dostupné online <https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:ee4065d3-4be4-11e1-3713-001143e3f55c#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:ee4065f9-4be4-11e1-3713-001143e3f55c>

PADILLA GARCÍA, Xosé. *El orden de palabras en español coloquial*. Valencia: Universitat de València. Facultad de Filología, 2001. Disertační práce. Vedoucí práce Dr. Antonio Briz Gómez. Dostupné online <<http://www.biblioteca.org.ar/libros/133254.pdf>>

PAZ TRETO, Maylen. *Estilo: Concepción y praxis en la obra Teoría Literaria de Manuel Gayol Fernández*. Santa Clara: UCVL 2014-2015. Diplomová práce. Vedoucí práce Dra. Mercedes Garcés Pérez. Dostupné online <<http://dspace.uclv.edu.cu/handle/123456789/2804>>

PÉREZ GONZÁLEZ, Luis. *Una Milada pluridimensional al proceso de comunicación*. Dostupné online <http://biblioteca.utec.edu.sv/siab/virtual/elibros_internet/55793.pdf>

POLO, José. *Una obra clásica de Emilio Lorenzo: Marco histórico, contenidos, metodología*. Dostupné online <<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/58915.pdf>>

SLÁDKOVÁ, Miroslava. *In memoriam Josef Dubský*. In: Linguistica Pragensia, ročník XXXIX, č. 1, 1996. s.3-4. Dostupné online <https://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:eff47eb2-4be4-11e1-3085-001143e3f55c&q=linguistica%20pragensia#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:eff47e78-4be4-11e1-3085-001143e3f55c>

STIEHM, G. Bruce. *Spanish word order in non-sentence construction*. s.49 Dostupné online <<https://www.jstor.org/stable/pdf/413150.pdf>>

ZÍSKAL, Alois. *Příspěvky k lexikografické teorii a Praksi*. In. Slovo a slovesnost. Dostupné online <<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=233>>
<<http://www.f-amadoalonso.com/biografia/biografia.html>>
<http://cultura.elpais.com/cultura/2015/03/05/actualidad/1425594994_694545.html>
<<http://utrl.ff.cuni.cz/UTRLLFF-161.html>>
<<http://www.aepe.eu/>>
<<http://urs.ff.cuni.cz/ustavkatedra/obory/spanelstina/bc-studium/>>
<<http://sias.ff.cuni.cz/SIAS-21.html>>

<<http://old.ujc.avcr.cz/lingviste/kopecny-frantisek.html>>

<<http://dle.rae.es>>